

Nr. 38 · Februar 2020 · 21. årgang

Pilgrimmen

2009 - 2019

Pilgrimmen

Forsidefoto af Tina Hansson

PILGRIMMEN udgives af
**Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme**

Redaktion

Ansvarshavende redaktør:

Rikke Ærtebjerg

Pilgrimshuset

Albergue Ballerup

Præstevænget 10,

2750 Ballerup

redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Henrik Friediger

henrikfriediger@gmail.com

Henrik Tarp

henriktarp@gmail.com

Peter Glunz

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind

nh.lieberkind@gmail.com

Troels Beck

trbeck45@gmail.com

**Alle tidligere numre, på nær
de seneste to, findes som PDF
filer på hjemmesiden!**

Foreningen

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme
c/o Sekretariatet, daglig leder:

Yvonne Riise Kristensen

Baneringen 41, 3660 Stenløse

Mobil: 5354 1019 - Mail:

sekretariat@santiagopilgrimme.dk

MobilePay: nr. 77429

Jyske Bank: 5069-133 20 63

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelse:

Vibeke Mørdrup, København

Formand, mobil: 2615 7173

Carsten Maegaard, Herning

Næstformand, mobil: 6169 7273

Troels Beck, Vissenbjerg

Kasserer, mobil: 2066 2649

Tone Kirkeby, Farum

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2398 5502

Rikke Ærtebjerg, Ballerup

Bestyrelsesmedlem, mobil: 6155 6309

Hanna Vestenaa, Kalundborg

Bestyrelsesmedlem, mobil 5164 6956

Kenni Kofod, Jyllinge

Bestyrelsesmedlem, mobil 6128 0891

Bøje Pedersen, Farum

Suppleant, Mobil 4119 3410

Jacob Rohd, Slangerup

Suppleant, Mobil: 2498 5935

René Staghøj Nielsen

webredaktør mail: rygade112@gmail.com

mobil 3121 2934

Erik Staffeldt, Frederiksberg

facebook + web, mobil 2835 1772

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Vestergaards Bogtrykkeri

Enhver benyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale, der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Copyright tilhører forfatterne, ligeledes fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Indhold

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4	Kontingent 2020
5 - 6	Jubilæumstanker af Rikke Ærtebjerg
7 - 9	Ny sejlroute på pilgrimsvejen af Henrik Tarp
10 - 24	Camino Sureste af Ane Refsgaard
25 - 40	Camino Mozárabe fra Malaga til Cordoba af Henrik Friediger
42 - 43	Pilgrimsvandring og kærlighed af Henrik Tarp
44 - 54	Luksus Camino vandring af Arne Løfberg
55 - 63	En halv Norte og en hel Primitivo af Carolina M. Maier
64 - 67	Jacobs Camino dagbog af Jacob Rohd
68 - 81	På Georgian Military Highway af Erik Hjulmand
82 - 95	Holland, Belgien og lidt fransk Champagne af Ane Refsgaard
96 -100	Pilgrimsveje og bindingsværkhuse i Tyskland af Carsten Maegaard
101-103	Sommervandring af Ida Marie Lefevre
104-105	Er pilgrimme nærige? af Rikke Ærtebjerg
106-107	Skt. Jakobs kirke i Stockholm af Niels Henrik Lieberkind
108	Se - hvad jeg fik i julegave af Niels Henrik Lieberkind
109-111	Boganmeldelser
112-113	Årsmøde i Odense 2019
114-115	Foreningens vandringer 2020

Har du husket at forny dit medlemskab?

I januar-nyhedsbrevet varslede vi, at det var tid for indbetaling af kontingent:

Kr. 240,- for enkeltmedlem og kr. 340,- for parmedlemsskab

Har du ikke nået det endnu, så betal enten via **MobilePay tlf. 77 429** eller til **Jyske Bank-konto: 5069 1332063**. Husk at skrive, hvem der indbetaler, dvs. dit navn samt meget gerne dit medlemsnummer. **(det sparer tid i sekretariatet!)**

Nye medlemmer, der er indmeldt og har betalt kontingent i perioden 1. oktober – 31. december 2019 skal først forny medlemsskabet i 2021.

Kontingentet går primært til at udgive to årlige numre af bladet PILGRIMMEN, med mange interessante artikler og informationer, som vi håber, du synes godt om!

Medlemsfordele:

- Et interessant pilgrimsblad 2 x årligt
- Nyhedsbreve om caminolivet
- Køb af pilgrimspas til halv pris
- Deltagelse i foreningens arrangementer*) enten gratis eller mod mindre deltagerbetaling. (*Filmaftener)
- Mulighed for deltagelse i vores ture i udlandet, bl.a. Bayern (2020)
- og du får:
 - 10% rabat i SpejderSport
 - 10% hos Friluftslund
 - 10% hos Pro-Outdoor, Holbæk
 - 20% på vandrebøger hos Muusmann Forlag. Rabatkode er sendt via nyhedsbrevet.

Kom og se (eller gense) den meget roste, amerikansk-producerede film ”6 Ways to Santiago”, hvor vi følger seks personer på deres vej til Santiago, heriblandt en dansk kvinde. Filmen har engelsksproget lydspor, men er tekstet på dansk. Filmen vises syv steder i foråret 2020:

• Aalborg	• Maribo
• Ikast	• Holbæk
• Aarhus	• København
• Odense	

Datoer og steder følger på foreningens hjemmeside.

Medlemmer betaler kun kr. 40,-. Gæster betaler kr. 80,-

Udmeldelse:

Skulle du – mod forventning – ikke ønske at fortsætte dit medlemskab af Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, så send en mail til: sekretariat@santiagopilgrimme.dk og skriv blot: Navn, din adresse og gerne medlemsnummer og anfør, at du ikke ønsker at fortsætte dit medlemskab i foreningen. Så slettes du i medlemskartoteket.

Jubilæumstanker

Her i jubilæumsåret for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har jeg gjort mig nogle tanker.

Og et ord, der melder sig, er TAK. Som medlem af foreningen, som redaktør af Pilgrimmen og som bestyrelsesmedlem vil jeg gerne sige tak til dem, som stiftede Foreningen af Danske Santiagopilgrimme for 20 år siden.

Tak for det store arbejde, der ligger bag den velfungerende forening, vi står med i dag, til de mange, der har været med til at opmærke og vedligeholde Den Danske Pilgrimsrute, til jer, der læser dette blad, og tak for at så mange af jer, ivrigt og næsten uden opfordringer, leverer artikler til bladet.

Uden alle jer er foreningen ingenting.

Foreningens formål er at samle alle med interesse for og udbrede kendskabet til pilgrimsvejene til Santiago de Compostela, inspirere til pilgrimsvandring, informere om pilgrimsvejene, holde forbindelse med pilgrimsforeninger i ind- og udland, og medvirke til udvikling af de danske og nordiske pilgrimsveje.

Foreningen er – her 20 år efter at den blev stiftet – måske mere aktuell end nogen sinde. Bundet sammen af en vandrerute langt væk, og inspireret af samværet med fremmede, der forbinder os, lige som de trængsler, vi oplever på vejen.

Da jeg var barn, hed det at gå en tur en gåtur. Turene var måske ikke så lange, men vi gik mange ture i min familie. Det var i 2011, det begyndte at hedde vandring, da jeg trænede til min første camino. Umiddelbart efter min anden tur i 2012 stod jeg en dag på Ballerup station og konstaterede, at der er en cykelrute i Ballerup, der hedder Skt. Jakobsruten. I 2014 gik jeg camino med min 74-årige mor, og vi mødte Ballerups eks-borg-

mester, der fortalte os, at de to muslingeskaller i Ballerups byvåben symboliserer de to Jakobskirker i Ballerup.

På en måde føjede det et lag mere til. Og da jeg kom hjem, erfarede jeg, at 9 km af Den Danske Pilgrimsrute går gennem min hjemkommune. Det er lige som når man får ny bil – pludselig ser man dem alle vegne; sådan var det med mig og caminoen. Den dukker op alle steder. Og jeg tror, det er fordi caminoen er magisk.

På alle mine caminoer har jeg oplevet den helt fantastiske stemning, magien, der er så udefinérbar – det er noget, der er større end blot fællesskabet, hyggen og kærligheden tilsammen.

I Pilgrimmen nr. 17, der udkom i forbindelse med foreningens 10 års jubilæum, faldt jeg over noget, som de fleste af os genkender, nemlig Camino Blues. Det er tanker, nogle pilgrimme har givet udtryk for i forbindelse med et ”hjemkomstretræte” som blev afholdt i 2009:

En pilgrim skriver om oplevelser med en Camino-familie:

"På denne strækning ligger herbergerne ikke helt så tæt, som når man kommer på den franske vej. Derfor bliver det let den samme gruppe, der følges i flere dage. Sådan blev vi en "camino-familie" på tolv medlemmer fra seks nationaliteter. En ældre spanier var den helt oplagte "patron", og den rolle nød han. To gange lavede han mad til os alle. Den sidste aften landede en finsk cyklist på "vores" herberg. Efter aftensmad og en runde, hvor hver især bidrog med et eller andet, sagde han pludselig: Nu har jeg kørt og kørt, og af og til spurgt mig selv, hvorfor gør du egentlig det her? Nu ved jeg hvorfor!"

Vi ved også hvorfor. Derfor er vi her, i en dansk pilgrimsforening og som læsere af dette blad, på forunderlig vis bundet sammen af Caminoens indflydelse, med alle de glæder og sorger den har givet os, og igen viser magien sig, den er mere end blot fællesskabet, hyggen og kærligheden tilsammen.

Og jeg vil ha' mer'. Ligesom de fleste af os allerede på vej hjem i flyveren begynder at planlægge, hvornår vi kan komme af sted igen. Og hvor. For

selvom vi siger Caminoen, mener vi egentlig bare vandringen, selve ruten er næsten underordnet. Noget sværger til den samme hver gang, andre vil se noget nyt. Men længslen er den samme. Og når vi ikke kan rejse lige så tit, som vi gerne vil, er det godt vi har denne forening. Vi er en Camino-familie.

Dette nummer af Pilgrimmen byder igen på et festfyrværkeri af artikler, der kan inspirere dig, hvis du allerede nu er i gang med at planlægge årets vandretur(e): Camino Sureste, Camino Mozarabé, sejlads på Canal Castilla, vandring i Georgien, Portugal, Tyskland, Holland og Frankrig, kærlighed på Caminoen og lidt LEGO, samt vandringer med Danske Santiagopilgrimme i løbet af året – der er nok inspiration at vælge imellem. Specielt er jeg inspireret af artiklen om noget så eksotisk som vandring på Georgian Military Highway. Og at det er så forholdsvis nemt at vandre fra Amsterdam til Reims, var en øjenåbner.

Til gengæld bliver testen af baselayer ikke til noget. Vi spugte Smartwool og Icebreaker, om de kunne tænke sig at være med i

en test med Helly Hansen-trøjerne, men det kneb med at finde sammenlignelige trøjer i samme størrelser og materialer. Konklusionen må være, at selvom mærker og materialer for nogen er en religion, er vi forskelligt bygget og har forskellige præferencer. Det kan derfor kun anbefales, at du ved køb af udstyr prøver forskelligt, og vælger det, der passer lige netop dig. Uanset hvad andre siger er det bedste.

Så sæt dig godt til rette med bladet, glæd dig over, at du er medlem af en velfungerende forening, der binder os sammen om den fælles interesse for Caminoen. Fortæl dine venner om os, og husk at betale dit kontingent (se detaljer om hvordan andetsteds i bladet). Det er bare nogle af måderne at føre vores forening videre på.

Buen Camino!

Ansvarshavende redaktør

Rikke Ærtebjerg

Ny sejlroute på pilgrimsvejen

Som et turistfremstød, men også som et afbræk på den franske rute, kan man nu sejle et kort stykke ad pilgrimsvejen.

af Henrik Tarp

Sejlads til og på pilgrimsvejen har været kendt, lige så længe pilgrimsvejen har eksisteret. Fra Danmark blev der lagt ud fra Ribe ned gennem Den Engelske Kanal til Nordspanien. Fra Portsmouth i England til A Coruña, hvor Den Engelske Vej begynder. På Nordruten sejles pilgrimme over fjorde og floder. Selv i dag sejles der til Santander med en lille færge for at undgå den lange tur rundt om bugten. Der er således flere steder, hvor pilgrimmen bliver nødt til at lade sig fragte med båd. Den mest berømte og senest tilkomne er nok sejlturen fra Vila Nova de Arousa til Padrón på Den Spirituelle Vej. Og så er der kommet en ny til.

Men først lidt historie: Tanken om at konstruere et net af kanaler i Spanien går helt tilbage til 1600-tallet. Det var nu ikke bare lige sådan at grave sig gennem hele det nordlige Spanien. Det blev derfor først i midten af 1800-tallet, at realiserbare planer blev fremlagt. Hele det nordlige Spanien, særligt Kastilien var jo Spaniens kornkammer, og da infrastrukturen var så godt som ikke-eksisterende, i hvert fald ikke til transport af store mængder korn, var det nærliggende med et kanalsystem. Fernando VI, som var konge af Spanien fra 1746 til sin død i 1759, syntes idéen var god. Planen var udtænkt af Markis de la Ensenada, som i øvrigt var født i Hervías i La Rioja. Når du går gennem La Rioja på vej mod Santo Domingo de la Calzada, kommer du før byen gennem Cirueña, der hvor golfbanen ligger. På den anden side af landevejen, mellem Nájera og Santo Domingo på højde med Cirueña, ligger Hervías. Ensenada mente, at for at kunne løfte Spaniens

økonomi, måtte man have mulighed for at kunne sælge korn ud af landet.

Der skulle bygges tre kanaler, som samlet forbandt Segovia (nord for Madrid) med Reinosa (syd for Santander), for på denne måde at kunne udskibe kornet fra Santander. Den nordlige kanal skulle krydse den kantabriske bjergkæde, et projekt i sig selv. Den begynder i Alar del Rey ved Palencia og går til Ribas de Campos og er 75 km. Det er den del, der har de største niveauforskelle og den har derfor 24 sluser og var den første del, der blev åbnet for sejlads. Den anden kaldes Campos-kanalen. Den begynder i Calahorra de Ribas ved Palencia og går ned til Medina de Rioseco ved Valladolid. Den er 78 km og er den mest flade med kun syv sluser. Den tredje, der begynder i El Serrón, også ved Palencia og som går til Valladolid, er på 54 km med 18 sluser.

Projektet var stort og tog lang tid. 207 km gravet rende i det indre Spanien blev det til, før projektet

med at forbinde det indre af Spanien, lige fra Madrid til den kantabriske kyst, med kanaler, var fuldført. Og som Markis'en af Ensenada sagde til kongen: "Min Herre, det, der ikke påbegyndes, kan ikke afsluttes".

Således tog man det første spadestik i året 1753. Men vanskeligheder såsom pengenød, overskredne budgetter og krig betød, at man først 100 år senere måtte erkende, at det var muligt. Nu havde man 207 km vandvej, adskillige sluser, skibsværfter, lagerbygninger og hvad der ellers var krævet for at kunne transportere korn fra det indre af Spanien til havnebyerne. Havnebyerne

nåede man aldrig, men så kunne man dog sejle fra Valladolid, Medina de Rioseco over Frómista til Alar del Rey og derfra med anden transport videre.

Idéen var som udgangspunkt udsprunget af misundelse. Man havde skuet mod Frankrig og set, hvordan Ludvig 14. havde formået at "grave" sig igennem Frankrig med kanaler, hvoraf mange stadig er i brug. Canal Midi er således et misundelsesværdigt projekt.

Men som sagt blev det først den 8. november 1849, hvor det lykkedes at forbinde floderne Río Carrión og Pisuerga (den flod, du går over ved

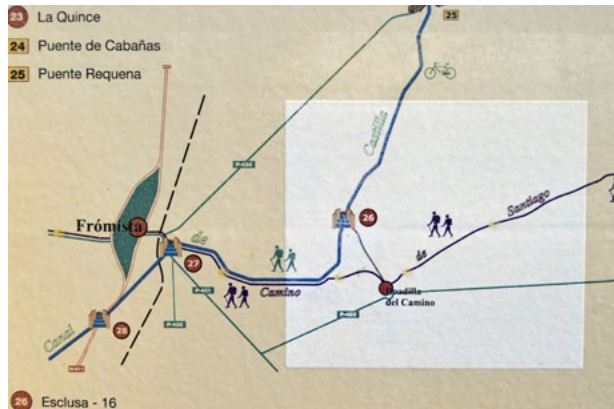
Puente Fitero kort før Itero de la Vega), for at disse floder skulle levere vand til kanalen.

Kanalen fik kort levetid, ikke mere end et par årtier. Derefter blev den langsomt udkonkurreret af jernbanen. Alt arbejde med kanaludvidelser, transport etc. fik dødsstødet i 1959. De rå tal for kanalen er, at det tog 96 år at færdiggøre den. Den har en bredde på mellem 11 og 22 m, og en dybde, der varierer mellem 1,80 og 3 meter. Niveauforskellen mellem Valladolid og endestationen Alar del Rey er 150 m, hvilket krævede 49 sluser og 70 broer. Et meget stort antal melfa-

Pilgrimslivet

brikker og andre typer af fabrikker placerede sig tæt ved kanalen i de tæt ved 50 landsbyer, som kanalen passerede. Det skabte derfor en form for velstand til det ellers fattige centrale Spanien. Helt op til vore dage har familier haft deres udkomme fra kanalen. Nu ligger den som en "glemt" 207 km lang vandvej.

I dag ligger kanalerne hen som et minde om "fordums storhed" og tanken. Når du på dine mødige ben når frem til Boadilla, og måske har fået en forfriskning på herberget ved torvet, nydt stilheden i haven og derfra begiver dig videre for at nå næste

overnatning i Frómista, kommer du til kanalen. I det øjeblik du fanger kanalen, vil du se, at der er lavet en anløbsbro.

Her lægger båden til, og er du heldig at den er der, kan du nu sejle ned til Frómista. Et behageligt afbræk i vandringen. Sjovt

nok fortæller billetøren, at der er pilgrimme, der ikke vil sejle, fordi det er at snyde. "Så har man jo ikke gået hele vejen", siger de. Tag roligt båden, der sejles jo som sagt andre steder på ruterne til Santiago, og du snyder ikke ved at sejle de få km til Frómista.

Camino del Sureste – 40 dages vandring ved vintertide i 2018

Fra Alicante ved Middelhavets kyst til Santiago de Compostela. God plads, fred og ro. 1.111 km kystlandskaber, marker, bjerge, små landsbyer og spændende storbyer.

af Ana Refsgaard

I 2018 ville jeg gerne begynde min Camino et sted, hvor jeg kunne holde ferie med min kæreste inden vandreturen. Efter (endnu) et kig på MUNDICAMINO.COM faldt valget på Camino del Sureste, som tager sit udgangspunkt i Alicante på Spaniens middelhavskyst. Ruten krydser Den Iberiske Halvø fra sydøst til nordvest og fører pilgrimmene syd om Madrid med besøg i Albacete, Toledo og Ávila. Efter ca. 850 km mødes Camino del Sureste med Via de la Plata i Benavente. Jeg valgte at følge Via del la Plata mod nord til

Astorga og derefter Camino Francés mod vest til Santiago. I Valencia, som ligger 150 km nord for Alicante, starter Camino de Levante, der indleder med at gå mod syd i retning mod Camino del Sureste. De to ruter mødes 4-5 gange over cirka 14 dage på strækningen mellem Albacete og Medina del Campo. Ruterne har flere sammenfaldende etaper. Det er derfor en mulighed at skifte mellem de to caminoer. Jeg valgte at holde mig til Camino del Sureste.

Forberedelser til turen

Som et led i mine sparsomme forberedelser til turen fandt jeg pilgrimsforeningen i Alicante på internettet. På foreningens hjemmeside ligger der en PDF-fil med overnatningsmuligheder. Jeg købte et guide-hæfte til ruten hos den engelske pilgrimsforening CSJ. Hæftet tog jeg med på turen. Det blev dog aldrig mit vigtigste værktøj. Det

gjorde til gengæld tracket af ruten, som jeg fandt på <https://www.camino-santiago.org/cpperegrino/caminos/caminos.asp>. Jeg anvender med glæde elektroniske hjælpemidler til at finde vej. Jeg bruger appen MapsMe. Resten tænkte jeg, at jeg måtte finde ud af via søgninger på internettet og ved at spørge mig frem undervejs.

Jeg havde travlt før afrejsen fra Danmark, og i skyndingen "kom jeg til" at købe en billet med afrejse fra Santiago den 20. december. Min kæreste skulle rejse hjem fra Alicante den 9. november. Hvis jeg kom af sted fra Alicante den 9. november, ville jeg have 41 dage til turen. Mundicamino foreslår 28 dage fra Alicante til Benavente, 3 dage fra Benavente til Astorga og 11 dage fra Astorga til Santiago, i alt 42 dage og cirka 1.100 km. Regnestykket antydede, at jeg skulle se at komme i form ret hurtigt.

Alicante og kilometer-0

En af de sidste feriedage i Alicante besøgte vi La Basílica de Santa María, som Mundicamino udpeger som Caminogens udgangspunkt. Vi fandt en kirketjener, som beredvilligt stemplede mit pilgrimspas. Til vores overraskelse blev vi desuden inviteret længere ind i "gemmerne" og fik forevist et fint lille monument med alle pilgrimssymbolerne og markering af

"K. 0". Det var et ganske rørende besøg. Nu havde jeg dypet tæerne i Middelhavet, tjekket afmærkningerne, pakket rygsækken, fastgjort min musling og fået mit stempel. Jeg var klar til afgang.

Dag 1

Alicante til Novelda, 34 km
Turen fra Basilikaen og ud af Alicante bragte mig gennem det livlige centrum, ud i en mere rolig del af byen, gennem det obligatoriske industrikvarter, forbi to grise på vejen og i nærheden af et lille slumkvarter. Efter passage af blomsterhandlernes rundkørsel og en kæmpe kirkegård var jeg endelig ude af Alicante. Det var skønt at komme i gang. Vejret var fint, men desværre meget blæsende. Temperaturen var omkring 19 grader

med næsten fuld sol. Der var stærk modvind, og jeg befandt mig mellem marmorbrud og grusgrave. Støvet måtte jeg holde væk med solbriller og tørklæde. Dagens højdepunkt var et højdedrag før Orito, som havde et pilgrimsmonument og en perfekt udsigt tilbage mod kysten.

Jeg mødte en canadisk pilgrim to timer uden for Alicante. Hun blev lige så overrasket, som jeg selv. I Novelda var der allerede ankommet en spansk pilgrim, så vi var tre pilgrimme på det dejlige herberg. Vi havde alle tre eneværelser med flere senge. Det stod hurtigt klart, at jeg ikke skulle følges med de to andre pilgrimme ret længe. De ville begge gå Camino de la Lana, som fører pilgrimmene fra Alicante til Burgos.

Dag 2

Novelda til Elda, Sax, 25 km
Formiddagen gik primært ad en grov grusvej langs et vandløb. Jeg besøgte Santuria de la Magdalena på en bakketop 4 km efter Novelda. Her lå der en kirke, som tydeligvis var inspireret af Gaudi. I kirken så jeg mit livs første orgel udført i

marmor. Jeg tog de smalle trapper til øverste etage af det trekantede tårn i borgen. Udsigten var ganske charmerende. Eftermiddagen bød på et par dårlige stier, masser af kaniner og et egern, som balancerede behændigt på elledningerne. Jeg kom væk fra ruten to gange, men telefonen med MapsMe fik mig tilbage på sporet. Vejret var overskyet, så temperaturen var behagelig; i omegnen af 15 grader. "Dagens skilt" angav, at der var 1.000 km til Santiago. Det måtte være skrevet af en optimist, for dagen før passerede jeg et skilt, hvor der var angivet, at der var 1.161 km til målet. Dagens luksus-logi var et hotel i Sax, som havde særlige priser til pilgrimme.

Dag 3

Sax til Villena, Caudete, 29 km

Dagens rute var i den lette ende. Turen gik ad brede grusveje mellem forskellige afgrøder. Jeg holdt frokostpause i Villena, som lå midtvejs på dagens rute. Vinden havde lagt sig, og solskinnet føltes varmt, varmt. De lokale sagde, at det var meget usædvanligt for årstiden, at det var så varmt. Ugen før var det væsentligt koldere. Det glædede mig at høre, for ellers havde jeg pakket det forkerte udstyr. Jeg medbragte tøj til regn og sne, men ikke til sommervejre.

Dagen blev den sidste med Sara fra Canada og Jose Carlos fra Toledo.

Dag 5

Montealegre til Petrola, 23 km

Det blev en dejlig dag med skyer og lidt vind. Først gik jeg ad en stille landevej, senere ad en øde grusvej. Slutspurten gik ad et stykke grusvej, som førte 7 km lige ud og ned ad bakke. Jeg passerede tre små søer i det ellers tørre landskab. Ruten var godt afmærket. Ved ankomsten til herberget hjalp en venlig nabo mig med at finde nøglen. Der var (igen) en telefonbesked, som jeg ikke 100 % havde forstået. Nøglen hentede vi hos en ældre herre, som spillede kort i pensionistforeningen. I herberget havde jeg fire senge, men intet bad eller køkken. Der var toilet og håndvask og god plads ved de to borde med 15 stole. Jeg stod selv for indskrivningen og kunne konstatere, at der på 15 år havde sovet 911 pilgrimme på herberget. Danskerne kunne tælles på én hånd. Jeg gik på bar og spiste, hvad der bød sig. Byen var lille.

Dag 8

Albacete til La Roda, 40 km
Efter en kærkommen hviledag i Albacete var jeg

tidligt oppe. Vejrudsigten lovede tiltagende regn om eftermiddagen. Jeg fandt aldrig pilene inde i Albacete, men da jeg kom til "udgangen", som var en bro over jernbanen, dukkede pilene op igen. Resten af dagen var afmærkningen på plads.

Det blev en fin, men lang dag. Byerne truede hele dagen, men fandt mig

et selskab, sad jeg i det meget store bar/café-lokale. Jeg bad en stille bøn om, at lidenskaben for kortspillet ikke ville ende med at tage livet af en af herrerne ved nabobordet. Bølgerne gik særdeles højt. La Roda må være byen, hvor de rejsende stopper. Der var langt mere hotelkapacitet end byens størrelse tilsagde.

aldrig. Jeg holdt pause i La Gineta, hvor der var markedsdag. På vej ud af byen mødte jeg alle de kendte camino-skilte. Det var en kærkommen opmuntring ovenpå skift af plaster på en forpint lilletå. I La Roda fik jeg min helt egen tyrefægtararena. Herberget var indrettet i sygestuen. Det var en storartet oplevelse, selvom lokalerne havde set bedre dage. Om aftenen gik jeg på restaurant, "La Flor de la Mancha" og nød tre retter. Da restaurantlokalet var reserveret til

Dag 10

*Minaya til El Provencio,
27 km*

I guiden fra CSJ blev der advaret om en aggressiv vagthund, som i 2015 vogtede en finca, som jeg skulle passere. Hunden var løs i 2015. Jeg kom desværre til at læse om bæstet dagen før, jeg skulle passere stedet. Det var derfor med blandede følelser, at jeg begav mig på vej. Store hunde er bestemt ikke min livret. Jeg forsøgte at overbevise mig selv om, at hunden selvfølgelig for længst havde fået kæde på, men

overvejede alligevel et ruteforslag, som går ud på at følge N-301. Jeg besluttede mig for at "se demonen i øjnene", og sendte en farvel-sms til min kæreste. Efter 5 km dukkede der tre biler med jægere og hunde op. De skulle selvfølgelig parkere og lufte sig på "min vej". Det var ikke lige det, som den paranoide pilgrim havde brug for.

Efter cirka 10 km dukkede der er stort landbrug op forude til højre, og da der kom et skilt, som pegede mig netop den vej, fornemmede jeg, at tiden var inde. Jeg øvede min taktik: "Hætten op, hænderne i lommerne og blikket rettet mod jorden foran mig. Gå fremad, ikke for hurtigt, men dog beslutsomt."

Da jeg kom nærmere kunne jeg til min lettelse se, at der var et hegn uden om bygningerne, og at lågen var lukket. Nu var

spørgsmålet bare, hvilken side af hegnet hunden eventuelt huserede på. Ti minutter senere var gården passeret, og jeg havde ikke set tegn på liv, hverken "man or beast". Jeg var lettet og glad for, at hunden ikke fik lov til at bestemme min rute. Vejrsmæssigt var dagen grå, men den lovede regn rykkede heldigvis hele tiden ned til senere på dagen. Det blæste en del. Mobilen sagde 7 sekund-meter, men det føltes som meget mere. Heldigvis var der rygvind på Camino del Sureste.

Ved ankomsten til El Provencio cirklede jeg rundt et stykke tid for at finde en åben bar. Det lykkedes heldigvis til sidst. Her sad jeg og groede lidt fast. Kaffen var perfekt, men jeg skulle ud og lede efter sportshallen, som var dagens logi. Halbestyreren ankom på cykel og overøste mig med praktiske bekvemmeligheder, godt

humør og gode råd. Jeg fik mine egne nøgler, og hele herligheden var min resten af dagen. Hallen var lukket om søndagen. Om aftenen trodsede jeg regnen og gik på restaurant tæt på hallen. Der lå desuden en kinesisk basar et stenkast væk. Basaren havde kolde drikke, snacks og alt i isenkram, så pilgrimme lider ikke nød i El Provencio.

Dag 11

El Provencio til Las Mesas, 19 km

Det blev en magelig vandredag med lette byger. Vinden havde lagt sig. Jeg mødte en kæmpe flok får og fik en snak med en fårepasser. Jeg mente at forstå, at der var 1.200 får, og at de var på vej i sydlig retning og kom fra Cuenca. Cuenca lå 90 km mod nord. Fårene skulle flyttes, fordi der snart ville komme sne i Cuenca. Hvis mit spansk havde været bedre, ville jeg bestemt have spurgt, hvordan man finder ud af, hvad vej

man skal gå med 1.200 får. Jeg var nu så langt ud på landet – eller måske rettere ”inde i landet” – at en Café con Leche kun koster 1 euro.

en pause med kaffe og tortilla. Efter pausen var der 7 behagelige km til den næste lille by... og den næste pause! Over middag fik solen magt, og de

Dag 15

Tembleque til Toledo, 60 km
Jeg stod tidligt op efter en magelig hotelovernatning og var på vej før klokken 7. Det regnede

Dag 13

El Toboso til La Villa De Don Fadrique, 27 km
Dagen startede overskyet, men med fine landskaber, som lyste op, når solen kiggede ud mellem skyerne. En fin stor rovfugl svævede over mig, måske i håb om, at jeg ville skræmme en kanin frem til den. Efter 10 km bragte et første-klasses fortov mig ind i Quintar de la Orden. Den slags var jeg ikke forvænt med. Over for kirken så jeg den sejeste (og største) fortolkning af Don Quijote! Han ses på Dulcineas ene skulder. På hendes anden skulder er der vindmøller. Jeg nød

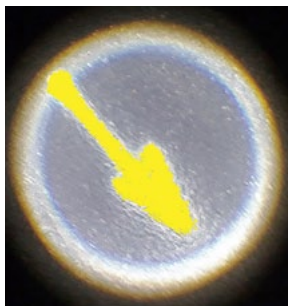
få gange, hvor der var læ, føltes det helt mildt. Denne dag fulgtes Camino del Sureste og Camino Levante ad, så der var mange skilte. Jeg passerede en informationstavle, som ville være Camino Francés værdig. Det øgede dog ikke antallet af pilgrimme.

og det var meget mørkt. Jeg tænkte et øjeblik, at det var en bommert at starte så tidligt, men da fuldmånen gik ned lidt før klokken otte, var jeg henrykt over, at jeg var vidne til det sælsomme syn. Månen kom ud af en lav sky og forsvandt i en anden sky lige over horisonten. Kort efter måtte jeg kæmpe med noget leret jord, som var umuligt at stampe af skoene. Jeg nåede dog frem til min morgenkaffe i Villanueva de Bogas klokken ti. Efter formiddagspausen gik turen igen ud mellem markerne. Vejret klarede op, og jeg passerede et rigtig smukt og roligt

område. Jeg havde ringet til rådhuset i Almonacid, og en venlig dame havde givet mig to telefonnumre – ét, hvis jeg ankom før klokken fire, og et andet nummer til efter klokken fire. Jeg ankom derfor til svømmehallen i Almonacid klokken halv fire med ro i sindet. De næste fem kvarter gik med at ringe forgæves, vente, gå på bar og spørge til "nogle-manden", banke på døren i "nogle-mandens" privatbolig etc. Ingen svarede og svømmehallen forblev låst. Nu var gode råd dyre. Almonacid er en lille by uden hotel/pension. Internettet gav ingen forslag til hoteller tæt på. Jeg kunne i værste fald risikere at vente i timevis, for så at ende med at måtte tage bus eller taxi til Toledo. De firhulede indgik ikke i min vandrepplan, så omkring klokken halv fem tog jeg en rask beslutning. Jeg købte to flasker vand på baren og satte kursen mod Toledo. Jeg tog det første stykke ad hovedvejen. Jeg var lidt usikker på, hvor langt der var og jeg undlod bevidst at undersøge det. Mentalt blev resten af dagen delt op i overskuelige bidder. Efter en times tid blev jeg ringet op af en af kontaktpersonerne i Almonacid.

Jeg valgte at afslutte samtalen hurtigt af hensyn til batteriforbruget. Nu var beslutningen om Toledo taget. Turen gik okay. Det blev dog mørkt allerede efter halvanden time, og mod mine forventninger bragte ruten flere øde og mørke grusveje. Den største udfordring var et stort vejkryds med broer og snirkler. Det var svært at finde ud af, hvor jeg skulle "ud" af virvaret. Bedst, som jeg står og fumler med vanter, telefon og lygte, falder lyskeglen på en gul pil lige under mig! Pilene var dog umulige at navigere efter i mørket. Jeg anstrengte mig for at spare på mobilens batteri, da jeg havde hårdt brug for MapsMe. Efter et par timer stod månen op. Den så stadig fuld ud. Det blev således en dag, hvor jeg så månen gå ned, solen stå op, solen gå ned og månen stå op. Det var koldt, men heldigvis med ringe vind. En flot aften.

Synet af Toledo gav ny energi. Jeg skulle tæt på byen, før jeg kunne se den gamle bydel med de oplyste bygninger og borgmure og floden Tajo. Det var et imponerende syn! Jeg vil ikke ligefrem anbefale nogen at gå etappen i mørke, men de sidste 4 km var alt sliddet værd. Takket være MapsMe, en god lygte, "gode ben" og en stor portion stædighed ankom jeg til mit hotel i Toledo omkring halv elleve om aftenen. Jeg kunne konstatere, at den ekstra etape var på minimum 28 km. Det var nok godt, at jeg ikke vidste det, da jeg startede klokken halv fem. Dagen blev på i alt 60 km. Nattesøvnen kom nemt, og til min store overraskelse havde kroppen det fint dagen efter. Jeg var dog vældig søvrig. Jeg havde heldigvis to dage i Toledo, og den første gik mest med at slappe af.

Dag 18

Toledo til Novés, 40 km

Jeg forlod Toledo lidt før klokken otte om morgenen. Det gik langsomt, fordi der hele tiden var flotte bygninger at se på. Jeg gik et stykke langs floden Tajo. Da jeg endelig for alvor havde sluppet byen, kom jeg forbi nogle

støjende bygninger, som jeg antager forarbejdede grus. Den næste times tid var præget af mange lastbiler, som kørte til og fra værket og sendte en lille støvsky efter mig hver gang. Der blev efterhånden stille igen, og jeg holdt en pause ved en dejlig "descanso" ved bifloden Guadarrama. Her var mange fine fugle. Efter 15 km ankom jeg til Rielves, hvor jeg spiste en "bocadillo" trods den vrangvillige betjening. 6 km senere var jeg i Huesca. Det så ud til at være en fin lille by. Baren var langt mere tiltalende end mit frokoststop, så jeg snupede en kop kaffe. Nu befalede uret, at jeg skulle sætte farten op. Jeg havde ikke meldt min ankomst til herberget i Novés. Jeg ville derfor gerne være fremme lidt før klokken 18, hvor solen gik ned. Det lykkedes næsten. Markerne havde skiftet karakter. Der var længere mellem olivenlundene og kun få vinmarker. Der var flere marker, som var pløjet eller tilsået med grønne spirer. Underlaget varierede, og jeg fik min dosis mudder. Det var uundgåeligt, da det havde regnet om natten. Dagen igennem skiftede vejret mellem skyet og

sol, og der var vind. På et par strækninger var det en ubehagelig modvind. Herberget i Novés var et aldrende hus. Jeg skrev mig selv ind og konstaterede, at den første pilgrim blev registreret for 13 år siden. Jeg var nummer 686. Herberget var vist sjældent overbooket.

Dag 19

Novés til Cadalso, 39 km
Vandrevæjret var perfekt, så jeg lagde to korte etaper sammen. Jeg kom af sted omkring klokken otte, og kunne efter et par km konstatere, at der stadig var rimfrost på nogle nedfaldne blade. Jeg havde da også sovet i fuldt udstyr inkl. hue og vanter i det uopvarmede herberg.

Foran mig kunne jeg se en bjergkæde, som gik på tværs. Både til højre og til venstre var der sne på de højeste tinder. Midt på dagen ankom jeg til Escalona, som så indbydende ud med sine flotte mure og flotte bygninger. Da jeg

nåede ind til torvet, var der liv og åbne butikker, hvilket var helt usædvanligt.

Kort efter Escalona gik jeg forkert, da jeg havde krydset autoviaen. Jeg måtte ud på en lille omvej. Her mødte jeg en flink mand, som påpe-

gede, at jeg befandt mig et forkert sted. Vi fik en snak om ruten, og han demonstrerede, at han talte tysk. Det gør jeg ikke! Opmærksomheden på Caminoen syntes generelt at være tiltalende. Jeg blev nu jævnlgt spurgt, om jeg var på vej til Santiago, om turen gik godt, og om jeg manglede noget. Eftermiddagen bragte mig lidt op i højderne, ned i en dal og op igen. Et skævt skilt henledte min opmærksomhed på, at jeg gik ind i Comunidad Madrid. Nu var det slut med Castilla La Mancha, som langsomt, men sikkert var krøbet ind under huden på mig. I Caldaso tog det

lidt tid, før politiet fik fat i den dame, som skulle følge mig til herberget. Det var værd at vente på. Det var det flotteste herberg, jeg så på hele ruten. Det var lidt pudsigt, for alle tilgængelige oplysninger henviste til sportshallen i byen. Der var desværre ingen varme på herberget, og det så ud til, at alle stikkene i soverummene var uden strøm. Jeg ignorerede det, og sov i mit polarudstyr igen.

Dag 20

Cadalso til San Bartolomé, 37 km

En kølig morgen med lidt rimfrost og tynd is på vandpytterne. Jeg slog to etaper sammen for at udnytte det gode vejr. Der var sol det meste af dagen, men det tog tid, før det blev lunt. Dagens første halvdel gik til Cebreros. Det var en tur mellem

højderygge og med fine landskaber. Jeg krydsede ind i Castilla y León, som straks kvitterede med flotte skilte og vejsten. Nu begyndte stigningerne. Den første stigning førte mig op gennem et skønt stenet terræn. Jeg krydsede tre stenbroer. Det sidste stykke op til Cebreros var nydeligt, men stejlt. Efter en kort pause gik turen igen ad stejle stier. Den første time gav ikke mange km, men mange højdemeter. Resten af turen var flot og fredfyldt. Landskaberne mindede lidt om turen over Pyrenæerne på den franske rute. Ved ankomsten til San Bartolomé måtte jeg desværre se i øjnene, at det logi, som damen på rådhuset havde stillet mig i udsigt, var under ombygning. Til alt held var der et hostel i den ellers ikke særlig store by.

Dag 21

San Bartolomé til Ávila, 25 km

Jeg stilede efter at nå Ávila så hurtigt som muligt, fordi der var regn i eftermiddagens vejrudsigt. Jeg vurderede, at regn i større mængder ville køle mig af på nul komma dut. Det gjaldt derfor om at udnytte de tørre timer. Jeg fik dog en uventet start på dagen. Jeg har prøvet at være lukket ude fra det sted, hvor jeg gerne ville sove, men denne dag var jeg lukket inde! Jeg var klar til at gå ved den første lille antydning af dagslys. Jeg havde forudset, at baren, som lå i stueetagen, ikke ville være åben om morgenen. Baren og hostallet delte hoveddør og alt var låst. Jeg kunne sjovt nok godt komme ind i baren. Jeg brugte en halv time på

at undersøge køkkenet, gården, kælderen, loftet m.v., men kunne ikke finde hverken vært eller udgang.

Utallige telefonopringninger fik åbenbart liv i min vært. Han sov i et af værelserne. Jeg blev befriet fra mit fængsel! Udenfor var det iskoldt. Der var is på vandpytterne og frossen jord. Den første time gik med at tabe højdemeter. Jeg skulle ned og passere et vandløb og en lille by. Her efter gik turen ad diverse stier, de første to timer mest opad. Meget opad! Senere fladede det lidt ud og til slut nedad igen. Flotte rolige landskaber og masser af kvæg. Der var fine udsigter fra de høje punkter. Jeg befandt mig

i Sierra de Gredos, hvor det højeste punkt er 2.592 m.o.h. Måske var det en af de sneklædte tinder, som jeg så af og til. 13 km før Ávila passerede jeg Puerto de el Bouqeron, hvor et skilt viste, at jeg var i 1.315 meters højde. Jeg holdt få pauser, mens jeg skævede til himlen, som blev mere og mere grå. Jeg nåede heldigvis tørskoet til herberget i Ávila.

Den sidste time ind til Ávila kunne man se byen klart. Jeg blev lidt overrasket over, hvor stor og "almindelig" den så ud. Ved mit sidste besøg blev jeg sat af bussen tæt ved den flotteste del af bymuren. Så tænker man ikke på, at der selvfølgelig er koblet en moderne storby på også.

Dag 23

*Gatarrendura til Arévalo,
29 km*

Jeg kom først af sted halv ni. Den varme seng syntes at være et bedre alternativ end det iskolde badeværelse, hvor varmen ikke virkede. Det var 2. december. Udenfor var det overskyet, men lidt varmere end de foregående dage. Jorden var ikke frossen. Der var begyndt at dukke storkereder op på kirketårnene. Det var hyggeligt, selvom der ikke var nogen hjemme. Jeg kunne se storkene for mit indre øje. De første timer bød ikke på noget sindsoprivende, og da jeg ikke så en åben bar, fortsatte jeg til Tiñosillos. Her købte jeg mandariner på et lille marked foran kirken. På den anden side af vejen lå en bar, så der

gik jeg ind. Det var en god beslutning. Der var en brændeovn og flinke værter.

Efter pausen kom jeg ind i et stort område med nåleskov. Det strakte sig det meste af de resterende 14 km til Arévalo. I en stor del af skoven blev der udvundet harpiks. En del af træerne så ud som om der havde været brand i området. Den første halvdel af turen gennem skoven gik ad en skøn skovsti, og det sidste stykke gik ad en grusvej langs asfaltvejen. De lokale benyttede lørdagen til at gå på træffeljagt i skoven – eller noget i den stil! De var alle udstyrede med en kurv og en pind til at rode i jorden med. Den lovede sol lod vente på sig, men der var en kort opklaring ved frokosttid. Ved firetiden ankom jeg til Arévalo. Et hurtigt besøg på en bar og af sted til hotellet. Jeg læssede rygsækken af og tog en bytur ud til Castillo de Arévalo. Turen gik forbi et miks af flotte og forfaldne, gamle bygninger. På turen kiggede solen igen frem. På tilbagevejen ledte jeg forgæves efter et supermarked eller en lille butik. Jeg havde glemt, at det var lørdag. Lørdage

og søndage kommer altid ubelejligt på Caminoen.

Dag 27

San Pedro de Latarce til Villalpando, 20 km

Det blev en kort vandre-dag. Jeg ville gerne have gået 16 km længere, men kunne ikke få kontakt til det hotel, som (måske) lå længere fremme ved A6. Det var tåget på hele turen, men klarede lidt op sidst på eftermiddagen. Jeg havde bildt mig selv ind, at jeg kom gennem en lille by efter 8 km, men det var først dagen efter. Jeg fik derfor ingen morgenmad. Heldigvis havde jeg fyldt "smuler" (mandelkager, nødder, frugt m.v.) i rygsækken igen, og jeg led ingen nød.

Efter et par timer kom jeg forbi et stort forkromet skilt, som viste vandrevejene. Det var et flot skilt, men jeg ville hellere have haft en bæk. De kunne da i det mindste have lavet en cementfod til skiltet, så man kunne sidde på den. Efter skiltet startede der et område med skovdrift. Det varede et par timer. Jeg gned mig lidt i øjnene – jo, den var god nok: Der kom en person gående imod mig... en pilgrim! Vandretøj, pilgrimsstok osv. Det viste sig at være

David fra Asturien, som var på vej mod syd. Han skulle holde jul med familien i nærheden af Madrid. Vi udvekslede lidt tips om herberger og ruter og krammede "god camino". Ved ankomsten til Villalpando hentede jeg nøglen til herberget på et hotel. Jeg benyttede lejligheden til at indtage en solid frokost. Den lå godt i maven. Efter indlogering i herberget gik jeg en runde i byen. Det centrale torv var blevet indrammet i metalhegn og der var strøet grus på torvet. Indfaldsvejene havde også fået et ekstra hegn. Jeg var sikker på, at det var forberedelser til nationaldagen den følgende dag, og at der skulle ske "noget med dyr". Jeg havde desværre ikke tid til at blive hængende og følge begivenhederne.

Dag 28

Villalpando til Benavente, 30 km

Dagen var præget af tæt tåge. Jeg fik en kop kaffe efter 8 km, men derefter måtte jeg nøjes med pauser i tågen. Ved totiden kom jeg til det sted, hvor Via de la Plata og Camino del Sureste fletter sammen. Ifølge skiltene følges de to ruter ad de sidste par timer

ind til Benavente, som ikke var nogen køn by at ankomme til. Den sidste time fulgte en uskøn asfalteret vej. Byens centrum var mere indbydende. Der var mange flotte bygninger, gågader, julemusik og underholdning for børnene. Det gamle pilgrimshospital, som nu er alderdomshjem, havde nogle super fine dørhængere med Jakob/Santiago på. Ankomsten til Benavente betød enden på Camino del Sureste. Herefter fortsatte jeg mod nord ad Via de la Plata til Astorga.

Dag 36

Sarria til Portomarin, 22 km

I går var jeg ude og spise med min Camino-familie. Det var en dejlig restaurant, og det lykkedes os at lave nabobaren om til et diskotek efter maden... selvfølgelig kun indtil kl. 23. Vi skulle jo "hjem", før herberget lukkede. Dagens rute var smuk, smuk og vejret var rimeligt. Vi var inde på en bar i A Serra i dag. Vi kom nok til at "pjette" lidt. Det bifaldt værtinden, som grinede med os og deltog i løjerne. Hun sagde, at "i gamle dage" var pilgrimmene sjove og snakkesalige. Nu havde de alle en mobiltelefon, og når de kom ind, så satte de sig straks med den. Det emne havde vi selv lige vendt, og vi kunne kun erklære os enige i, at mobilen på mange måder ikke har gavnet Camino-livet.

Dag 40

Pedrouzo til Santiago, 19 km, total 1.111 km

Jeg stod op klokken halv seks, drak kaffe klokken seks og tog af sted halv syv. Det var mørkt og vådt. Jeg var tæt på at overse den flotte sten ved lufthavnen, hvor jeg altid tager et billede. Tog et hurtigt foto med blitz! Vi holdte kaffepause halvvejs. Det blev vådere og vådere. Jeg "svømmede" ind til Santiago til lyden af min ukuelige Camino-familie, som stadig sang mexicanske, spanske og italienske "syng-med-sange". Regnen besværliggjorde kommunikationen, og der blev lidt forvirring undervejs. Vi ankom i en helt ekstrem regnbyge, men morede os alligevel foran katedralen. Jeg fik en skøn velkomst på pilgrimskontoret, og glædede mig over ordene "desde Alicante, peregrinos de Dinamarca" ved messens indledning. Jeg følte mig i sandhed velsignet!

Var det en god tur?

Ja, lad os bare få det på plads: Jeg er vild med Camino del Sureste. Jeg nød virkelig turen. Oven på en travl sommer var det perfekt afstresning. Jeg vil

bestemt anbefale ruten til andre pilgrimme. Sureste har skønne, skønne landskaber og Toledo og Ávila var dejlige byer at besøge. Man skal være forberedt på, at der ikke er mange pilgrimme på Sureste. Jeg mødte fire pilgrimme på Sureste, det vil sige inden for de første fire uger af min tur. Tilfældet ville, at ingen af dem skulle samme vej som mig, så det blev korte møder. Jeg mødte én pilgrim på de tre etaper på Via de la Plata og mange, mange pilgrimme på Francés. De få pilgrimme på Sureste hang helt sikkert sammen med, at jeg gik turen i november og december, men selv på de mest trafikerede årstider kan der være langt mellem pilgrimmene. Jeg følte mig ikke utryk på noget tidspunkt, men hvis man i forvejen har det svært med at være alene, så skal man nok medbringe en ven. Det kan være en lidt speciel oplevelse at sove alene i et tomt hus langt ude på landet.

Proviant

Det er en god idé altid at have lidt spiseligt i rygsækken. I en del af de små byer er erhvervslivet døende. Der, hvor der før var både en bar og en

butik, er der måske kun et facadeskilt tilbage. De unge vil hellere flytte til storbyerne. Jeg oplevede flere gange at passere butikker, som kun havde åbent om formiddagen. Nogle af landsbyerne virkede øde og lukkede, men jeg var ikke altid i stand til at gennemskue, om det skyldtes årstiden, eller om det var en mere permanent situation.

Overnatning på Sureste

Hvis jeg ser isoleret på Camino del Sureste fra Alicante til Benavente, så overnattede jeg 13 gange på herberg, tre gange i en sportshal og ti gange på hostel/pension. Herbergerne var af meget svingende kvalitet. Om vinteren vil oplevelsen være præget af, at opvarmningen af lokalerne kan være sparsom. Overnatningerne på herbergerne var billige og sportshallerne var som regel gratis. Hostel, hotel, pension mv. kostede typisk mellem 20 og 25 euro for et enkeltværelse. Hvis man går kortere etaper, end jeg gjorde, vil man efter al sandsynlighed skulle overnatte i flere sportshaller. Det var de stop, som jeg sigtede efter at springe over. Pilgrimsforeningen i Alicante anbefalede, at

jeg medbragte et liggeunderlag. De forventede ikke, at alle sportshallerne ville tilbyde madrasser. Jeg fik ikke brug for mit liggeunderlag, men jeg endte også med langt færre overnatninger af den type, end jeg havde forventet. Jeg forsøgte at ringe til overnatningsstedet forud for alle overnatningerne. Jeg var noget usikker på kvaliteten af de informationer, som jeg var i besiddelse af, og i en del småbyer var der ikke umiddelbart noget alternativ. Hvis kontaktnummeret var til rådhuset, var det desuden væsentligt, at jeg fik ringet i åbningstiden. Jeg vil ikke udelukke, at man ved ankomsten alligevel havde kunnet støve kontaktpersonen op. Da jeg som regel brugte alle de lyse timer på at vandre, ville jeg gerne undgå at skulle bruge yderligere en time på at lede efter et logi eller en nøgle. Det var ganske få af overnatningsstederne, som var bemandede, og derfor var det væsentligt, at jeg havde en aftale om, hvad jeg skulle gøre for at få adgang til lokalerne.

Jeg fik mine oplysninger om overnatningssteder fra mundicamino.com og fra mine værter og i

mindre omfang fra guiden fra CSJ. Jeg opdagede undervejs, at der fandtes en ældre trykt guidebog, som det dog ikke lykkedes mig at købe. Nogle mente, at den snart ville blive opdateret.

Længden af etaperne og overnatning

Jeg gik forholdsvis lange etaper på min tur. Det er muligt at vælge kortere etaper end jeg gjorde. Der er dog enkelte dage, hvor man ikke kan finde overnatning uden at gå 35-40 km. Hvis det lyder uoverkommeligt, kan man supplere med bus eller taxi.

Min primære motivation for at vælge lange dage var, at det havde jeg simpelthen lyst til. Der var desuden flere af de små byer, som ikke umiddelbart indbød til lange besøg på en kold vinterdag. Hvis jeg havde haft mere information om overnatningsstederne, ville jeg måske have valgt kortere dage, når der var et dejligt (varmt) overnatningssted i sigte.

At tale spansk eller ej

Jeg er blevet spurgt, om det er muligt at gå en Camino af denne art, hvis man ikke taler spansk

Det korte svar er ”ja”. Jeg mødte et par pilgrimme, som ikke talte spansk, og de klarede sig fint. Hvis man er af den rette støbning, og ikke er bange for at ringe på de forkerte døre, så kan alt lade sig gøre. Jeg er dog ikke i tvivl om, at mange ting bliver lidt nemmere, hvis man taler en smule spansk. Det er ikke almindeligt ude på landet, at politiet, rådhuspersonalet, hospitaleroen eller restaurationspersonalet taler engelsk. Jeg taler ”noget”, men langt fra flydende spansk. Jeg kan gøre mig forståelig i en simpel samtale ansigt til ansigt, men telefonsamtaler er vanskelige. Jeg kan godt fremføre mit ærinde i telefonen. Det er straks sværere at forstå svaret! Det var vanskeligt, hvis den person, som jeg havde ringet til, ikke var

tålmodig eller ikke talte castiliansk. Jeg ankom flere gange til overnattingsbyen med en ”halv” telefonbesked, men når jeg nåede frem, kunne jeg enten gætte den anden halvdel, eller spørge mig frem. Konceptet er typisk, at man ringer til f.eks. rådhuset eller en kontaktperson. De giver én et eller to andre telefonnumre og besked om, at man skal ringe igen, når man er nået frem. Når man ringer op ved ankomsten, kommer der en person med nøglen. Man får samtidig besked om, hvor man skal efterlade nøglen næste dag. Det er lidt mere kringlet, hvis man selv skal hente nøglen et bestemt sted. I den situation er det væsentligt, at man faktisk har forstået, hvor nøglen befinder sig. Det kan også ske, at landsbyboerne

ikke er bekendt med, at der er et overnattingssted til pilgrimme i byen. Det gør det i sagens natur vanskeligere at spørge sig frem. Jeg synes ikke, at sproget skal afholde nogen fra at tage af sted. Det værste, der kan ske er, at man efter nogle dage må konstatere, at man ikke synes, at Caminoen er en fornøjelse, fordi man gør sig for mange bekymringer. Skulle det ske, så anbefaler jeg en bus til Toledo, hvor man kan holde en dejlig ferie. For langt de fleste vil jeg tro, at det virker knap så uoverskueligt, når man først er derude.

Camino del Sureste er noget ganske særligt og den fortjener mange flere besøgende.

Buen Camino!

Camino Mozárabe fra Malaga til Cordoba

Artiklen her lægger sig i forlængelse af mine to tidligere artikler om denne Camino – se *Pilgrimmen* nr. 18 og nr. 37. Denne gang har jeg vandret hvert et skridt og så vidt muligt overnattet på de gratis kommunale og kirkelige herberger – ikke engang en donativo, kan man altid komme af med. Hensigten med min vedholdenhed er at gøre opmærksom på denne mulighed for pilgrimsvandring i vinterhalvåret, når de nordlige ruter sner til eller skylles væk i regn. Jeg er blevet meget glad for ruten, som er nem at komme til, enkel at vandre og giver mulighed for at vandre i sit eget selskab – samtidig med skønne landskaber, flinke mennesker og seværdige andalusiske byer og landsbyer.

af Henrik Friediger

Jeg vandrede sammen med en ven, M. Vi mødtes på Skodsborg station den sidste onsdag i oktober kl. 5 om morgenen, tog det første tog til lufthavnen og det første fly til Malaga, hvor vi landede ved 11-tiden om formiddagen. Derfra tog vi lufthavnsbussen ind til Malaga, stod af ved stormagasinet Corte Inglés og gik om bag ved, hvorfra bybussen nr. 20 går ud til El Cortijuelo – Junta de los Caminos. Hvor bussen har sit sidste stoppested, steg vi ud og fik lidt at spise og drikke på den lokale bar.

Málaga – (Juntas de los Caminos) – **Almogía**, 12,5 km

Kl. 13 begyndte vi dagens vandring. Dagens vandring er kort, men ganske anstrengende. Efter 1 km på

landevejen følger Caminonen et udtørret flodleje og efter yderligere 1 km begynder vejen at stige – først stille og roligt, men snart efter ganske stejlt. Det bliver 10 km op og ned i et temmelig bakket landskab op til landsbyen Almogía, der ligger skønt klinet op ad et bjerg – én af de skønneste hvide

andalusiske landsbyer med snævre, stejle gader.

Der er ikke noget at få på vandringen. Godt nok passerer man en lille samling huse, men der er ingen faciliteter, så man skal selv have vand og evt. mad med på turen, som tog os godt fire timers anstrengende vandring.

Herberget ligger på toppen af landsbyen, så man skal klatre hele vejen op ad de stejle gader, til man når en landevej, der fører udenom byen. Her ligger byens supermarked, nogle rækkehuse, der aldrig er blevet færdigbyggede og en sportsplads – og i forbindelse med sportspladsen, herberget.

Udenpå herberget er der et skilt med telefonnumre, som man kan ringe til for at få fat i nøglen. Det første svarede ikke, men det andet var super – i løbet af et par minutter ankom to mænd i en bil og åbnede for os. Hyggeligt lille sted med seks sovepladser, varmt og koldt vand og rent og pænt. Ingen andre pilgrimme skulle overnatte, så vi kunne frit disponere over lokalerne.

Aftensmaden indtog vi på den nærliggende restaurant Coco – helt fint på alle måder.

Inden vi trætte tørnede ind, kunne vi nyde de specielle skyformationer.

Almogía – Villanueva de la Concepción, 18 km

Næste morgen købte vi lidt ind i supermarkedet Día. Mellem Almogía og den næste landsby er der ingenting at få, så man skal have både mad og drikke med i rygsækken.

Den første del af dagens vandring går op og ned ad snævre, stejle stier, hvor man skal sørge for

at holde øje med de gule pile. Jeg tror nemt, man kan fare vild, og så er man ilde stedt. Ikke fordi mærkningen er dårlig, tværtimod, men den kræver opmærksomhed. Noget anstrengende. Efter guidebogen er der 1.000 højdemeter netto på ruten, og det er ganske meget. En af mændene, der gav os nøglen, mente nu også, der var 21 km og ikke 18. Jeg er tilbøjelig til at give ham ret, men det kommer nu også an på, hvilken rute, man vælger.

Omkring halvvejs kan man få de første kig på Villanueva de la Concepción, der ligger i ly af bjergmassivet El Torcal, der er udlagt som naturreservat.

Omkring 5 km før Villanueva krydser man en landevej, der er noget befærdet. De 5 km er hvis man vælger at vandre langs landevejen. Jeg vidste fra tidligere, at de er temmelig kedsommelige, så jeg valgte at følge den markerede rute, der går op i bakkerne på den anden side af landevejen. Den rute er noget længere, og når man

endelig kommer tilbage til landevejen, som man bliver nødt til at følge alligevel de sidste km op til landsbyen, har man kun tilbagelagt et skuffende stykke. Jeg vil nu anbefale den alligevel – den er flot og bakket.

M. havde valgt at følge landevejen, men jeg indhentede ham, lige før landevejen stiger op i landsbyen. Vi havde nu også tydelig forskel på vores vandretempo, så hvor meget længere, den 'rigtige' camino er, kan jeg ikke svare præcist på – et par km, vel. Hvis det regner, vil jeg anbefale at følge landevejen. Caminoen er ganske leret og bliver let smattet.

Jeg havde dog en meget speciel oplevelse i min ensomhed: Det var som om himlen åbnede sig over El Torcal – svært at beskrive, men det fyldt mig med stor glæde og jeg skyndte mig at snuppe et foto:

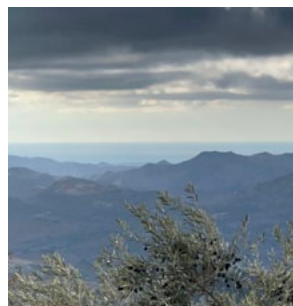

Igen en vandring op i byen for at finde herberget. Man kan finde det på Google Maps og let finde frem til det. Herberget er indrettet i en nedlagt vuggestue – det kan man se på et miniature-toilet og et badekar til badning af småbørn. Nøglen får man hos genbokvinden. Hun spurgte, om vi havde pilgrimspas (credencial), hvilket jeg bekræftede. Hun ville nu ikke se det – og fortalte, at vi selv kunne stemple og indskrive os inde i herberget. I tilknytning til sovesalen, der har fem køjesenge, ligger der en slags halvoverdækket terrasse. Her opholdt sig en hund og en kat, som viste sig at tilhøre en anden pilgrim, som overnattede på herberget. Det var en ung kvinde, meget sød, men mærkelig, og vi fandt ikke ud af, om hun rent faktisk var pilgrim eller måske en slags vagabond. Hun påstod, at hun vandrede den modsatte vej af os, men i den næste by, Antequera, kendte man hende ikke, så hun havde ikke overnattet på herberget dér, som hun påstod. Underligt. Men herberget er okay – der var måske ikke pinligt rent og ordentligt, men bestemt 'god til prisen' = ingenting. Vi glemte endda at lægge de sædvanlige fem euro i donativo...

Villanueva de la Concepción er, som navnet antyder, en nyere landsby. Gaderne står vinkelret på hinanden og byen mangler den krogede skønhed, som fx Almogía har at byde på. Der er dog flere små torve og barer – og vi fandt et udmærket sted at spise oppe ved landevejen, der forbinder landsbyen med andre landsbyer.

Villanueva de la Concepción – Antequera, 16 km

Dagens vandring går over et pas, der hedder Puerto de la Escaleruela og ligger i udkanten af El Torcal, som på den måde rundes – i direkte linje ville vejen fra Villanueva til Antequera gå tværs over bjergmassivet, men det gør det naturligvis ikke. Den første del af ruten går op i bakkedraget før bjergmassivet og derefter mod vest langs det utilgængelige bjerg. Kigger man mod syd – væk fra bjerget – er der udsigt til Middelhavet.

Derefter drejer stien mod nord og her begynder stigningen op mod passet. Man passerer et par store gårde – cortijo'er. Men ellers er udsigten mod øst, hvor El Torcal ligger og drager. En vittig hund har skrevet 'desafio' på nogle af vejstenene. Det betyder 'udfordring' – og lidt ret har han.

Da vi passerede den sidste cortijo, Cortijo de los Navazos, og på den sidste km hen til Puerto de la Escaleruela, kom vi ind i skyen og sigtbarheden blev ganske kort. Men da vi skulle passere toppen og starte nedstigningen, åbnede landskabet sig og gav den skønneste udsigt. Det er det nærmeste man på en Camino kommer til bjergvandring, men det første stykke er pænt brolagt, og selv i blæsevejr er man

sikker, når man blot holder sig til bjergsiden. Derefter bliver stien smal og går i zigzag stejlt nedad mod lavlandet.

De sidste km ind til Antequera er ganske flade. Et sidste stykke går langs landevejen og er knap så spændende. Men det

fjerner ikke indtrykket af en pragtfuld dagsmarch op over passet. Antequera er en pragtfuld by. Man kunne godt sætte en dag af til at studere borgen og de mange prægtige kirker, som lokker med mulighed for fordybelse. Vi gik direkte hen til Santiagokirken, hvor herberget ligger. Her blev det lidt kompliceret at få fat på nøglen, så vi kunne komme ind. Der var ikke et øje. Vi kunne godt komme ind i en gård ved siden af kirken og sætte os på nogle stole rundt om en bord. Men der kom ingen – og ingen af de døre, vi bankede på, åbnede sig. På baren, der ligger på pladsen foran kirken, fik vi at vide, at vi måske kunne få fat i en nøgle i et hus overfor. Men heller ikke det gav noget resultat.

Værten i baren havde et telefonnummer, som han prøvede at ringe på fra min telefon. Intet svar. Min ledsager blev utålmodig, men jeg var mere stædig. Prøvede igen og igen at ringe til nummeret. Til sidst lykkedes det at få kontakt, og snart efter ankom den venligste mand og låste os ind i et dejligt miniherberg. Hans forklaring på den manglende respons på på opringningerne var noget kryptisk: Han havde været

i bad og da hans kone tog telefonen og så, at det var et opkald fra Danmark, besluttede hun sig for ikke at svare. Hun kendte ingen i Danmark – og det gjorde hendes mand heller ikke. Her blev vi reglementeret bogført og stemplet og afkrævet hver fem euro. En anden gang vil jeg bede værten i baren om at ringe fra sin egen telefon – så bliver den sikkert taget med det samme.

Antequera – Villanueva de Algaidas, 24 km

Regnvej. Det styrtede ned, og dalen foran os, hvor vi skulle vandre de første godt 11 km til Cartaojal, lå hen i tåge. Så det var bare om at komme i regntøjet og vandre derudad. Vi var dog ikke kommet særlig langt – højst et par km – før det klarede op og vi havde fint vandrevej resten af dagen. Frokost i Cartaojal – den sidste bar er den bedste! Derefter fortrinsvis ad en landevej uden trafik, men de sidste hen ved 5 km går ad grusveje gennem olivenplantagerne. Stadig fortrinsvis flad etape.

Villanueva de Algaidas var ikke på ruten i den første udgave af Camino de Málaga, men det er en klog beslutning at vandre om denne landsby. Her er alt, hvad man har brug for. Således også et herberg.

Man kan dog følge den oprindelige vej og vandre de 16 km til Cuevas Bajas og evt. fortsætte videre de 6 km til Encinas Reales. Begge steder med herberger (selvom jeg ikke ved selvsyn har set herberget i Cuevas Bajas). Ingen af disse landsbyer har hoteller eller lignende.

Herberget i Villanueva ligger i et hus i hovedgaden, hvor der også er lokaler for den lokale afdeling af FC Barcelonas fanklub. Vi var heldige, at der netop var en kamp i gang, som fansene sad og så, mens de drak øl og pulsede nervøst på deres cigaretter. Barcelona tabte! Her fik vi at vide, at nøglen til førstesalen, hvor herberget ligger, skal hentes hos det lokale politi, der har adresse på rådhuset.

M. var temmelig udmattet, så jeg fik hans pas og credencial og gik ud for at finde politiet. Det gik ganske let. Den venlige politibetjent ville dog ikke udlevere nøglen og ikke behandle vores papirer. Han ville ved selvsyn godkende min ledsager. Og først om en halv time – det var vist et signal om, at han havde travlt, hvad der ikke var til at se for det utrænede øje, mit.

Men han kom hen til herberget, fik os registreret og afstemplet og gav os en nøgle. Alt i skønneste orden. Men hvordan ville man kunne komme igen, hvis man ikke kunne tale spansk? Det spurgte jeg betjenten om. Han pegede på M. og spurgte: Taler han ikke engelsk? Jo, det gør han da. Gør du da? Næ, ikke ret meget... Og så er man jo lige vidt – selvom man naturligvis kan komme langt med fagter og et par spanske gloser: Albergue, llave, peregrino, dormir, sello...

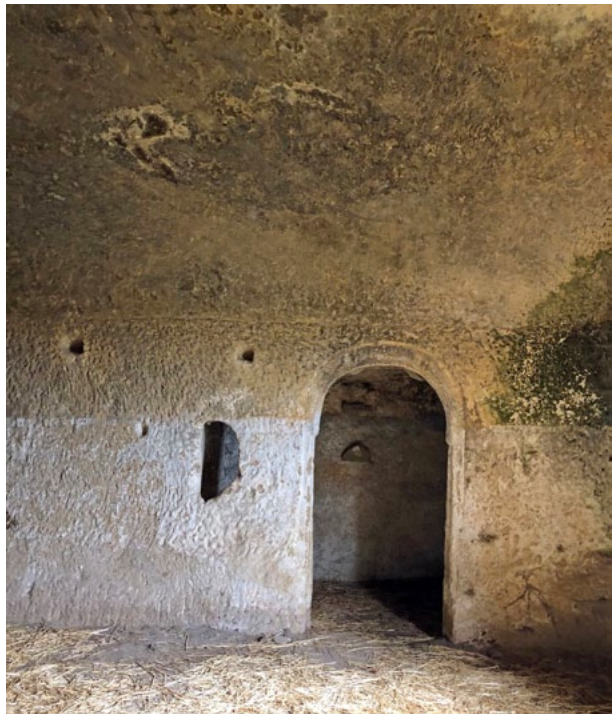
I øvrigt et flot herberg med køjeplads til 24 personer og en ekstra stabel madrasser, der lå i det store opholdsareal.

Villanueva de Alguadass – Encinas Reales, 16 km

En spændende etape, hvor der er meget at opdage og opleve. Villanueva er adskilt fra den næste landsby, La Atalaya, ved en kløft, som man kan vandre igen. På vejen passerer en klosterruin. Man skal have øjnene på stilke for at få rigtig øje på den. Det var anden gang, jeg gik ruten, men det var første gang, jeg fik lejlighed til at dvæle ved ruinen. Når man vandrer ned i kløften, går man langs et stålhegn, som ruinen ligger inde bag. Det er en temmelig besværlig sti at vandre på, meget smal, og man bliver nødt til at gribe fat i hegnet for at holde balancen. Måske

derfor kan det være svært at give klosterruinen den opmærksomhed, den fortjener. Det gjorde jeg så denne gang.

Nuestras Señora de la Consolación hed det tidligere franciscanerkloster fra 1500-tallet. Det ligger forladt hen med et hegn omkring. Det virker forladt og der er ikke adgang – velsagtens fordi det for det første ikke er restaureret og for det andet er farligt pga. nedstyrtningsfare. Der er næppe det store turistmæssige potentiale i det – der er jo så meget andet at se på i Andalusien. Jeg har ikke kunnet finde noget på nettet om dette kloster. Det mangler en historie. Det ligger der bare. Jeg kravlede over hegnet – jeg var ikke den første, det var temmelig nedtrådt og ikke vanskeligt at forcere. Der er nu noget over sådan at gå på forbudte veje. Spændende. Jeg viser nogle af de fotografier, jeg fik taget.

Fra La Atalaya går stien op gennem olivenplantagen. Op og op. Helt oppe ligger endnu en ruin – og der er en storslået panoramaudsigt til alle verdenshjørner. Noget længere nede har man bygget et læskur med

en planche med oversigt over landskabet og de bjerge og landsbyer, som ligger udstrakt for ens fødder. Her får man også en historie om, at der i området i 1800-tallet huserede røverbander. Det har været en risikabel rute for pilgrimmene. Derfra ned igen – og gennem et par flækker med kun et par huse. Her har man gjort noget for at fortælle pilgrimmene (og turisterne) en smule om deres historie. Den første, El Cedrón er grundlagt af jøder, og her kan man få et kig på landsbyens originale, nu restaurerede fællesovn, hvor man bagte brød.

Den næste, Al Moheda, skal være grundlagt af muslimer. Først har der dog været romerske gårde, hvor man har dyrket korn og oliven, men området er endnu ikke udgravet arkæologisk, så der er mere at finde ud af i fremtiden.

Fælles for de små landsbyer – den jødiske og den muslimske – er, at de er grundlagt efter at området blev befriet for den mauriske besættelse i begyndelsen af 1400-tallet. Her har jøder og muslimer håbet at kunne finde fred og ro til at dyrke jorden og drive handel. Det blev dog en kort frist – begge befolkningsgrupper blev udvist af Spanien, da den sidste muslimske hersker blev besejret i 1492, og Spanien skulle blive et 'rent' 'kristent' land.

Således vandrer man gennem historien ned til dagens første bar i Cuevas Bajas. I Cuevas Bajas skulle der også være et herberg, som jeg ikke fik kigget på. Vi gik videre til landsbyen med de kongelige stenege – Encinas Reales. Det er lidt besværligt at finde caminoen ud af Cuevas Bajas. Man skal ud ad en vej langs floden – først stige ned mod floddalen og forbi fodboldbanen. Har

man først tjek på den, er man på rette vej. Floden krydses ad en betonbro 1 km længere fremme, og kort efter følger man landevejen ad en meget stejl stigning. Men herefter er det et par jævne km til Encinas Reales.

Herberget ligger i parken foran Ermita del Calvario i udkanten af byen. Før man går helt ind i byen, deler vejen sig. Caminoen er afmærket til højre, men man skal i stedet gå til venstre for at nå frem til ermitaen, der nærmest er en kirke. Nøglen skal dog hentes på rådhuset nede i byen, hvor det lokale politi har sit kontor.

Vi blev meget venligt modtaget. Jeg ringede til politiet på det telefonnummer, der stod på facaden, og fik besked på, at jeg selv måtte komme ned på rådhuset og hente nøglen. Det gjorde jeg. Betjenten ville dog ikke bare udlevere

den – han ville selv låse os ind og vise os tilrette. Dejligt herberg med i alt syv senge – og et værelse til os hver. Vi fik udleveret en nøgle – og besked om, at den skulle tilbageleveres næste morgen i en postkasse uden for rådhuset.

På et tidspunkt – efter at mørket havde sænket sig – gik strømmen i huset. Jeg fik ringet til politiet og fluks kom den venlige betjent kørende og fik ordnet problemet – og lærte os, hvordan vi kunne få strømmen tilbage, hvis det skulle ske igen. Det gjorde det nu ikke.

Både frokost og aftensmad – og næste dags morgenmad – blev indtaget i den dejlige bar og restaurant El Palomar, der hermed er anbefalet. Lækker mad og en professionel og venlig betjening.

Encinas Reales – Lucena, 21 km

En relativt nem strækning. Først går det dog opad ud af landsbyen, og man skal finde den rigtige vej ud – fra El Palomar går man 100 meter nedad og drejer ad den stejle vej, Calle Camino Viejo, til venstre. Lidt af en hård begyndelse, men herefter snor stien sig ned mod motorvejen,

som passerer gennem en tunnel. Snart efter skal man over en lille flod. Der er ingen bro, så det er af med sko og strømper for at vade gennem det strømmende vand. Kort efter vandrer man en skøn lige strækning, hvor man hele tiden har en større cortija i sigte. Efter cortijaen går vejen op til højre og efter en stigning flader den ud – stort set hele vejen videre til Lucena.

Hvis man ikke overnatter på herberget i Encinas Reales, kan man i stedet tage en taxa til den nærliggende lidt større by, Benamejí og finde et hotel. Herfra kan man så vandre til Lucena – vejene flyder sammen ved cortija'en.

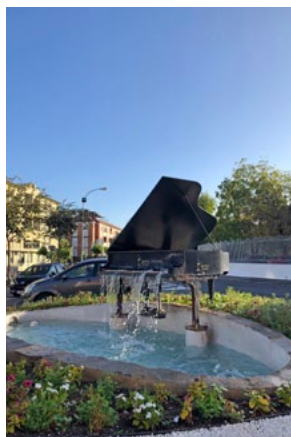
De sidste 5 km er anstrengende – ikke mindst fordi området, man skal igennem, ikke er særlig attraktivt. Først passerer man et større fabriksanlæg til olivenolieproduktion og dernæst et nyere industri/erhvervs-område, der ligger trøstesløst hen i al sin ufærdighed. Efter en lille km med ældre småindustri og butikker med møbler støder man direkte ind i en bar. Herligt! Her kan man både få lidt at drikke – og spise godt!

Efter endnu et par kedsommelige km kommer man ind i Lucena, der er en større industriby. Den har dog sine smalle gader, pladser og kirker, der gør den værd at se.

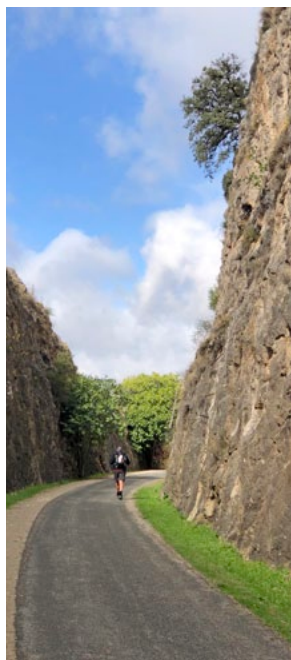
Desværre er der intet herberg. I guiden står der, at der er et, men det passer ikke. Til sidst ringede jeg til turistkontoret, hvor en venlig kvinde anbefalede mig hotel Santa Domingo. Lidt uvenligt, når jeg lige havde spurgt efter gratis overnatning – det er et firestjernet hotel med værelser til 100€. I stedet valgte vi det centralt beliggende Al-Yussana, hvor et dobbeltværelse kostede 40€. Der er mange flere muligheder – sikkert også billigere – men man skal jo orke at lede efter det.

Lucena – Doña Mencía, 27 km

Ruten ud af Lucena er lidt kompliceret – måtte spørge mig for flere gange. Men tricket er at finde den grønne sti – Via Verde – der er en sti på en nedlagt jernbane – Tren del Aceite, altså Olivenolietoget. På vejen ud af byen kan man i en rundkørsel nyde et flygel, der fungerer som springvand. Men ellers er det bare med at komme ud ad den helt flade

rute. Et stop kan gøres knap halvvejs, hvor man i Cabras' nedlagte stationsbygning har etableret en dejlig bar/restaurant med alt hvad hjertet begærer. Her kan man også beundre lokomotiver og togvogne fra en svunden tid.

Der er flere muligheder for at tilrettelægge dagsmarcherne mellem Lucena og Baena og evt. Castro del Rio. Hvis man har kræfterne til det, kan man, i stedet for at overnatte i Lucena, gå videre til Cabra, der også er en smuk, lidt større by. Det ville give en dagsmarch på 34 km – men de sidste 13 er lette, da de er helt jævne ad den nedlagte jernbane. Derefter kunne man vandre helt til Baena – i alt 23-24 km. Det sparer en dag. Man kan også gøre som os og vandre til Doña Mencía og derfra vandre hele vejen til Castro del Rio, hvilket er ca. 26 overkommelige km.

Min ledsager og jeg valgte den nemme løsning, som fremgår af det følgende.

Først på eftermiddagen nåede vi frem til Doña Mencía – en hyggelig lille by. Vi fandt frem til herber-

get, som ligger ved kirken og er drevet af denne. Nøglen skulle vi som sædvanligt hente hos politiet. Igen en hyggelig oplevelse. De er ekstremt venlige og hjælpsomme, de spanske lokalpolitibetjente. Synd og skam at man har afskaffet dem i Danmark!

Betjenten fulgte os helt hen til herberget, der har til huse i et smalt byhus. Det så fint ud med et lille opholdsrum med køkken og dør ind til badet. Derfra gik en trappe op til soveværelserne. Betjenten gav mig nøglen og sagde farvel. Jeg kan ikke nærmere beskrive, hvilket syn, der mødte os på de næste to etager. Jo, det kunne jeg måske nok, men ikke uden kvalmeformodninger, så desværre... Der var kort fortalt ulækkert. Der kunne vi ikke være. Tilbage til politiet – tak for nøglen, men desværre. Han skulle lige til at ringe til præsten, men ombestemte sig – han havde vist fridag eller var engageret andetsteds. I de små byer ved alle alt om alle! I stedet viste han os hen til et pensionat henne om hjørnet, Casa Morejón, hvor vi fik et udmærket tresengsværelse for 30€ – og om aftenen serverede værtinden et udmærket måltid for os.

Doña Mencía – Baena, 8,5 km

Når man skal ud af Doña Mencía ad caminoen, skal man over den bjergkam, som byen ligger opad. Det er noget af en anstrengelse, men kun en lille kilometers udfordring. Derefter snor vejen sig gennem det bakkede landskab fuld af oliventræer. Efter en god time får man det første blik af Baena, der er en by, der helt dækker et lille bjerg med sine snævre gader og hvide huse. På toppen en borg og et par kirker. Vi indlogerede os på

herberget Albergue Ruta del Califato, der ligger helt oppe på toppen af byen. Her kan man vælge mellem sovesal, dobbelt- og enkeltværelser – henholdsvis 10, 40 (for 2) og 28€. Inkluderet i prisen er et enkelt morgenmåltid. Hvis man vælger kun at vandre

de knap 10 km til Baena fra Doña Mencía, har man det meste af en dag til at gå på opdagelse i byen. Jeg vil anbefale en tur rundt ad den velbevarede bymur, der minder én om svundne tiders ufred. Nu kan man fx nyde de pragtfulde udsigter til landskabet rundt om byen.

Baena – Castro del Rio, 18 km

Vejen ud af Baena er lidt kompliceret og rummer erfaringsmæssigt (dyrekøbt) en risiko for at komme på afveje. Man skal naturligvis ned i bunden af byen. Ved Bar Casa Juani, der ligger på vejen (N-432), der går gennem byen, skal man ikke følge vejen mod Castro del Rio, men finde den gule pil på vejskiltet, der viser den rigtige vej ud – vejen hedder Cañete de las Torres, og er man først

ude på den, er der ingen problemer resten af dagen.

Det kan i øvrigt anbefales at drikke en ekstra kop kaffe eller en friskpresset appelsinjuice og/eller få købt sig en bocadillo til dagens vandring på Bar Casa Juani.

Efter et godt stykke på landevej bliver dagens vandring ganske ubesværet. Det går fladt og ligeud. Cirka halvvejs er der en bar – en venta – som ikke længere er åben, som den var for et par år siden. Den er nok så lukket med hegn og hængelåse. Måske bliver den åbnet igen engang i fremtiden – det ser i hvert fald ud til, at der arbejdes på at restaurere bygningen. Men ellers er man jo snart i Castro del Rio – også en prægtig lille hvid by med borgruin og

kønne snævre gyder med blomster i blå urtepotter.

Det var svært at finde herberget – og umuligt at komme indenfor. Jeg ringede til telefonnummeret, der står på skiltet på muren. Her fik jeg brysk at vide, at jeg skulle vente til kl. 17 – den var 15.30. Vi prøvede at gå om rådhuset, men det var lukket. Efter halvanden times venten prøvede jeg igen at ringe, men nu fik jeg at vide, at der ingen forbindelse var til nummeret. Prøvede igen at gå på rådhuset, men det forblev lukket og efter endnu 20 minutters venten blev min ledsager utålmodig og ville finde et andet sted at overnatte. Det gjorde vi så – på hostallet med det ejendommelige navn A Ka La Sole. Her hersker en kvinde, der også serverer glimrende mad. 40€ for et dobbeltværelse.

Castro del Rio – Santa Cruz, 22 km

Også fra Castro er det vigtigt at finde den rigtige vej ud af byen. Man kan vælge at vandre de 39 km direkte til Cordoba, men man kan også skære den over i to og overnatte i Santa Cruz. Den direkte vej går uden om al bebyggelse og jeg vil ikke umiddelbart anbefale den, med mindre man har gode ben og er i bekneb for tid.

De to ruter – den direkte og den anden over Santa Cruz – har hvert sit udspring i Castro del Rio og er markeret med gule pile. Vejen til Santa Cruz går via den skønne lille by, Espejo, så det er dagens første mål. Har man overnattet på A Ka Da Sole, skal man følge floden tilbage til byens centrum og først ved en rundkørsel med en gyngestol i centrum skal man krydse broen over floden.

Herefter er det bare om at følge pilene. De første lidt kedelige km går langs landevejen, men snart viser de gule pile til højre og så er det en skøn markvej stort set hele vejen til Espejo. Bruger man Google Maps til at orientere sig efter (hvad jeg har fået for vane), er der her en fare for at fare vild. Google-app'en viser nemlig på et tidspunkt, at man skal dreje fra vejen til venstre ad hvad der ser ud som en genvej til Espejo. Heldigvis kom en bonde kørende i sin firehjulstrækker, som jeg fik standset og spurgt. Han var ikke i tvivl – man skal følge vejen med de gule pile, selvom det ser ud til at være en omvej. Ingen genvej mulig! Der er nu ikke så forfærdelig langt og snart dukker landsbyen op.

Der skulle være et pilgrimsherberg i Espejo, men jeg fik det ikke undersøgt. Ellers er der ingen overnatningsmuligheder. Det er ellers et sted, som jeg godt kunne tænke mig at dvæle mere ved, men jeg måtte denne gang nøjes med en kop kaffe og en sandwich på det lange og smalle torv.

Vejen ud af Espejo er også en smule kringlet. Vel oppe på landsbyens anden side kan man se dels en asfaltvej og dels en umiddelbart mere snirklet grusvej. Asfaltvejen fører ned til den store landevej og kan ikke anbefales. Derimod er det en skøn tur ad grusvejen. På et sted på vejen viser pilen til højre. Hvis man ikke finder den, ender man ude på landevejen og kommer til at vandre langs den

og må finde sig i at blive generet af den ret så intense trafik. Ellers kan man fx nyde resterne af, hvad jeg tror er en akvædukt – jeg har ikke kunnet finde noget om den og aner ikke, hvor gammel den er. Den ligger nu som en ruin.

Under alle omstændigheden kommer man til at vandre langs landevejen den sidste kilometer eller halvanden. Det kan ikke være anderledes – en flod kommer i vejen og skal krydses. I Santa Cruz skulle kommunen give pilgrimme lov til at sove på deres medbragte madrasser i sportsanlægget. Vi fik et dobbeltværelse på Casa Pepe, som vores værtinde i Castro del Rio havde ringet og bestilt. 40€. Casa Pepe er et eksempel på de vandingssteder, som rejsende transportører og håndværkere bruger. Altid god mad, jovial betjening og rimelige priser.

Santa Cruz – Cordoba, 24 km

I Santa Cruz er det let at finde Caminoen. Den går op gennem den lille flække, forbi oliemøllen og derudad ad asfaltvejen, der står vinkelret på hovedlandevejen til Cordoba. Men efter 5-6 km går Caminoen ind over grusvejen til venstre. Op og ned går det gennem øde landskaber. Kun en enkelt cortijo ligger som en oase midt i de golde bakker.

På vejen mødte vi de første andre pilgrimme på Caminoen. De var på motorcykel – og kørte den anden vej – altså fra Cordoba.

Jo tættere, man kommer på Cordoba, des goldere synes jorden. Man passerer et par frugtplantager, der naturligvis står nøgne i november, men ellers er jorden bar og stenet. Lidt trøstesløst efter de mange dage i olivenplantagerne med deres snart modne frugter og stedsegrønne blade.

Men naturligvis er det skønt at nærme sig vandringens endemål, Cordoba. Byen kommer stadig nærmere, sommetider forsvinder den bag de nøgne bakker, men kun for at dukke endnu tættere op på næste bakketop. Og til sidst passerer man broen over til den herlige by, hvor katedralen knejser midt i mezquitaen.

Så var vi ved vandringens mål. Vi fandt et hyggeligt hotel til en pebret pris i turistcentrummet. Næste dag besøgte vi mezquitaen, tog toget tilbage til Malaga og fløj hjem. I kirken fandt jeg Santiago Matamoros. Hans hest rider muslimen ned midt mellem den kristne kirke og de mauriske, hestekoformede buer. Man kan jo håbe på en mere fredelig omgang med hverandre i fremtiden, selvom det måske er svært lige nu og her at finde noget at have optimismen i. Men håbet har man da lov til at have.

Anbefaling

Nu har jeg så vandret hele strækningen igen – specielt med det formål at skrive denne artikel, som meget gerne skulle kunne inspirere flere danske pilgrimme til at prøve kræfter med den. Jeg synes stadig, Camino Mozárabe de Málaga er et godt alternativ til de mere nordligt beliggende Caminoer – specielt naturligt i vinterhalvåret. Vi havde stort set godt vejr. Kun et par timers kraftig regn, lidt støvregn nu og da, lettere overskyet meget af tiden, flere dage med sol – hele vejen i korte bukser

og korte ærmer. Fornuftigt vandrevejr.

Og ruten? Min rejse-deltager fandt ruten for anstrengende. Det vil jeg naturligvis ikke skjule. Og sandt er det, at specielt de første par dage er noget udfordrende. Første dag især, men herregud – det drejer sig om 12,5 km. Andendagen er lidt udfordrende den første halvdel – og lidt til sidst op i byen. Trediedag over passet Escalera – selvfølgelig udfordrende, men uendelig smuk. Derefter går det naturligvis lidt op og

ned, men efter min bedste opfattelse ganske overkommeligt.

Min ledsager var 69 år gammel og måske ikke i tilstrækkelig god grundform. Jeg selv med mine 73 år er ingen årsunge, men erfaren pilgrimsvandrer og i relativt god form. Min ledsager fik ikke opbygget sin form i løbet af vandringen, hvilket undrede mig, for plejer man ikke det? Jeg gjorde i hvert fald. Det betød, at vi ikke vandrede sammen, men at jeg måtte vente på ham et par gange om dagen – og når vi nåede frem, var han temmelig udkørt og ikke parat til at gå på sightseeing. Ikke det store problem, men selvfølgelig lidt ærgerligt. For os begge, formoder jeg.

Hvor vil jeg hen med det?
To ting:

Nogle vil naturligvis finde Camino Mozárabe udfordrende, selvom jeg har svært ved at forstå det. Jeg er bestemt parat til at tage af sted igen – enten på denne skønne vandring eller fra Almería til Granada og/eller fra Granada til Córdoba – eller videre fra Córdoba til Mérida på Sølvruten – Andalusien har flere muligheder for Caminoer under fællesbetegnelsen Mozárabe!

Og så er det – som altid – en god idé med et par ugers træning før afrejsen. Man kan ikke gøre dagsmarcherne meget kortere – kun hen mod slutningen, hvor det erfaringsmæssigt ikke er specielt påtrængende, når formen er bygget op.

Endelig er der det med at klare sig, hvis ens spanske er mangelfuldt eller måske ikke eksisterende. Jeg selv taler et velfungerende spansk (om end ikke specielt korrekt) og har naturligvis stor glæde af at kunne sludre med folk og spørge om vej – og nøglerne til herberget. Men mon ikke de grundlæggende gloser vil kunne klare dagen og vejen for de fleste? Stort set møder man kun venlig imødekommenhed fra politiet og andre, som man har brug for tjenester af.

Jeg håber du, kære læser, har fået mod på en spændende og overkommelig pilgrimsvandring ad Camino Mozárabe de Málaga!

Litteratur

Den lokale pilgrimsforening i Málaga har en glimrende hjemmeside – caminomozarabedemálaga.com, hvor ruten er beskrevet i 16 etaper.

Googler man ruten, finder man også en guide på både spansk og engelsk. Den kan downloades som bog – eller skrives ud. Guiden er udgivet af turistforeningen for Andalusien og kan fx findes på hjemmesiden Malaga.es. Jeg synes, den er udmærket med de oplysninger, man har brug for – bl.a. også adresser på de kommunale og kirkelige herberger.

Derudover bruger jeg også Google Maps til at finde frem og måle afstande – den er dog ikke pålidelig til at fastlægge ruterne – den kender ikke alle grusveje og vil lede én langs landeveje. Men brugt med omtanke...

Oplevelser i det fri

ALT I Udstyr og -beklædning til vinterens oplevelser

Keb Fleece Hoodie

Superlækker fleecetrøje med hætte, der er slidstærk, temperatur-regulerende, hurtigtørrende og strækbar.
Damemodel: #35546
Herremodel: #37604

1.599,-

Womens Keb Trousers Regular

Et par solide, funktionelle og enormt komfortable friluftsbukser.
#38648

1.799,-

Womens Lhasa II Lady

Virkelig lækker, meget alsidig og imponerende let læderstøvle til kvinder.
#38770

2.499,-

Womens PHD Outdoor Medium Crew

Blød og lækker vandsok i uld fra Smartwool.
#35870

199,-

Besøg os i København, Field's, Lyngby, Roskilde, Odense, Kolding, Århus og Aalborg eller på webshoppen www.friluftsland.dk

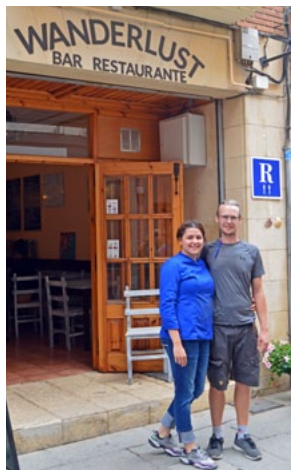
FRILUFTSLAND

GODT Udstyr - BEDRE Oplevelser

Pilgrimsvandring og kærlighed

At give sig på pilgrimsvandring kan medføre alt. Lige fra vabler over venskaber til forelskelse. Her er en historie om forelskelse, der krydser næsten alle grænser i Europa.

af Henrik Tarp

Samtalen finder sted på restaurant Wanderlust i Santo Domingo de la Calzada i La Rioja. Santo Domingo, der er kendt blandt alle pilgrimsvandrere som byen, hvor miraklet med den tilberedte høne på hertugens fad, der pludselig blev levende og tog sin flugt, fandt sted, hvorfor man stadig i katedralen har et bur med høns som symbol på legenden.

I denne by har Cimmy Wanderlust Mikkelsen, 34 år og Vanda Nikolis, 23 år indrettet en hyggelig bar og restaurant klos op ad katedralen lige ud til pilgrimsvejen gen-

nem byen. Men inden vi når hertil, må yderligere forklaringer føjes til.

Cimmy er fra Odense og med en Hf-eksamen begyndte han at arbejde i sin brors isoleringsfirma. Men der var andet, der trak i ham. En artikel i en avis gav ham blod på tanden til at prøve sig selv af på Caminoen. Og det skulle være med udgangspunkt i Odense. Uden de store kundskaber til hverken turen ned gennem Europa eller de sprog, der blev talt undervejs, gav han sig i vej og med hans egne ord: "Det gik meget bedre, end jeg havde regnet med".

Vanda kommer fra det nordlige Serbien, men er trekvart ungare og hendes modersmål er ungarsk, men hun taler heldigvis engelsk. Vandas ønske var at blive veterinærsygeplejerske, men sprang fra før hun var færdiguddannet, fordi hun ikke kunne forlige sig med den måde, man behandlede de syge dyr på, dernede i det østlige

Europa. I stedet gik hun ind i restaurationsbranchen og har som sådan arbejdet rundt omkring i Europa. Hun lagde ud, som de fleste af os andre, i Saint Jean Pied de Port. Hendes idé var at gå den "normale" vej til Santiago de Compostela, men det blev der lavet voldsomt om på, fordi Cimmys idé var at vandre helt til Portugal, hvor familien havde et ensomt beliggende hus nord for Coimbra, langt ude på landet. Et hus uden hverken elektricitet eller vand.

På deres vej ned gennem Spanien mødte de hinanden i Santo Domingo de la Calzada, og så blev det mere eller mindre en vandring videre ud ad pilgrimsvejen hånd i hånd.

De nåede til Portugal, hvor de blev en måneds tid. De blev ligeledes enige om, at pilgrimsvejen havde givet dem så meget, at de var nødt til at give noget tilbage til pilgrimsvejen. Den følelse har vi andre, der har vandret mod solnedgan-

gen, også haft, men det er en stor beslutning at tage, og vi andre fik ikke rigtigt gjort noget ved det. Deres beslutning var dog helt grundfast, så de lejede en bil for at køre langs vejen for at finde et sted, der kunne opfylde deres ønsker – et herberg eller noget helt andet, men i hvert fald noget, der kunne give dem et livsgrundlag og så samtidig noget, der kunne være til glæde for pilgrimme.

De fandt ikke noget – det at køre i bil gik måske for hurtigt – hvorfor de blev enige om at begynde forfra igen i Frankrig for simpelthen at komme ind i det rigtige ”pilgrims-mood”. Sammen med andre pilgrimme lejede de en lejlighed i Santo Domingo. De huskede ikke Santo Domingo så

godt. Den følelse har mange pilgrimme haft. Den ene by overtager den anden og man husker til sidst kun, at dér har jeg også været. På deres vandring rundt i byen stødte de på en bar/restaurant, som var lukket og en idé var født.

Kunne de få den bar åbnet og med Vandas kendskab til madlavning, var der måske et grundlag, som opfyldte deres ønsker. De fandt frem til ejeren, der havde en restaurant oppe på hovedgaden, den store vej, der løber igennem Santo Domingo. Han var med på idéen, og da baren i forvejen var fuldt funktionsdygtig, var det eneste i realiteten at åbne ud til Calle Mayor, så kunne de komme igang. På spørgsmålet om,

hvordan de, uden kendskab til restaurationsdrift, turde give sig i kast med et sådant projekt og uden at vide noget om den form for virksomhed, svarede Cimmy, at ejeren var yderst hjælpsom og satte dem ind i, hvad det drejede sig om, hvordan de skulle forholde sig og især ”de lokales ønsker”, der som vi jo ved, ikke er lige, hvad et dansk publikum måtte ønske eller spørge efter. Tillige fik de gennem bekendte hyret en advokat i Bilbao, som satte alle papirerne op, så de kunne komme i gang med sjælen i ro, og ikke risikerede at blive snydt i sidste ende. Jamen, hvad med sproget?, spurgte jeg. Det kommer sådan ”poco a poco”, altså lidt efter lidt, som Cimmy sagde. Det går faktisk helt godt nu.

Foruden et hyggeligt lokale er der også udendørs servering og maden – ja den står Vanda for, mens Cimmy tager sig af baren. Vi, der kommer forbi, må håbe, at Vanda og Cimmy får en fortsat god tilværelse sammen til glæde for de pilgrimme, der kommer forbi.

Et fint dansk/ungarsk islæt på pilgrimsvejen.

Luksus Camino-vandring

De fleste vil måske synes, at en rigtig Camino-vandring indebærer, at man selv bærer al sin bagage og sover i sovesale. Men hvad nu, hvis man ikke har lyst til at høre andres snorken eller andre kropsllyde? Min hustru Solveig har vandret fra Astorga til Santiago på denne "måske rigtige" måde med en veninde tilbage i 2012 og har været meget begejstret for turen. Solveig fik mig overbevist om, at det ville være en fantastisk oplevelse for os at gøre noget lignende. Den købte jeg, men var på ingen måde tiltalt af tanken om sovesale med ringe chance for restitution. Jeg forestillede mig selv lysvågen den halve nat, lyttende til andre pilgrimmes forskellige kropsllyde.

af Arne Løfberg

Jeg ville meget gerne gå hele turen fra Saint Jean Pied de Port (SJDPD) til Santiago, men med overnatning i eget værelse med eget bad og toilet og måske bagagetransport.

Vi gik i gang med at undersøge mulighederne for, hvordan vi kunne arrangere sådan en tur og valgte til sidst mellem Vagabond Tours og Spain is More.

Valget faldt på Spain is More, som sammensatte en tur til os på 35 dage inkl. rejsedage fra tirsdag den 6. august til mandag den 9. september 2019.

Alle vores overnatninger var booket på forhånd inkl. morgenmad, fly og bagagetransport. Alle overnatninger var i dobbeltværelse med eget bad og toilet.

Vi fløj til Pamplona, hvorfra vi blev hentet i taxa og kørt til SJDPD – ren luksus. Da vi ankom til SJDPD, skulle vi bo lidt uden for byen på et hyggeligt pensionat. Vi fik vores første stempel på det lokale pilgrimskontor, hvor vi også blev udstyret med hver sin muslingeskal til rygsækkene. SJDPD er en fantastisk hyggelig by med gode caféer og restauranter. Næste morgen var vi nervøse for, at turen på 28 km op over passet i Pyrenæerne ville være lidt for hård, hvorfor vi valgte at tage en taxa de første 7 km til Refugiet i Orrison. Herfra begyndte vores vandring, som desværre det meste af dagen foregik i dis og skyer. På turen over Pyrenæerne mødte vi en tysker bosat i Finisterre, som vandrede meget hurtigt, men dog alligevel havde tid til en

snak. Da han hørte, at jeg var nybegynder, fortalte han om et ordsprog på Caminoen: "Pain is inevitable, but suffering is optional", eller på dansk "Smerte er uundgåelig, men lidelse er et valg", hvilket passede meget fint med vores forkortede førstestdagstur. Nedstigningen til Roncesvalles var lidt vanskelig, men det gik.

Den anden nat havde vi en lille to-værelses lejlighed og kunne derfor rigtig slappe af og restituere. Om aftenen måtte vi op på det lokale refugium for at få en voucher til en pilgrimsmenu på en af de lokale restauranter. Det fik vi ikke brug for senere på turen.

Allerede på anden vandredag begyndte vi at snakke med de andre pilgrimme på ruten. For det meste passerede de os, og vi faldt i snak, hvilket er fantastisk hyggeligt og givende og altså ikke forbeholdt "rigtige" pilgrimme.

Hotellet tredje nat var gammelt, men alt fungerede. På restauranten, hvor vi spiste pilgrimsmenu, mødte vi to piger fra Stuttgart (Christina og Leoni) som havde mødt

hinanden på turen ned til Caminoen. Det viste sig senere, at vi kom til at møde Leoni med jævne mellemrum hele vejen til Santiago.

Generelt nød vi at gå med dagsrygsæk, og bagagetransporten fungerede problemfrit på hele turen.

Dag 3 gik turen til Pamplona gennem et fantastisk "Heidiland", hvor man ikke kan undgå at blive glad i bolden. Specielt fordi vi ikke behøvede at tænke på andet end at sove, spise, gå og snakke med de andre skønne pilgrimme. Man behøver end ikke overveje, hvad man skal få dagen til at gå med, det er bare at følge planen. Vores kroppe kunne nu godt mærke, at vi levede. Da vi om aftenen sad og spiste vores menu, mødte vi to amerikanere, en øjenlæge fra Utah og hans nevø, som gik turen for at finde

ud af, hvad han skulle lave fremover. Meget dejlige mennesker, som vi mødte on and off ca. halvdelen af turen. Herefter mistede vi kontakten – desværre. Hotelværelset i Pamplona var ren luksus, hvilket vi begge nød, selvom Solveig ikke helt syntes, det passede til en pilgrimstur.

Dag 4 gik vi til Puente La Reina. Vi startede dagen i Pamplona med at gå ud gennem en kulturpark omkring en fæstning. Vi lavede et stop i den første lille landsby, hvor vi mødte en fransk far med sin søn. Sønnen trak faderens bagage på et lille køretøj samtidigt med, at han havde sin egen bagage på ryggen – sejt. Turen indeholdt pænt mange højdemeter. Vi passerede bl.a. en bakketop med skulpturer af pilgrimme og æsler. Vi var først fremme ved hotellet ved 17.15 tiden. Vi fik en dejlig pilgrimsmenu og efterfølgende var vi til en hyggelig jazzkoncert ved floden, hvor rigtig mange lokale var mødt frem. Her mødte vi igen vores amerikanske venner.

Dag 5 gik vi til Estella. Dagen startede med regn, så på med regnslagene. Heldigvis varede det ikke mere end to timer. Det

gik en del opad. Vi holdt pause i en lille bjergby, Ci-rauqui. I næste by, Lorca, mødte vi en australsk kvinde, Jenny. Fremme i Estella var vi heldige med et fantastisk hotelværelse. Nogle overnatningssteder på turen var selvfølgelig bedre end andre, ligesom madrassernes kvalitet også varierede, men generelt nød vi at kunne komme til at ligge ned på en dejlig seng, når vi nåede frem til dagens mål. Dejligt afslappende, inden vi skulle ud og finde dagens pilgrimsmenu. Ifølge Solveig gav denne form for overnatning en helt anden ro og mulighed for restitution end en tilsvarende overnatning på refugium.

Dag 6 gik til Los Arcos. Igen gennem smukke landskaber og forbi Bodega Irache med "fri" tapning af rødvin for pilgrimme. Vi

valgte den lidt længere vej væk fra motorvejen. Resten af vejen var som at gå i Sejs ved Silkeborg eller i Mols Bjerge, bare skaleret en smule op. På vej gennem et ret øde område til Los Arcos fulgtes vi med en kvinde fra Mexico, som var på tur med sin datter. Om aftenen havde vi en hyggelig middag med den australske kvinde.

Dag 7 gik til Logrono. Vores første længere vandredag på 29 km. Vi fortsatte i det opskalerede Mols Bjerge-landskab og om eftermiddagen gik vi ind i Rioja-land. Sidst på dagen sagde vi farvel til vores australske veninde, som skulle videre til Sydafrika (suk). Logrono viste sig at være en dejlig by med masser af liv.

Dag 8 gik til Nájera. Turen startede smukt ud gennem en lang anlagt park, som sagde farvel til pilgrimmene. Resten af dagen var vi omgivet af Rioja-vinmarker, blot afbrudt af et kedeligt stykke langs motorvejen. I Nájera fik vi en hyggelig pilgrimsmiddag med Rioja-vin til. Bagefter var vi til en hyggelig guitarkoncert på et torv i byen. Igen var rigtig mange lokale var mødt frem – super hyggeligt.

Dag 9 gik turen til Santo Domingo de la Calzada. Heldigvis en kort tur på ca. 21 km, for kroppen kunne godt mærke de to forudgående lange dage, men omvendt glemmer man det hurtigt, når først den gamle krop kommer i gang igen. Om eftermiddagen blev terrænet mere og mere øde med høstede kornmarker uden steder at sidde ned. Om aftenen spiste vi vores pilgrimsmenu hos en ung dansk fyr, som for et par år siden vandrede hele vejen fra Odense til Santiago og videre til Portugal. På vejen mødte han sin nuværende kæreste fra Serbien. De har besluttet at blive i Spanien og driver en pilgrimsrestaurant med mad af god kvalitet – dejlig livsbekræftende historie.

Dag 10 gik til Belorado gennem høstede kornmarker. Midt på dagen mødte vi atter de to amerikanere, Garry og hans nevø Jod. Jod skulle finde ud af, hvad han skulle bruge sit liv til. Og da han hørte, at vi var "retired", gav han udtryk for, at det ville han også meget gerne. Problemet var bare, at han blot var 31 år. Fremme i Belorado satte vi os for at få en kold øl og fik hurtigt selskab af vores hollandske ven Martin, som var gået hele vejen fra Amsterdam.

Dag 11 gik til San Juan De Ortega. Morgenmaden i dag var meget afmålt. Generelt varierede morgenmadskvaliteten meget fra det helt overdådige til det meget simple og afmålte. Vi havde igen selskab af vores irske rejsefælle, som ofte boede på samme hotel som os – hyggeligt. Efter en times vandring kom vi til en lille by, hvor

vi – som den eneste gang på turen – var udsat for en meget uvenlig behandling på en lille bar, hvor de var ved at lukke og bad os om at gå igen og nærmest smækkede døren i efter os – øv. Heldigvis havde vi nødder og cola med som erstatning for kaffen. Turen var meget bakket med en del højdemeter. Ved et lille donationssted ude in the middle of nowhere mødte vi et slovensk par, som meget ambitiøst gik minimum 40 km om dagen med det resultat, at kvinden havde fået ondt i benene, og manden bar

hendes rygsæk på maven og sin egen på ryggen. Vi mødte også en ung pige fra Tyskland, som var nyudklækket læge. Desværre havde hun fået skinnebetsbetændelse, men kæmpede sig tappert frem. Om aftenen mødte vi igen vores to amerikanske venner.

Dag 12 gik turen til Burgos. Her valgte vi at få morgenmaden med fra hotellet for at kunne gå tidligt (7.30). Om formiddagen holdt vi pause sammen med en gruppe unge, heraf Leoni fra Stuttgart, en pige fra Polen, en italiener og en spanier. Leoni blev senere døbt Miss Compeed, fordi hun havde rigtig mange vabler og brugte rigtig meget Compeed. Turen ind til Burgos var ret kedelig. Hotellet var bare rent luksus, hvilket jeg nød i fulde drag. Vi spiste aftensmad sammen med vores hollandske ven Martin.

Dag 13 gik til Hontanas. Turen ud af Burgos var meget køn i modsætning til vejen ind. Herefter blev turen flad og kedelig, og vi snoede os mellem motorveje de næste 10 km. Jeg havde frygtelig ondt af mig selv, fordi jeg havde ondt i min venstre hofte, det var koldt og der blæste en stiv pelikan. Men heldigvis blev det meget bedre efter første optankning. Samtidigt ændrede landskabet sig. Vi kom ind på Meseta-højsletten, og der var stadig smukke bakker. Det blev en lang og ensom dag, hvor vi ikke mødte mange mennesker og slet ingen bekendte. De sidste 5 km af dagens etape på 31 km var hårde for Solveig specielt, fordi hun havde forestillet sig selv i en taxa fra sidste landsby, men vi mødte hverken mennesker, dyr eller biler. Da vi kom frem, fik vi benene op på sengen og efterfølgende fik vi en hyggelig middag på det lokale alberge.

Dag 14 gik til Fromista. Turen var på 34,7 km. og i dag ville Solveig ikke snydes for taxi noget af turen, så vi startede dagen med en tur i taxi til Castrojeriz ca. 10 km. Vi startede vandreturen med et stejlt "bjerg", men det

var sådan set også det, for resten af dagen var bare lige ud ad landevejen, bortset fra, at underlaget var sten i en uheldig størrelse. På dagens lange kedelige stræk gik det op for mig, at denne "kedelige del" af turen har et vigtigt formål, man får virkelig tømt hovedet, når man ikke kan høre andet end sine egne skridt på det flade stenede underlag. Det er rigtig godt for sjælen. Sidst på dagen kom vi til en stor van-

dingskanal, som vi fulgte de sidste 6 km.

Om aftenen spiste vi middag sammen med en gruppe unge, vi havde mødt de sidste par dage. En spændende gruppe bestående af en fyr fra Sydkorea, som havde vandret i Sverige, en ganske ung pige fra Taiwan, som havde læst spansk, en ung mand fra Portugal og en ung mand fra Irland. Så det blev til en rigtig hyggelig og berigende oplevelse.

Dag 15 gik til Carrion de los Condes. Heldigvis en kort tur på 21 km efter to lange dage. Vi fulgte landevejen det meste af dagen, turen var flad og første halvdel også uden sten, hvilket var en lise for vores fødder. Det viste sig, at vi skulle bo på et ombygget kloster, "Hotel Monesterio de San Zoilo", hvilket viste sig at være en helt særlig oplevelse. Super lækker værelse og et fantastisk kloster. En del af det var indrettet som museum. Om aftenen fik vi en helt fantastisk middag sammen med en pilgrim fra Australien.

Dag 16 gik til Moratinos. En pæn lang tur på 30 km. Turen var flad og øde den første halvdel, hvorimod sidste del var langs landeveje og med en del sten, så vi valgte at gå på landevejen noget af vejen. Om aftenen overnattede vi på et hyggeligt hostel/alberge, som serverede den mest forrygende økologiske middag. Lige over for vores værelse var en af de mange gamle udgravede bodegaer. Den var 400 år gammel og udgravet af børn i vinterperioder, for at de ikke skulle gå og kede sig. Bodegaerne benyttes den dag i dag til opbevaring af vin og fødevarer.

Dag 17 gik til El Burgo Ranero. En tur på 28 km. På denne strækning var der ikke mange pitstops i form af barer. Vi var heldigvis velsignet af, at der de sidste 18 km var plantet platantræer langs ruten, hvilket reducerede varmepåvirkningen (32 grader i skyggen). Før en lille by mødte vi en kreativ bar-ejers markedsføring: "I know, that I know nothing... but the 2nd BAR is cool" Man har en tendens til at falde ned ved den første bar i en landsby. Tænk nu, hvis der ikke er flere. På en af barerne mødte vi igen hollandske Martin. På strækningen i dag så vi rigtig mange storkepar i søer og på marker, og denne nat fik vi dårlig behandling af hotellet, bl.a. fik vi et enkeltværelse i stedet for det bestilte dobbeltværelse.

Dag 18 gik til Mansilla de las Mulas, en kort tur på 20 km. Det var heldigt, fordi temperaturen i dag lå på 33 grader. Turen var ganske flad og der var heldigvis en del skygge fra platantræer. Igen så vi masser af storke og mødte et svensk ægtepar, som havde set 14 storke på en enkelt mark.

Markerne her er meget stenede, hvilket næppe er en livret for landbrugsmaskinerne.

Vi spiste aftensmad sammen med Emma fra Irland, Kay fra England og Michael fra South Carolina, som er den første og eneste Trump-tilhænger, jeg har mødt. En interessant oplevelse. Han var virkelig indigneret over, at vi kunne finde på at kritisere præsidenten for verdens mægtigste land.

Dag 19 gik til León, også en kort tur på 19 km. En forholdsvis flad rute, bortset fra en bakke lige før León. Desværre begyndte min fod og mit skinneben at smerte, hvilket senere viste sig at skulle udvikle sig til en skinnebentændelse. Men trods fod skulle vi lige ud at se på byen. En dejlig oplevelse med masser af spaniere på gaden en søndag eftermiddag og aften. Vi besøgte bl.a. Basilica San Isidoro og den store katedral. Fantastiske bygningsværker. Vi havde en hyggelig aften i León, som desværre endte skidt, idet Solveig åbenbart havde fået en dårlig kæmpereje. Maveindholdet ville ikke blive, hvor det hører hjemme.

Dag 20 gik til Villar De Manzarif. Solveig var ret udmattet efter nattens og morgenens besøg på badeværelset og min fod havde det ikke godt, så vi besluttede at tage en bus noget af vejen. De sidste 11 km vandrede vi langs en vandingskanal på meget stenet underlag, av av. Her kan man sige, at ulempen ved en arrangeret tur viser sig. Hvis vi skulle have lyttet til vores kroppe, skulle vi være blevet nogle dage for at restituere, men det kunne vi ikke, fordi vores bagage blev hentet og vi skulle frem til næste bookede overnatningssted. Men de to rekonvalescenter kom tidligt frem til den lille by. Her skulle vi bo på et al-

berge, der havde værelser med bad og toilet. Her mødte vi skønne mennesker fra Washington State, Michael og hans datter Sara. To italienere fra Sardinien, Mariana fra Mexico City og Francisco og Anna fra Barcelona. Vi fik en skøn fire retters vegetarmenu og nogle fantastiske snakke med de skønne medpilgrimme.

Dag 21 gik til Astorga og pga. min skinnebentændelse valgte vi at tage taxi ud til den normale Caminorute, hvorfra vi kunne tage en bus til Astorga, hvor vi heldigvis kunne få vores værelse allerede 9.30. Så vi hvilede, men gik alligevel ud og så byen trods mit ben. Igen en fantastisk katedral. Senere på dagen mødte vi vores amerikanske ven Michael, og Mariana fra Mexico. Her fik jeg også købt Ibuprofen-salve til at smøre på mit skinneben.

Dag 22 gik til Rabanal, en kort tur på 20 km. Pga. mit ben besluttede vi at gå de første 13 km og så tage taxi de sidste 7 km. Vi fulgtes ud af Astorga med Mariana fra Mexico, en italiensk pige og en japansk pige, som havde første dag. Vi holdt pause på et cowboy-indrettet

alberge og fik indehaveren til at bestille en taxi til os. Vi nåede selvfølgelig tidligt frem til vores lille hostel. Her fik vi vasket tøj og hvilet os. Kl. 19 gik vi til pilgrimsmesse i den lokale kirke. Her mødte vi to unge danskere, Michael og datteren Sara som var ledsaget af Victoria fra Østrig. Vi besluttede at spise middag sammen med de tre, hvilket blev en meget hyggelig aften.

Dag 23 gik turen til Molinaseca. Det var min fødselsdag, så jeg blev vækket med Fernetbranca med små dannebrogsglag på. Mit ben trængte for alvor til en hviledag, hvorfor vi besluttede os til at køre i taxi hele vejen, dog med et stop ved jernkorset, en af Caminoens mest betydningsfulde symboler, hvor pilgrimme lægger en sten på højen under korset. Heldigvis forstod taxi-

chaufføren lidt engelsk, så han kunne forklare os om León-bjergene, vi kørte i. Vi stoppede en par gange for at få billeder af de utroligt bjergtagende udsigter. Vi var fremme allerede kl. 9 ved et meget dejligt hotel, som bortset fra os og et par andre gæster holdt lukket. Vi fik vores værelse og gik ned i byen, som er fantastisk idyllisk.

Vi fandt floden og den lille opdæmmede sø. Kravlede ud på dæmningen og sænkede vores ben ned i det iskolde vand, hvilket var utrolig godt for mine ben. Efter en tur forbi kirken besluttede vi os for at finde et sted at spise. Her mødte vi en amerikaner, Tim, som havde været pilgrim, men på sine gamle dage havde besluttet sig for at slå sig ned i Molinaseca fra forår til efterår. Han havde været en samler hele sit liv, men havde besluttet sig for at skille sig af med alt og flytte til Molinaseca. Han vidste ikke helt, hvor han skulle bo i vinterhalvåret i USA, fordi han havde solgt sine huse. Tim var en meget interessant person, som havde en drøm om at skænke et lille kapel i forbindelse med jernkorset. Det syntes han, der

manglede på dette meget vigtige pilgrimssted. Vi sad sammen et par timer og tiden fløj af sted.

Vi opsøgte senere et apotek, som anbefalede mig at tape mit ben med sportstape, hvilket jeg forsøgte med godt held. Aftensmaden blev indtaget på restauranten, hvor vi mødte Tim. Mens vi sad og spiste, kom vores venner, "Miss Compeed gruppen" ilende, de skulle skynde sig til alberget, inden det lukkede.

Dag 24 gik til Villafranca del Bierzo. Efter en skøn morgenmad på det dejlige hotel gik vi af sted og nåede hurtigt til byen Ponferrada

med den meget flotte korsridderborg. Her fik vi hævet kontanter og fandt busterminalen, hvorfra vi kunne tage en bus til Villafranca. Vi fandt hurtigt hotellet og fik en dejlig frokost. Solveig havde sidste gang i Villafranca boet på et primitivt alberge hos en mand ved navn Jato, som havde magiske hænder. Solveig overtalte mig til, at vi skulle forsøge at opsøge ham, hvilket faktisk lykkedes, og den nu ældre herre forsøgte virkelig også at hjælpe mig og sluttede med at konstatere, at jeg havde brug for hvile i flere dage. Jato's alberge "Ave Fenix" var i øvrigt et meget spændende og hyggeligt sted.

Dag 25 gik til O Cebreiro. For at lytte til Jato og mit ben, bestilte vi en taxi til at køre os de første 18 km. Vi gik så de 14 km fra Vega de Valcarce til O'Cebreiro med en højdeforskel fra 500 m til 1.300 m. Noget af den smukkeste natur på turen. De forskellige behandlingsformer begyndte at hjælpe. Fod og ben klarede turen, selvom der mange steder var temmelig mange sten og klipper. Selve byen ligger utroligt smukt og er meget hyggelig.

Dag 26 gik til Triacastella. Da vi vågnede i O'Cebreiro var det meget tåget, så vi valgte ikke at

gå opad, men tog ruten ned, da vi alligevel ikke kunne se noget. Den første del af turen var ligesom at gå på Azorerne i tågedis med lyngræer og bregner. Vi kom igen gennem mange små landsbyer, hvor bønderne bor og har deres stalde, nogle bønder bor endog ovenpå deres stalde, hvilket betyder, at køerne skal frem og tilbage mellem stald og mark, hver gang de skal malkes. Det betyder samtidigt, at man mange steder bogstaveligt talt går gennem kokasser. Vi mødte igen i dag det unge australsk/amerikanske par, der havde mødt hinanden på denne pilgrimstur. Senere mødte vi også Marianna fra Mexico.

Dag 27 gik turen til Sarria. En kort tur på 20 km. Problemet var bare, at det gik nedad det meste af tiden og det kunne mit ben og min fod ikke lide (to dage i træk med nedstigning). Turen var smuk og stadig i ko-land. Vi kom til et donationssted, hvor nogle unge fyre havde slået sig ned og skabt et Christiania-lignende sted. Til aften fandt vi en super lækker restaurant, hvor vi for 16 € kunne få, hvad der viste sig at være en ren gourmetmiddag.

Dag 28 gik turen til Portomarin. Turen blev igen gennemført i bus pga. mit ben. I Portomarin boede vi på et hotel med en rigtig hyggelig hotelhave, hvor vi nød solen, det meste af tiden dog i skygge og jeg kunne sidde med benet oppe. Portomarin er en meget flot beliggende by. Her mødte vi igen den unge tyske læge, hvis ben nu var helt OK. Mens vi sad og spiste aftensmad på en italiensk restaurant, kom Miss Compeed-gruppen forbi og gensynsglæden var stor.

Dag 29 gik turen til Palas de Rei. Igen i dag tog vi taxi fra morgenstunden for at spare mit ben. Vi blev sat af i Ventas de Naron. Terrænet er her meget bakket. Vi har nu

mindre end 100 km tilbage, og har fået selskab af de mange pilgrimme, som alene tilbagelægger 100 km for at få pilgrimsbeviset. Fremme i Palas de Rei mødte vi den mexicanske læge, jeg tidligere havde hjulpet med englehud (et papirstyndt tape/plaster, som er hudvenligt, da det nemt og smertefrit kan fjernes igen). Han havde fået en tid hos en fysioterapeut (han havde nu også skinnensbetændelse) Desværre havde fysioterapeuten ikke tid til mig.

Dag 30 gik til Arzua. Vi valgte igen at tage en bus de første 14 km. Da vi stod og ventede på bussen, hilste vi igen på Miss Compeed-gruppen. Det viste sig, at der var rigtig mange "sårede" pilgrimme

med bussen. Bussen var fremme i Melide kl. 10.45. På resten af turens ca. 15 km gik det heldigvis fint med benet. Landskabet var meget dejligt og fyldt med skov bestående af bl.a. eg, birk og eukalyptustræer. Vi så dog ingen koalabjørne. Sidst på turen kom vi forbi et spillemandspar, som spillede den lokale galiciske folke-musik, som bl.a. benytter sig af sækkepipe. Arzua var også en lidt større by med masser af caféer og restauranter.

Dag 31 gik til A Rua/O Pedrouzo. En kort tur på 19 km. I dag skulle jeg have "monteret" ny sportstape, som hjalp med at holde foden oppe i normal position. Vi mødte igen det unge par fra henholdsvis Sydney/Australien og USA. I dag vandrede vi meget af tiden gennem skov. Og for første gang på turen oplevede vi kø ved barerne på ruten.

Dag 32 og sidste "vandre" dag. Vi valgte at tage bussen til Santiago for at få tid til at vandre rundt i byen (vores eneste dag i Santiago). Dagen efter skulle vi nemlig på hel-dagsudflugt til Muxia og Finisterre. Santiago er en fantastisk dejlig by. Vores

hotelværelse var på fjerde sal med udsigt til katedralen mellem tårnene fra to andre kirker. Fantastisk udsigt og et super dejligt værelse.

Da vi ankom til Santiago, valgte vi at gå forbi katedralen for ligesom at afslutte turen og herefter gik vi til pilgrimskontoret. Og godt, at vi gjorde det, fordi inden vi kunne få vores bevis, måtte vi have tildelt et nummer og vente fire til fem timer, før vores nummer kom på tavlen og vi kunne få beviset. Vi kunne heldigvis følge med på en app. Så vi benyttede ventetiden til at besøge katedralen, som desværre var under ombygning, og til at nyde karnevallet, som tilfældigvis var netop denne dag (lørdag den 7. sept.)

Fremme ved pilgrimskontoret genså vi heldigvis nogle af vores pilgrimsvenner, nemlig Leoni fra Tyskland (Miss Compeed), Sara fra Polen, Carlo fra Italien og Michelle fra Belgien og sidst men ikke mindst Mariana fra Mexico. Vi fik taget foto og fejret, at vi havde gennemført, selv

om vores tur til dels var foregået til fods (600 km) og i bus og taxi (200 km).

Generelt havde vi en fantastisk tur og var meget tilfredse med bureauets tilrettelægning. Det var skønt bare at kunne koncentrere sig om at gå og finde steder at spise. Det er en lise at have sit eget værelse, hvor man kan hvile, når man har lyst, og frem for alt få en uafbrudt søvn og et bad med friske rene håndklæder hver dag. Rejseafviklingen gik helt af sig selv uden en eneste misser. Omvendt er det også tydeligt, at når man støder ind i vanskeligheder med sit helbred, skal man bruge en del ressourcer på at finde busruter og, hvor dette ikke er muligt, at finde en taxi. Tre til fire dages hvile, da skaden opstod, ville nok have været bedre. Men det tillod vores rejseplan ikke.

Dag 33 Udflugt til Muxia og Finisterre. Denne udflugt var på forhånd arrangeret for os og viste sig at være et super arrangement. Udflugten kan varmt anbefales.

En halv Norte og en hel Primitivo

– krydret med en skinnedensbetændelse og mageløs skønhed

Det var blevet sensommer i Danmark, ja vel egentlig efterår, da jeg i starten af september 2019 spændte rygsækken og lukkede døren til min lejlighed bag mig. Der var lavet aftaler med børnene om planter, der skulle vandes og græs, der skulle slås i vores kolonihave. For destinationen var Camino del Norte, og hjemkostdatoen lå ikke fast, men det var sikkert, at der i hvert fald ville gå en måned. Med i rygsækken havde jeg et forlist parforhold og et valgnederlag ved folketingsvalget i 2019, så der var nok af eksistentielle overvejelser at vandre afsted med. På mange måder var mit liv i opbrud, både privat og arbejdsmæssigt. Jeg lovede mig selv, at jeg skulle bruge hele turen til at tænke grundigt over, hvad jeg nu skulle kaste mig over karrieremæssigt – og at jeg ikke måtte smugbrowse efter jobopslag eller lignende undervejs

af Carolina Magdalene Meier

Jeg startede i Irún på en dramatisk regnvejrsdag. Det ikke bare regnede – det stod ned i så stride strømme, at mine vandresko var gennemblødte på mindre end en halv time. Der var ikke andet at gøre end at tænke 'pyt', og fortsætte. For den første strækning mellem Irún og San Sebastián byder ikke på mange muligheder for ophold undervejs. Man kan vælge at afkorte

etapen ved at overnatte i Pasajes de San Juan, men da jeg nåede dertil, var regnen stoppet, og jeg havde mødt tre andre vandrere, som jeg fulgte med, og som også havde til hensigt at nå til San Sebastián. Så vi fortsatte – med gennemblødte sokker, men højt humør.

Den første etape på Camino del Norte er særlig på to områder: Det er en af de

hårdeste etaper på hele turen. Det går, særligt i starten, bare op og op og op. Og så er det en af de smukkeste etaper, ikke mindst, når du når op på passet og kan se ud over bugten så langt øjet rækker, mens du vandrer i et slettelandskab af kæmpe vidder, gamle stenbyggede huse og brægende får.

Men med glatte sten som underlag og et uendeligt

antal op- og nedstigninger giver etappen også ømme ben! Således satte jeg af dagen efter med en krop så øm, som var den blevet gennembanket. Det er – på godt og ondt – også en del af oplevelsen. Dagen efter gik fra San Sebastián til Getaria i smukt solskinsvejr. En skøn vandredag, dog med en udfordrende start op af Monte Igueldo-bjerget, der ligger i udkanten af San Sebastián. Men alle anstrengelser blev vasket af kroppen, da vi ankom til Getaria og som det første hoppede i det kølige, men dejlige Atlanterhav.

De næste par vandredage – fra Getaria til Deba og fra Deba til Monasterio de Zenarruza – er nogle af de smukkeste på Camino del Norte. Man kan fra Getaria vælge to ruter: Den ordinære, eller den noget længere og mere udfordrende kyst-rute. Vi valgte kyststruten, og det var alle anstren-

gelserne værd. Du går op og ned ad små stier med udsigt til det larmende hav og de kæmpe og stejle klippeformationer, som er så karakteristiske for denne del af Baskerlandet. Det var hårdt! Men hvert et skridt værd.

Mange vælger at overnatte i Markina-Xemein, men vi ville op i bjergene for at overnatte i et munkkloster, vi havde hørt og læst om. Så vi bed anstrengelserne i os og satte med sveden løbende ned ad ansigterne en fod foran den anden i hvad der føltes som en evig opstigning til klosteret. Men vi nåede frem, og hvilken oplevelse! Munkene lavede mad til os, og vi drak deres hjemmebryggede øl til mørket lagde sig over klostret og vi alle krøb trætte og tilfredse i køjerne.

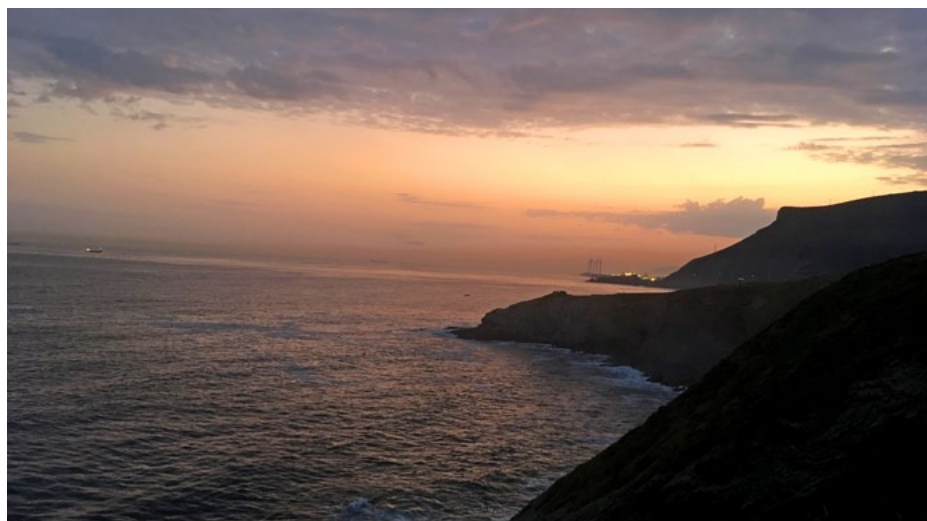

Efter klostret gik turen videre til Guernica og Bilbao. Guernica er som bekendt den by, som Franco ved hjælp fra Gestapos luftværn bombede sønder og sammen under den spanske borgerkrig. I byen kan man bl.a. finde en replika af Picassos store Guernica-værk, som hænger på Reina Sofía-museet i Madrid. Disse etaper af Camino del Norte er langt mindre anstrengende, så dagene blev også brugt til at give kroppen en velfortjent pause fra de store op- og nedstigninger. I Bilbao besøgte jeg Guggenheim-museet, som nok er mere kendt for sin arkitektur end for sine udstillinger. Uagtet er begge dele et besøg værd, når man lægger vejen forbi Bilbao.

Efter en lille uges vandring med uforlignelig smuk natur, dejlige off-road vandrestier og ingen andre problemer end ømme ben, så skulle de næste par dage vise sig at blive udfordrende. Ikke så meget fysisk som psykisk. Det er nemlig ingen dans på roser at gå ud af Bilbao. Man går kilometervis ligeud langs en larmende vej med masser af biltrafik og alt for meget asfalt under fødderne. Ovenikøbet var det en skoldhed dag – 30 grader og ingen skygge undervejs. Da jeg efter 26 voldsomt udfordrende kilometer nåede frem til Pobeña, var jeg fuldstændig psykisk udmattet, fordi det havde føltes som om jeg aldrig ville nå frem og som verdens længste

dag. Dertil kom, at herberget i Pobeña viste sig at være sølle og trist, så det hjalp ikke på humøret. Den næste dag skulle også vise sig at være hård, for igen var der for meget vandring langs landeveje og dermed for meget asfalt – i hvert fald til mit temperament og mine fødder. Jeg vil til enhver tid foretrække stejle bjergstier frem for endeløse landeveje, der bare går ligeud.

Fra Pobeña gik turen til Islares, en lille idyllisk by, som ligger helt klemmt inde mellem hav og klipper. Her overnattede jeg på en campingplads i et telt med en feltseng, et køleskab og et lille fortelt med et bord og et par stole. Det var luksus oven

på flere nætter i sovesale med 20 andre mere eller mindre snorkende vandrere...

Da jeg gik i seng i Islares, var jeg øm i mit skinnedeban. Da jeg vågnede næste dag, var jeg stadig øm – men tænkte, at det nok bare skulle gås væk. Således vandrede jeg næste dag 32 km til Santoña, hvoraf de sidste 5 km var i sandet langs vandet, fordi jeg tænkte, det var så dejligt at få fødderne i lidt havvand. Men det skulle vise sig at være en fejl-disponering! For det blev startskuddet til en skinnedebanbetændelse, som jeg faktisk døjede med resten af turen i mere eller

mindre smertefuld grad. Her lærte jeg lektion for sent: Hvis du begynder at mærke en belastningsskade, så hold pause!

Det betød, at jeg, da jeg nogle dage efter ankom til Ribadesella, en smuk, rolig badeby, som mest af alt ligner noget fra det sydlige England, måtte holde to dages hvil. På det tidspunkt gjorde mit skinnedeban så ondt, at jeg dårligt kunne støtte på benet. De to dages hvile hjalp, men gjorde dog ikke underværker: Resten af turen foregik med en konstant påmindelse om, at man skal lytte til sin krop, når den fortæller, at den har brug for ro!

Turen gik videre fra Cantabria (som er den provins, man går ind i efter Baskerlandet) og ind i Asturias. I forhold til Baskerlandet, som i høj grad er klippeterræn med stejle op- og nedstigninger, klippekyster og høje sletter, så er både Cantabria, og særligt Asturias, og skovlandskab. Asturias er i øvrigt Spaniens æbleregion – der er æbletræer overalt. Det er også den region, hvorfra den spanske Sidra (æblecider) kommer. En af dagene kom jeg til at gå for langt i forhold til, hvor jeg havde tænkt at overnatte, men i stedet for at vende om, fortsatte jeg til næste lille by. Her var ikke noget herberg,

men i stedet havde ejeren af det lokale konditori en stor lejlighed med masser af værelser i en faldefærdig bygning. Hun lejede værelserne ud til pilgrimme. Det var som at træde ind i en roman af Dostojevskij, hvor unge enlige mænd på månedsbasis lejer et værelse i et pensionat. Lejligheden var gammel, mørk og en smule uhyggelig. Men der var rent, og jeg sov fantastisk i en faldefærdig seng på et mikroskopisk værelse med egen faldefærdige balkon.

Så kom dagen, hvor jeg ændrede mine vandrepplaner og valgte at dreje ned ad Camino Primitivo i stedet for at fortsætte ad Camino del Norte. Det gjorde jeg primært, fordi jeg i løbet af de første par uger havde mødt en håndfuld mennesker, som alle sammen talte så varmt om primitivo'en, at jeg vidste, jeg måtte opleve den. Så jeg tog afsked med Camino del Norte på det famøse sted, hvor ruten deler sig, og drejede til venstre – ad Camino Primitivo ned mod Oviedo.

Allerede den første dag på primitivo'en vidste jeg, at jeg havde valgt rigtigt. Der er færre vandrerer end på Camino del Norte

– jeg mødte kun to andre vandrerer den dag. Primitivoen er så fredfyldt, man går igennem små bitte landsbyer, hilser på mutter og bondemanden, og hører stort set kun lyden af fuglesang, kobjælder og et æsel, der skryder nu og da. Ren Morten Korch. På vej fra Villaviciosa til Oviedo kommer man forbi et kloster; Monasterio de Valdedios. Det er et nonnekloster, der også fungerer som herberg. Under den spanske borgerkrig fungerede klostret som sindssygehospital.

Som i Baskerlandet var der også mange republikanere (altså Francos modstandere) i Asturias. Derfor gav Franco militæret lov til at gøre med befolkningen i området, hvad de ville, hvilket resulterede i, at de voldtog og dræbte mange af både personalet og patienterne på klostret. De dræbte blev smidt i en af de massegrave, som findes mange steder i Spanien som konsekvens af borgerkrigen. Faktisk – og hvad få ved – så er Spanien det land i verden næst efter Cambodja, hvor flest mennesker er begravet i massegrave – over 100.000. Og det er faktisk først for nylig, at man er begyndt at grave gravene op, så

de efterlodte endelig kan begrave deres afdøde. Det er en kæmpe skamplet på Spaniens historie. Ikke mindst, fordi man politisk efter Francos død (i '75) besluttede, at det var bedre at lægge låg på hans forbrydelser, end at yde de efterlodte retfærdighed ved at give dem lov til at begrave deres kære.

Dagen efter nåede jeg til Oviedo. Der er byer. Og så er der Oviedo! Woody Allen har sagt om Oviedo, præcis hvad der er at sige:

"Oviedo is a delicious, exotic, beautiful, clean, lovely, tranquil and pedestrianized city. It's like it doesn't belong to this world, as if it did not exist... Oviedo is like a fairytale".

Jer, der har set 'Vicki, Cristina, Barcelona', vil måske huske, at noget af filmen foregår i Oviedo. Oviedo er gammel og moderne på samme tid. Den er så spansk, at det driver, og samtidig er den et kulturelt åndehul med kunst, parker, vinbarer og masser af teatre. En blanding, jeg ikke har mødt andre steder. Jeg afsluttede min dag på en vinbar, som kunne ligge i København, drak kold rosé og spiste små sandwich med den

mest smagfulde serrano-skinke. Forinden havde jeg tilbragt flere timer på en computer fra '90erne på det offentlige bibliotek. Jeg var nemlig blevet ringet op af en rekrutteringskonsulent et par dage i forvejen, som gerne ville have mig til at søge et job. Og selv om jeg jo – som skrevet – havde lovet mig selv ikke at kigge efter eller tænke over jobs, mens jeg vandrede, var dette job for spændende til, at jeg kunne lade være med at søge det. Deraf behovet for den gamle computer på det offentlige bibliotek.

Derefter fortsatte vandringen ud af Oviedo og op ad La Cordillera Cantabrica, som er den bjergkæde, Camino Primitivo bevæger sig langs og op og ned ad. Turen ud af Oviedo er forholdsvis flad, men derefter begynder det at gå ret voldsomt opad. Det kulminerer med 'Hospitales-ruten', som har fået sit navn, fordi der i gamle dage lå flere pilgrimshospitaler langs ruten. Det er ikke en rute, man skal gå i voldsomt regnvejr, for flere steder er der smalt og uhyre stejlt. Men den er gude-

smuk! Man går langs et pas, hvor der græsser vilde heste, og hvor man næsten falder bagover af den smukkeste og klareste udsigt ud over bjergsider og idylliske landsbyer. Det er en fuldstændig mageløs oplevelse.

Endelig kom jeg frem til den sidste af de fire regioner, jeg skulle igennem: Galicia. Galicia er åndeløst smuk. Man går hele formiddage over skyerne, som ligger som en blød dyne mellem bjergene. Og hvis man har styr på sine svampe, kan man plukke

vildtvoksende kantareller undervejs, som man med stor nydelse kan indtage til sit aftensmåltid på herberget. Det gjorde jeg flere dage sammen med den gruppe mennesker, jeg endte med at vandre de sidste to uger med. Ikke i løbet af dagen – der gik jeg næsten altid alene, for det foretrak jeg. Men om aftenen mødtes vi på et herberg, vi havde aftalt, lavede mad sammen og delte vandrehistorier. De blev min Camino-familie. Den største by i Galicia er Lugo, som man også går igennem på Camino Primitivo. Jeg var så heldig at ramme Lugo lige midt i deres årlige 'fiesta' (byfest), så der var musik og sang i gaderne og i byens springvand havde man skiftet vandet ud med vin. Man er vel i Spanien! Efter Lugo begynder Santiago de Compostela for alvor at nærme sig. Lige før Lugo passerer man det berømte 100K-skilt, og pludselig bliver det også et spørgsmål om at komme frem – og ikke kun om vandringens egen proces.

Fra Lugo og frem til Melide, går man igennem små galiciske landsbyer og marker, hvor der bliver drevet masser af landbrug. Men

stort set alt er manuelt, så det er som at være med i en film fra 1950'erne.

I Melide møder Camino Primitivo Camino Francés. Der er masser af snobberi i forhold til, om man går den franske rute eller primitivoen. Det går mest af alt ud på, at nogle af dem, der går primitivoen mener, at de, der går den franske, ikke er lige så seje og lige så 'ægte' pilgrimme. Hvilket naturligvis er bullshit. Der er flere mennesker på den franske rute, ja. Men der er også langt flere sjove situationer, som f.eks. da vi gik forbi en gruppe, der sad og mediterede på en mark! Man går den camino, man går. Punktum.

En eftermiddag, da vi kom frem til vores herberg, satte Manuel og Manuel (to spaniere) og jeg os ved et bord uden for på den tilhørende café. Og der blev vi siddende til kl. 21, mens vi spiste, drak vin og diskuterede Cataloniens selvstændighedsønske. Den ene Manuel var fra Barcelona og 'independista', dvs. tilhænger af løsrivelsen. Den anden var politibetjent fra Pamplona, som ligger i Baskerlandet. Han fortalte, at han ikke tør anskaffe sig en hund,

fordi han er bange for, at ETA kunne finde på at slå den ihjel. Så han var, med andre ord, ikke fan af løsrivelsesbevægelser. Men de to kunne diskutere højlydt og voldsomt fægtende med armene – og så kunne de grine sammen så højt, at folk ved de andre borde løftede øjenbrynene. De to kendte ikke hinanden, men mødtes i begyndelsen af deres camino og fulgtes ad hele vejen. Og i dag er de bedste venner.

Min sidste vandredag foregik – præcis som den første – i silende regn. Man kan ikke lade være med at tænke over det symbolske i det: Den første dag vandrede jeg i silende regn. Og den sidste. Alt derimellem var stort set tørt. Og præcis da jeg ankom til Santiago, holdt regnen op. Det må være den ultimative renselse! Den følelse, jeg mest af alt havde, da jeg kom frem, var udmattelse. Jeg havde flere gange i løbet af måneden tænkt på den kvindelige marathon-løber ved et OL engang i 80'erne, som var så udmattet, at hun var ved at kollapse de sidste måske 200 meter, hvor officials løb ved siden af hende for at give førstehjælp, hvis hun kollapsede.

Det gjorde hun, sekundet efter hun passerede målstregen. De af jer, der er på min alder eller ældre, kan måske huske det. Det rørte mig dybt, dengang jeg så det, og jeg har aldrig kunnet slippe billedet af den vaklende kvinde, hvis vilje var så stærk, at hun trodsede alle anbefalinger om at stoppe. Jeg husker også den efterfølgende debat om, hvorvidt de ansvarlige skulle have stoppet hende.

Der er ingen sammenligning mellem hendes og min tur. Men hold op, hvor havde jeg nogle dage ondt på grund af den skinnensbetændelse, jeg fik efter kun knapt et par uger. Og som jeg gik med siden. Nogle dage handlede det bare om at komme igennem dagen. Andre dage mærkede jeg stort set ikke smerte.

Flere gange tænkte jeg, 'Dumme krop, kom nu, vær min ven i stedet for min fjende'. Men erkendelsen er jo en helt anden: Det er ikke 'mig og min krop'. Der er mig, Carolina, som vandrede i 30 dage med de fysiske og mentale smerter og glæder, som manifesterede sig undervejs. Jeg kan ikke adskille min krop og mit sind – selv om det ville være nemmere. Alting hænger sammen. Når jeg plejer min krop, plejer jeg mit sind. Når jeg udfordrer sindet, udfordrer jeg kroppen.

Hvad lærte jeg af min vandretur? Det, som nok ramte mig mest i hjertet, er den ligefremhed, man møder overalt. Både blandt de andre pilgrimme og blandt de lokale. Særligt på Camino Primitivo (mindre på Camino del Norte, som har en lidt

mere kommerciel ånd over sig) bliver man som pilgrim enormt venligt modtaget af de lokale. Det betyder meget for dem, at man gør sig umage med at vandre turen. Og de andre pilgrimme er her jo for det: for at åbne sig for verden, så der eksisterer på en eller anden måde sådan en virkelighed, som gør, at man helt uden videre bare begynder at tale med folk, man aldrig har set før. Der er ingen keeping up appearances.

Jeg tænkte på turen også meget over forskellen mellem at være (over)opmærksom på alle mulige andre og alt muligt andet, og så at være 'mindfull' eller 'sinnvoll' (jeg elsker det tyske ord for det – og kan ikke finde på noget dansk ord, som er passende) på sig selv, sin krop, og på de mennesker, man omgiver sig med. Jeg har altid

været alt for opmærksom på, hvad der sker omkring mig, og for lidt på, hvad der sker i mig. Jeg er helt sikker på, at det også var en medvirkende faktor til min skinnensbetændelse. Men i løbet af turen besluttede jeg at vandre 'sinvolte', jeg lyttede til min krop, gik langsomt.

Til jer derude, som er alt for opmærksomme på andre og andet og for lidt på jer selv og jeres krop, kan jeg kun anbefale at komme ud af starthullerne og i gang med en af "caminoerne". Brug anledningen til at stoppe op, lyt til jeres hjerte og intuition og luk op for den erkendelse, som ingen kommer udenom,

nemlig at angsten for den eksistentielle usikkerhed, som vi vel alle møder på et eller andet tidspunkt i vores liv, aldrig kan fjernes ved tankens kraft. Man kan lige så godt se den i øjnene og se, hvad der venter på den anden side. Det kan kun blive bedre.

Buen camino!

PS: Jeg skylder at fortælle, at de mange timer ved den forældede computer i Oviedo bar frugt – jeg fik det job, jeg blev opfordret til at søge, og således har caminoen også haft direkte betydning for det nye kapitel i mit arbejdsliv, som jeg netop har taget hul på.

Jacobs Camino-dagbog

En pilgrimsberetning på Messenger fra Jacob skrevet til familie, venner og bekendte. Den er skrevet som dagbog under turen, og indeholder tanker, følelser og turbeskrivelse. Turen gik fra Porto til Santiago de Compostella i dagene 6. oktober til 19. oktober 2019 og endte med at blive på samlet 312 km

af Jacob Rohd

6. oktober 2019

Så sidder jeg i Stansted lufthavn på en mellem-landing og har lige lidt tid til at få oprettet denne gruppe på Messenger. Jeg vil skrive i ny og næ, og så kan I følge mig, hvis I lyster.

Kh. Jacob

7. oktober 2019

Go' morgen derhjemme. Så starter Caminoen rigtigt i dag. I går gik med at finde rundt i fly og diverse lufthavne. Og da jeg så kom til Porto, tog det da også lige nogle timer, før jeg fandt et herberg. Sådan ca. kl. 21.30 var jeg indkvarteret og derefter ud at finde aftensmad. Så jeg var noget bombet, da jeg lagde mig i øverste køjeseng kl. 23.

Dagen i dag står på ca. 33 km fra Porto til Vila do Conde, så jeg må hellere se at komme derudaf :0) Kan I ha' det godt så længe.

Kh. Jacob

8. oktober 2019

Så er dag 2 godt overstået, hvad angår vandring. Dagen i går bød som sagt på 33 km langs kysten i højt solskin, og måske heldigt nok, også lidt vind ind fra Atlanterhavet, for varmemæssigt nåede vi over 25°, og jeg har fundet ud af, at sol er ret lækkert, når man nyder en kold øl, men knapt så fedt, når man skal vandre 8 timer i bagende solskin :0) :0), hvilket jo også udmøntede sig i, at da jeg nåede frem til herberget, måtte der lige powernap-pes i små to timer, som snildt kunne være blevet noget længere, hvis ikke min kære Tins havde vækket mig med en "Hvordan-går-det"-samtale.

Var noget spændt på, hvordan dagen i dag ville forløbe, da jeg også kunne mærke en "måske tæt på" overanstrengelse i mit højre knæ. Men det er heldigvis gået derudover uden problemer, nok til dels fordi det "kun" er blevet til 25 km (fra Vila do Conde til Esposende). Gik ellers og savnede Caminoånden i dag, manglede nogen at følges med, tale med, og vejret var gråt og overskyet – tæt på regn, da en canadisk pige (Ashleigh) som sendt fra himlen indhenter mig og pludselig går snakken på livet løs, og Caminoånden er tilbage på sporet. Ja, solen begyndte sågar at skinne.

Så i aften står den på fællesspisning med Ashleigh og hendes familie. Ha' det nu godt derhjemme og vi skrives ved.

Kh. Jacob.

11. oktober 2019

Hej igen.

Ja, så gik der vist lige tre dage, havde ellers planer om at skrive tidligere, men tiden var først for det nu :0)

På kystruten er der faktisk to ruter, man kan følge. Den traditionelle, som går lidt inde i landet og som har lidt højdemeter på, og så kystlinjen, som går langs kysten meget af tiden på opførte træ-broer. (se foto) Tredjedagen var planlagt som en kombitur, hvor jeg halvvejs ville skifte til kysten, meeen sådan skulle det ikke blive. Næ, for der hvor man kunne dreje af, fortsatte jeg da ufortrødent op ad den første lange opstigning i 25° varme og ingen vind. Så efter 26 km den dag havde jeg da lige et par kogte fødder og hoved, samt godt brugte ben, og så er der da ikke noget bedre end at komme til et fyldt herberg, hvor jeg fik tildelt en madras på gulvet i en sovesal i

et kloster. Jo, det skulle da lige være, at der kun var koldt vand til badet, jubiiii.

Heldigvis behøver man da ikke at stille alarmen, for der er altid søde pilgrimme, der vækker én kl. 05.30 ca. med deres pakken rygsæk :0) :0) men hva', så er man oppe og afsted og det er faktisk skønt at byde morgenso-len velkommen.

Planen for 4. dagen var kysten med 27 km, hvilket gik godt for benene. De kunne dog godt mærke gårsdagens op- og nedstigninger. Til gængæld var vinden hård, så jeg var noget vindblæst i hovedet, da jeg ankom til Caminha, hvor jeg fandt et skønt lille privat herberg ved torvet, som var godt fyldt med pilgrimme fra de foregående dage. Så det blev da lige til lidt ekstra øl den aften, samt gode grin og snak. I flæng kan nævnes: Englænderne Kevin og Kevin, danske Tom, 3 østrigske piger og Ashleigh. Beslattede mig for ikke at tage færgen over vandet til Spanien, men i stedet følge floden ind i landet og tage endnu en dag i Portugal og ramme den oprindelige rute. En dag på 33 km

til Valenca i godt selskab med Ashleigh. Efter en udmattende dag var vi så heldige at gå ind på en café, hvis ejer også havde et herberg, hvilket vi er på nu, efter at have nydt et tre-retters perigrino-måltid fra vores flinke caféejers. Ja, nogle gange ender dagen perfekt på forunderlig vis. Kan I nu have det dejligt derhjemme.

Kh. Jacob

14. oktober 2019

I morges var ellers en lidt trist start på dagen. For det første var der lovet heldagsregn og ja, det startede såmænd lige efter jeg var startet på dagens vandring. Men vigtigere var, at jeg desværre måtte tage afsked med Ashleigh efter fire dage i fantastisk selskab – øv, øv. Men det er jo også en del af caminoen. Man møder gode venner og

man tager afsked med dem. Ashleigh var blevet uvenner med sin familie, som hun gik sammen med hernede, og vi snakkede rigtigt meget om, hvordan de skulle finde sammen igen. Jeg håber af hele mit hjerte, at det lykkes for dem. Håber, at jeg mødes med dem i Santiago. Efter planen har jeg nemlig en ekstra dag der, inden jeg tager flyet hjem.

Sidder p.t. på en trappe ned til floden i Pontevedra, hvor solen heldigvis har tænkt sig at bryde igen-nem skylaget, og tørrer mine fødder, skifter sokker for 2. gang og skal til at beslutte mig for om jeg skal tage den lidt længere rute (Camino Espiritual) eller den centrale rute. Det bliver nok den spirituelle :0)

Ha' det så dejligt derhjemme, ses snart.
Kh. Jacob

15. oktober 2019

Så endte man da lige på hotel i går aftes. Ja, ikke lige min kop te. Tror man bliver lidt økonomisk forskrækket, når en overnatning pludselig tredobles :0) :09, og man mangler jo også alle sine vante lyde, som snorken, prusten og prutten, som

er SÅÅÅ hyggelige. Men hvad der var helt fedt var, at jeg kunne få tørret alle mine våde sokker, såler og støvler efter dagens regn, så måske var der en større mening med, at jeg sku' på hotel. Dagen i dag startede med 450 højdemeter fordelt på 8 km. Lyder måske ikke af alverden, men det er da det sammen som tre gange Himmelbjerget, så jeg var nu godt tilfreds med at klare den på to timer. Nedturen var

noget hyggeligere, da jeg fulgte et rislende vandløb i en nærmest Robin Hood-agtig skov. Så får ens rollespilsfantasitanter da lige frit spil.

Dagens etape nåede op på 35 km, da det ikke ligefrem vælter rundt med herberger på denne del af ruten.

Kan I hygge jer.
Pilgrimshilsener og tanker
Jacob

18. oktober 2019

Godmorgen derhjemme :0)
Så nåede vi dagen, hvor Santiago ligger blot 7 km forude og er klar til at blive indtaget. Men først lidt om dagene før. Den 16. oktober havde vejrudsigten sagt hel-dagsregn, og ja, det var det så også. Heldigvis en meget flad etape, men 37 km lang (en mangelvare på den spirituelle rute er helt klart herberger) Jeg besluttede at hoppe i sandalerne, så støvler og sokker ikke blev gennemvædet. En rigtig god idé. Nogle steder var stierne blevet til små vandløb, så der kunne man lege lille dreng igen og hoppe i vandpytter. Så var det nok også den eneste glæde ved den dag :0)

På sådan en dag går man og undrer sig over, hvad man laver på en spansk sti i ingenmandsland i silende regn. I tillæg blev det også til to vabler, grundet to-talt opfugtede fødder, og et forsøg på 1 km på bare tæer inden for de sidste 3 km. Duer bare ikke, så på med sandalerne igen og bide smerten i sig.

Men som altid med Caminoen ender dagen super, da jeg langt om længe rammer et skønt lille herberg, hvor jeg møder nogle skønne mennesker, en dansk mor med hendes søn og et argentinsk par, og igen er Caminoen værd at leve :0) :0) :0)

Hele dagen i går følges jeg så med dem. En kort dag på 20 km med masser af glæde, grin og latter. Skønt, skønt. For første gang på turen bliver det sent (kl. 24), før sengen kalder og aftenen hyldes med god rødvin i rigelige mængder. Nu går turen mod Santiago og katedralen.

Ses snart, kh. Jacob
Santiago er indtaget!

19. oktober 2019

Et sidste lille skriv her fra Santiago :0)
Lidt tanker og tak.

Caminoen er sådan en forunderlig størrelse. Fysisk kan de fleste være med, det er op til én selv, hvor ekstrem man vil gøre det. Selvfølgelig skal man have trænet op til det hjemmefra. Men det, der gør Caminoen så speciel, er dens liv, de følelser den vækker i én, de mennesker, man møder, dens åbenhjertighed, dens stille og rolige måde at omfavne dig og få dig helt ned i et andet gear. De lange stræknin-ger, km efter km, hvor dine tanker kan få frit spil eller fællesskabet ved at gå sammen med andre og dele sin historie, sine følelser, sine problemer og ja, sin glæde ved livet. Det er Caminoen på forunderlig vis.

Tak til jer for troligt at have fulgt mig. Det er en skøn ting at se jeres små ansigter følge med, hver gang, jeg har opdateret jer. Det varmer og er i den grad lige så meget med til at gøre Caminoen speciel for mig. Ha' det så skønt. BUEN CAMINO
Kh. Jacob

Georgian Military Highway

– en vandring på en af verdens ældste pilgrimsruter

Georgien er nok ikke det land man tænker først på, som et land man kan tage på pilgrimsvandring i. Men jo, det kan man faktisk, endda på en af verdens ældste pilgrimsruter.

af Erik Hjulmand

Nogen har nok hørt om Silkevejen fra Asien til Europa, men få ved, at Silkevejen både er en handelsvej og en pilgrimsrute. Silkevejen går igennem Armenien og Georgien over Centrale Kaukasus ind i vore dages Rusland. Så i det sydligste af Østeuropa – Georgien – kan man opleve en fantastisk pilgrimsvandring fra storslåede Holy Trinity Cathedral i hovedstaden Tbilisi til klosteret med det lange navn Dariali Monastery of the Archangels St. Michael and Gabriel – i Det Høje Kaukasus ved en af de kun to overgange i Kaukasus – i Dariali Kløften. Det er en vandring på næsten 175 km. Georgian Military Highway er i dag en befærdet forbindelsesvej fra Rusland til Georgien, Armenien, Iran, Tyrkiet og Aserbajdsjan. Det lyder ret eksotisk og det er det også. Men det er også fantastisk.

Hvordan får man den skøre idé at give sig ud på

en pilgrimsvandring, som ingen kender til og som i øvrigt er lang og på en befærdet landevej? For et par år siden var jeg på pilgrimsfærd i Armenien, verdens ældste kristne land og hørte dér, at nabolandet mod nord, Georgien, der utroligt nok er verdens næstældste kristne land, havde mange pilgrimsruter helt tilbage fra da landet fik kristendommen, som blev statsreligion i år 327, kort efter at Kejser Konstantin blev kristen.

Efter at have søgt informationer om Georgien og Military Highway, havde jeg fornøjelsen sammen med min svenske rejsefælle, Stefan Harde, at rejse rundt i Georgien i juni 2019 og dermed på første hånd finde ud af, om det faktisk var muligt at vandre fra Tbilisi til den russiske grænse.

Med baggrund i at have kørt på Military Highway op til den russiske grænse og retur til Tbilisi, blev jeg

enig med mig selv om, at det var muligt at vandre de 175 km på landevejen. Nu synes mange nok, at det er meget lidt romantisk og/eller særligt rart at vandre 175 km på venstre side af en ukendt og trafikeret landevej, men det viste sig, at det slet ikke var trafikken, der blev den store udfordring, for den var til at leve med og slet ikke så intens, som jeg havde opfattelsen af. Nej, udfordringen var de mange fritgående hunde, der er alle vegne i Georgien. Men mere om det senere.

Trafikken er overvejende lastbiler fra Rusland, Armenien, Iran, Tyrkiet, Georgien m.v. Men da grænseovergangen kun er åben fra kl. 10.00 til 18.00, er det sidst på eftermiddagen, der er mest trafik, dog lidt afhængig af, hvor man er på Military Highway.

At rejse til Georgien er ikke så besværligt. Tbilisi International Airport lig-

ger 14 km sydøst for hovedstaden. Den nås med fly fra København via Istanbul. Fordelen ved at rejse mod øst er, at man opnår to timers kortere rejsetid. Fly fra København kl. 6.25 med ankomst i Tbilisi kl. 16.10 med tre timers transfer i Istanbul's nye, kæmpestore og imponerende lufthavn.

Som dansker skal man ikke have visum til at rejse ind og ud af Georgien. Almindeligt gyldigt rejsepas er tilstrækkeligt. Man kan opholde sig i landet i indtil 90 dage. Der stemples i passet ind og ud. Man skal igennem den sædvanlige paskontrol, det går rimeligt hurtigt og toldkontrollen er, som man kender den i EU, mere eller mindre problemløs.

Georgien er ca. 1½ gang Danmarks størrelse, ca. 5 mio. indbyggere, hvoraf 1,5 mio. bor i Tbilisi. Gennemsnitskoten i Georgien er 900 m. Vejret i syd er varmt og tørt og mod nord koldt og vådt. Georgien er i sydøst et lavt bakket, delvis sletteland, mod syd til Armenien er Det Lave Kaukasus med bjerge op til 3.000 m, mod Tyrkiet til sydvest

er det subtropisk bakke-land ud til Sortehavet, og mod nord er Det Høje og Centrale Kaukasus med høje bakker og bjerge op over 5.000 m.

Georgien er et meget smukt, grønt og bakket land med en venlig og hjælpsom befolkning. Det er et billigt land, meget billigt at overnatte, spise og blive transporteret i. Den fysiske infrastruktur er overvejende god, den tekniske infrastruktur er på vestligt niveau og den elektroniske infrastruktur er overvældende god med internetdækning selv i de mindste byer og øde områder. Hotelstandarden er god, og maden er et kapitel for sig selv på den gode side.

Som udlænding bemærker man meget hurtigt, at man er kommet til et land, hvor den kristne religion spiller en stor rolle for georgierne. De mange kirker er et af kendetegnene på det, og der er næsten ikke en kirke, hvori der ikke på et eller andet tidspunkt på dagen er en messe i gang. Tit flere gange om dagen i samme kirke, og de er ofte fyldte med kirkegængere. Det virker ikke påtrængende. Kvinderne

har altid et tørklæde over hovedet og mændene har alle lange bukser på. Præsterne er i deres kendte sorte lange kjoler med sort kalot.

Georgierne er ortodokse og det er Den Georgiske Apostolske Kirke, der er en selvstændig kirke med tilknytning til den Russisk Ortodokse kirke og dermed den ortodokse liturgi.

Den georgiske valuta er hæftet op på USD og der går ca. 3 GEL (Lari) til 1 USD. Ca. 2,25 DKK på 1 GEL. En overnatning inkl. morgenmad kan på et gennemsnitligt familiehotel koste omkring 100 GEL pr. nat. Uden for turiststederne i provinsen omkring 50-75 GEL pr. nat inkl. morgenmad. En frokost koster omkring 15-20 GEL og et middagsmåltid omkring 20-30 GEL, i provinsen er det billigere.

Vejret i maj/juni er stort set tørt og op til 35° og sol, selv i Kaukasus. I september kan det være noget mere differentieret: I syd rimelig tørt, op til 25° og sol. I nord, syd for floden Aragvi (nærmere om Aragvi senere) ca. 100 km nord for Tbilisi overvejende regnfuldt

med 10°-20°, og nord for Aragvi overvejende tørt og 5°-15° solrigt.

At finde overnatningssteder på Military Highway er langt fra noget problem, det er mere et problem at finde de rigtige. Det er heller ikke noget problem at finde caféer, restauranter og andre nødvendige faciliteter, som en vandrende pilgrim har behov for. Det var de indledende informationer. De 175 km på Military Highway kan vandres på 8-11 dage. Jeg vandrede fra Tbilisi til Stephansminda (nærmere herom) på ni vandredage, i alt 165 km.

Nu vil jeg hernæst kort beskrive min pilgrimsvandring på Georgian Military Highway.

Ankomst den 5. september 2019 kl. 16.00.

Vejret er dejlig dansk sommer omkring 25° og solrigt. Forhandler med en taxa om prisen til mit hotel i den gamle bydel i Tbilisi – den skal ligge på omkring 35-40 GEL for den ca. ½ times kørsel. Bliver enig om 35 GEL. Holdt godt fast i grebet over døren og med selen sikkert spændt fast, for her går det hurtigt ind og

ud mellem alle de andre lige så frygtløse chaufførers biler.

Vel ankommet til mit pæne og roligt beliggende lille hotel nær Liberty Square i den gamle bydel og nær ved Sioni Cathedral og Peace Bridge, som jeg skal vandre forbi og over i morgen.

I den dejlige lune aften vandrer jeg en tur rundt i den gamle bydel og tager en afstikker op i den nye, forbi parlamentsbygningen og ministerierne, til et stort butikscenter, hvor jeg kan spise aftensmad i et stort righoldigt udvalg af spisesteder. Der er mange mennesker ude i det dejlige vejr og trafikken er voldsom, selv om aftenen. Taxaer og private busser kører op

og ned og samler passagerer op og sætter dem af i en lang strøm langs de brede gader.

Det bliver mørket omkring kl. 18.00 lokal tid og lyst omkring kl. 8.00 i september.

Jeg går tidligt i seng her efter rejsen og har aftalt morgenmad kl. 8.00 næste morgen. Jeg har sørget for at min rygsæk er klar til næste dags vandring, og jeg er klar til den spændende og ukendte pilgrimsvandring de næste dage mod den russiske grænse.

I. vandredag

Tbilisi til Mtskheta, 28 km
Efter et godt morgenmåltid vandrer jeg ned forbi Sioni Cathedral og overværer lidt af den meget lange morgenmes-

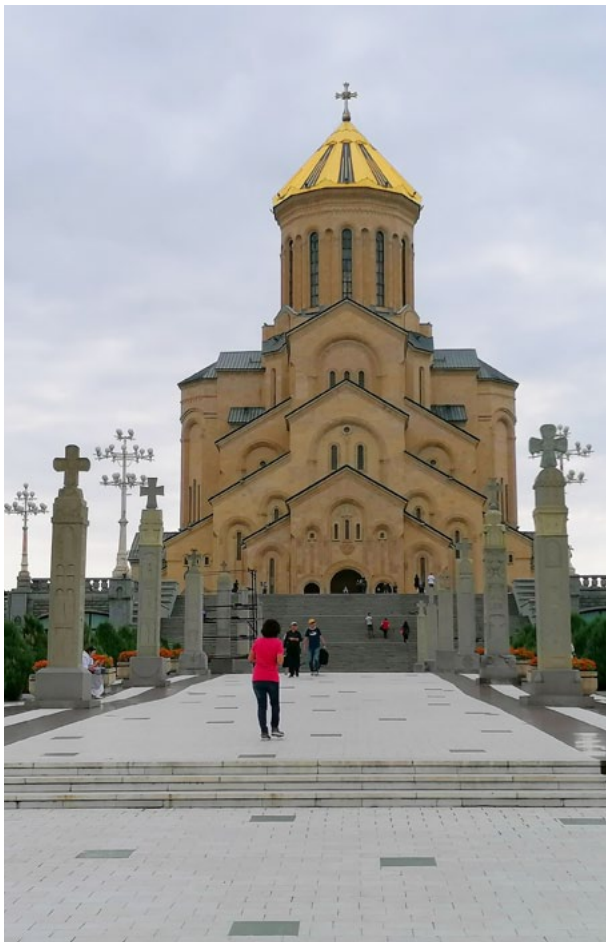
se. Der er et helt fyldt kirkerum. Lidt senere vandrer jeg over den futuristiske Peace Bridge over Mtkvari floden og igennem Rike Park op ad

bakken til katedralen – Holy Trinity Cathedral of Tbilisi. Her er også en messe i gang, og jeg køber et stort lys, som jeg sætter i lysbakken foran et stort sølvikon af Ærkeenglen Gabriel. Jeg vandrer ud af Tbilisi ad gader mod nord ned ad bakken fra katedralen og vandrer godt 8 km ud gennem de første kvarterer og igen over floden Mtkvari. Efter broen vandres der ud på den 4-sporede indfaldsvej til Tbilisi. Jeg vandrede godt 7 km ud til Tbilisi Mall, der ligger mellem hovedstaden og den gamle middelalderhovedstad Mtskheta. Fra Tbilisi Mall vandres videre ca.

9 km til Jvari Monastery Complex. Endnu en gang vandrer jeg over floden Mtkvari, før jeg vandrer ud af forstæderne og ud på landvejen, hvor jeg skal vandre ca. 250 m op ad vejen mod klosteret og den ældste kirke i Georgien fra det 5. århundrede. Den er model for kirkebyggeri i Georgien. Kirken er et stort pilgrimsmål for de georgiske ortodokse

kristne og derfor er der mange mennesker på højen, hvor kirken ligger, og der er en enestående udsigt til den gamle hovedstad Mtskheta. Fra kirken er der kun en vej ned til byen og det er med taxa, da man ikke kan og må vandre på den krydsende motorvej. Jeg overnatter på et hotel lidt uden for byen. Jeg betaler 110 GEL inkl. morgenmad.

2. vandredag

*Mtskheta – Misaktsieli,
19 km*

Man får gode morgen-måltider i Georgien. Det er rigtig godt vandrevær, tilpas temperatur og let overskyet.

Jeg skal i dag besøge to af de meste religiøse steder i Georgien, kirkeborgen, Svetitskhoveli Cathedral, der i tiltrækning for pilgrimme kan sammenlignes med Santiago. En tusind år gammel katedral, omgivet af en borgmur og besøgt af en hærskare af søgende og turister. Og så er der det mere ydmyge Samtavro Konvent, der med sin kirke ligeledes tiltrækker

pilgrimme og søgende. I kirken er Iberias' (tidligere Georgien) første konge og dronning begravet og det største relikvie i den georgisk-ortodokse kirke opbevares her – korset fra det 5. århundrede i brombærtræ – kaldet Nino-korset.

I dag vil jeg desuden vandre ind på det, som er begyndelsen af Military Highway ved Tserovani, som er en flygtningelejr fra den georgiske/russiske krig i 2009. Motorvejs-systemet er en barriere, som jeg skal over, og det sker ved at vandre ind på en lokalvej over en lille bakke på 250 højdemeter.

Oppe på toppen er der en grusvej med udsigt over dalen med Aragvi-floden. Her møder jeg det første af flere kobler aggressive hunde, som jeg møder på min vandring. Det er to brune schæfer-typer som mener, at jeg bare skal drives tilbage, hvor jeg kom fra. Det er jeg ikke enig i. Så jeg tager kampen op mod de to bæster og langer ud med min kulfiber-vandrestav og får sat nogle hug ind og de bakker ud af kampen og jeg kan gå videre. Over en motorvejsbro og endelig ud ved 0 km på Military Highway. Dagens afslutning er ved et hotel/motel, Caucasus Gate,

der viser sig at være et lidt spøjst sted, da det ligger ude i nowhere, men med et OK værelse og OK aftensmad.

At vandre på Military Highway er noget af en særlig oplevelse de første omkring 10 km. Det foregår i rabatten, der her på det meget lige og flade stykke landevej har spredt bebyggelse langs vejen med blandede boliger og små erhverv, salgsboder, butikker, hoteller, restauranter og lignende i skøn blanding

og på begge sider. Der er en mindst 10 m bred rabat i hver side i sammenkørte sten, eller inde ved bygningerne et fortov af vekslende kvalitet og med hunde, køer, høns og andet vandrende rundt blandt de holdene personbiler og lastvogne.

Længere ude, hvor bebyggelsen tynder ud eller der ikke er nogen, bliver rabatten smallere og ender til sidst som et passende nødspor i begge sider, som det er udmærket at vandre på.

Igen længere fremme bliver det alene at vandre på "den hvide stribe". Men det er faktisk udmærket at vandre der, da det viser sig, at chaufførerne, især i lastvognene er meget opmærksomme på, at du vandrer imod dem eller sommetider med dem. Både når lastvognene kører op ad bakke og nedad, er hastigheden tilpasset forholdene. Så det er ikke lastvognene, der er de farlige. Det er mere de russisk indregistrerede muskelbiler, der kører hasarderet.

3. vandredag

Misaktsieli – Ananuri, 32 km
Personalet glemte min morgenmad, måske fordi det regnede rigtig meget den morgen. Og jeg skulle ud på en af pilgrimsvandringens længste stræk netop den dag. Det er jo en rigtig dårlig begyndelse på en dag for en pilgrim. Og for andre. I en udendørs kaffebar et par kilometer længere fremme lykkedes det at købe en kop industri-te og et rædselsfuldt stykke wienerbrød.

Midt på formiddagen kom jeg forbi en lille landsby-

kirke, ikke større end et kapel, og valgte at gå de 50 m ned ad sidevejen for at opdage, at messen var ved at være til ende. Menigheden står op til messen, og de var på vej ud. En hjælpepræst delte nadverbrød ud og jeg blev budt, da jeg var på vej ind i kirken. En stor gestus til en fremmed, erfarede jeg senere. Lidt trist, jeg ikke overværede messen på sådan en regnfuld dag.

Umærkeligt går Military Highway langsomt, men sikkert højere op. Selv når man vandrer, mærker man det kun, når man skal op

ad en bakke ind imellem. Så lægger man mærke til det. På dagen er det ca. 500 m og ca. 200 ned. Nedad er sidst på dagen ind til byen Ananuri, men inden da måtte jeg to gange i gang med at afvise hunde. Første gang var det en hund på størrelse med en sanktbernhardshund sammen med en sort schæferhund, der havde fået øje på det usædvanlige væsen i en lang rød regnfrakke, som tillod sig at vandre ind på deres revir. Igen et slagsmål – men denne gang med min tro følgesvend kulfiberstaven og en ny 2 m lang træstav

på 1½ x 1½ cm, jeg har fundet i vejkanthen. Det holdt disse to aggressive dyr på afstand. Senere på dagen var den gal igen. Denne gang to mindre agile gadekryds med en gøen og hylen. Den ene fulgte mig på 10 meters afstand over 2 km.

På bakken ned mod floden Akala og over landevejsbroen ser man frem for sig Ananuri Fortress Complex med de to kirker, vagttårn og ringmur bygget i det 17. århundrede, der ligger ned til Zhinvali Reservoir. Reservoiret er en enorm opstemning af floden Aragvi med en dæmning på over 100 meters højde med et elektricitetsværk, der producerer strøm fra vandet.

Jeg overnatter på et luksus B&B i en kæmpe villa med virkelig dejlig aftensmad og skønt morgenbord i familiære omgivelser.

4. vandredag

Ananuri – Pasanauri, 23 km
Efter et dejligt morgenbord vandrer jeg ud i endnu en dags regnvej i den røde lange regnfrakke. Det er småkoldt, og det er ikke så spændende at vandre langs vejsiden, når de store lastvogne kører forbi med en sky af kolde regndråber fra slipstrømmen.

Igen i dag går det umærkeligt op, og nu er Military Highway blevet smallere og løber stadig gennem små spredte bebyggelser igennem dagen, så der er ingen grund til at slæbe proviant og vand med. Det kan købes hele vejen.

Igen i dag kommer jeg til en lille kirke og ser der er lys. Jeg lukker forsigtigt kirkedøren op og dumper lige ind i en messe, hvor præsten er ved at give ikonerne røgelse og det lille kirkerum er tykt af røgelse. En hjælpepræst

og en meget gammel dame er menigheden og så kommer der en pilgrim i rød lang regnfrakke og rygsæk brasende ind. Ingen af de tre tog særlig notits af, at jeg deltog. Efter et kvarter måtte jeg videre.

Umærkeligt er jeg nu nået op i lidt over kote 1.200 m, og når, efter dagens ikke særligt interessante vandring i kløften med træbevoksede høje bakker på hver side af floden, til en by med omkring 1.300 indbyggere. Byen er over 2 km lang og har to gader. De er af hensyn til den tunge trafik begge ensrettede i hver sin retning.

Jeg overnatter på et mindre hotel med pæne nye værelser, restaurant og et supermarked (minimarked). Det er småkoldt og her lukker man ikke op for varmen, men tager endnu en trøje på. Så det bliver ikke til at vaske tøj, og det bliver heller ikke andet end til etagevask, men hvad så? Man har prøvet det, der er værre. Nok bør jeg også nævne, at igen i dag måtte jeg give en hund et ordentlig slag for at få den væk. Det er ved at blive lidt irriterende med de hunde. Der

er dem, som blot lusker lidt rundt, og så er der dem, som er irriterende kontaktsøgende for at få lidt mad.

5. vandredag

Pasananuri – Nagvarevi, 13 km

Morgenmaden var ikke det store at råbe hurra for, men det lagde dog en bund, nu hvor det var blevet 5° og det stadig regnede.

I dag måtte jeg have min regnjakke inden under regnfrakken for ikke at blive fugtig og kold af kondens fra regnfrakken. I løbet af dagen holdt det dog op med at regne, men med lave skyer og alt var vådt, også vejbanen. Vandringen er fortsat langs den nu brusende Aragvi-flod. Og et nyt dyr er nu dukket op. Det kaldes en ko. Og sandelig om der ikke også er kommet får. Køerne går i vejsiden og midt på vejen, som det nu passer dem. Selv lastvognene har respekt for dem, og må enten stoppe op eller køre uden om. Fårene græsser langs floden og hyrderne tilbyder, som supplerende indtægtskilde, at afholde barbecue og har sat det i system, også med halal-slagede får.

I dag er der langt mellem de spredte bebyggelser, og vandringen er tilrettelagt, så jeg overnatter på et hotel/restaurant, der ligger ud til vejen og med floden i baghaven, hvor der er 5 km til den nærmeste by.

Det er faktisk et rigtig godt lille hotel, og de har en udmærket restaurant, så jeg får serveret en traditionelt georgisk frokost og senere får jeg også aftensmad.

Nu er jeg kommet så langt mod nord, at de høje bjerge begynder at have sne på toppen. Det sker bare helt ubemærket, at jeg nu er på vej op i Det Høje Kaukasus, og det eneste, som ændrer sig er, at bevoksningen nu begynder at blive mere sparsom på bjergsiderne. Men bjergsiderne er grønne og frodige.

6. vandredag

Nagvarevi – Gudauri, 21 km
Vandredagen i dag er den, jeg har set mest frem til, da jeg i dag skal vandre godt 900 m op og kommer dermed op i Det Høje Kaukasus, hvor bjergene er fra 3.000 m til over 5.000 m høje. Morgenmaden måtte

jeg vente på, selv om jeg havde bedt om den kl. 8.00, hvor det bliver lyst, men den var værd at vente på.

Vejret var i dag tørt, men omkring 10°, så for en gangs skyld var det nok at have en fleecejakke på. Før jeg skal begynde opstigningen mod Gudauri, skal jeg over floden Aragvi på en landevejsbro ved en lille by, hvor der ligger en lille kirke indviet til Skt. George. Kirkens indre er udsmykket med nogle smukke blå kalkmalerier. Så et stop inden starten på de næste 9 km vandring op gennem otte hårnålesving er tiltrængt, for nu er det 800 højdemeter.

Vandringen op er faktisk ikke så anstrengende, som jeg havde forventet og

trafikken er ikke særlig voldsom. De store lastbiler kører ikke særligt hurtigt her, hverken op eller ned. De skal rundt i hårnålesvingene.

På vejen op kommer jeg forbi en parkeret politibil (der er meget politi på vejene), og henvender mig til betjenten, der tilfældigvis kan udmærket engelsk, for at høre om han kan fortælle, om der er bidske hunde på resten af dagens vandring. Han bedyrer, at dem er der ikke nogen af resten af vejen til Gudauri og næppe heller nogen videre frem. Det skal vise sig, at han IKKE har ret. Han bliver interesseret i mig og spørger ind til, hvor jeg kommer fra og hvad jeg gør her ude på Military Highway. Jeg giver ham mit pas og

fortæller om min pilgrimsvandring. Vi får os en venlig snak og han ønsker mig god vandring. Lidt senere kører han forbi mig og tutter i hornet og tænder det blå og røde lys til hilsen. Da jeg kommer op i kote 2.000 m, ligger der en café med en fantastisk udsigt over de høje bjerge, og her er dejlig varme på, så jeg får mig en kop varm te og noget at spise.

Da jeg vandrer ind i Gudauri, der egentligt er et stort skiområde i kote 2.100 m, kommer politibilen retur og igen tændes lyset og hornet til hilsen.

Der er et ual af hoteller i Gudauri baseret på de pister og skilifter, der er i området.

Jeg overnatter på et russisk inspireret hotel med russisk spa- og dampbad. Det er nyere og dejlig varmt. Desværre er der ikke restaurant, så aftensmaden er kold mad hentet fra det lokale minimarked lige overfor.

Det var en fantastisk dag, en vandring, der var mindre anstrengende end forventet, og i et utroligt smukt og storslået landskab.

7. vandredag

Gudauri – Sioni, 14 km
Fantastisk morgenbord med så mange anretninger og havregrød, at det var umuligt at komme igennem dem alle.

Som det første skal jeg vandre igennem en omkring 1 km lang lavinebeskyttelse – en form for tunnel med søjler til den side, der vender bort fra bjergvæggen. Det er lidt af en oplevelse, så jeg har trafikvest på og lygte, så jeg kan blive set. Men det går uden nogen forstyrrelser.

I dag skal jeg vandre over det højeste punkt på Military Highway – Jvari Passet i kote 2.395, og også vandre op til et kæmpe stort monu-

ment – Russian Georgian Friedship Monument, der er opført i anledning af 300-året for en venskabstraktat i 1700-tallet.

Senere skal jeg vandre forbi nogle særlige kilder, hvor vandet er brunt af jernindhold og farver området brunt og rødt. Det er et storslået landskab at vandre i og vejret er fantastisk med sol og 15°, så der kan vandes i en tynd trøje. Da jeg vandrør op til venskabsmonumentet, blev jeg kort inden mødt af en flok hunde, som absolut ikke syntes om, at jeg kom vandrende. Heldigvis var der nogle hyrder, som fik styr på dem, så det ikke kom til et sammenstød. Monumentet er et

tilløbsstykke for turister, og der er de sædvanlige handelsboder ved parkeringspladsen.

I pashøjden ved Jvari Pas (Jvari = kors på georgisk) træffer jeg et ungt russisk ægtepar og får en snak med dem. De har kørt 3.000 km fra Sankt Petersborg og skal til Batumi ved Sortehavet og retur.

Fra passet går det ned mod den sidste større by inden den russiske grænse – Stephansminda, men inden dagens overnatningsby – Sioni – skal jeg forbi Mineral Springs, der er kilder, som kommer ud af bjerget og som har jernholdigt vand. Inden byen skal jeg ned

gennem en række hårnålesving, og her bliver jeg igen mødt af en arrig hund, men den kan på grund af lavinebeskyttelsen ikke komme ned på vejen. Og lidt længere fremme er der endnu en, som er irriteret over min ankomst, som dog holder sig i skindet.

Nogle kilometer fremme skal jeg over floden Terek og der er bygget en ny landevejsbro. De afsluttende arbejder er i gang, og her møder jeg en ung byggearbejder, som jeg spørger, om han kan engelsk. Det viser sig, at han er polak, har arbejdet i Norge og kan norsk. Ham får jeg til at ringe efter en taxa.

Jeg er træt og noget stresset over de arrige hunde, jeg har mødt og her slutter jeg så van-

dringen 25 km før det endelige slutmål – klostret i Dariali Gorge ved den russiske grænse.

8. vandringsdag

Sioni – Stephansminda, 10 km

Værten på det lille hotel, jeg overnattede på, sørgede for, at jeg fik en taxa til at køre mig de 8 km til Stephansminda. Det var friskt vejr med solskin denne morgen. Småkoldt, men behageligt. Taxaen ankom, en stor 8-personers med en taxavognmand, der kun kunne lidt turistengelsk.

Min vært fik arrangeret, at jeg næste dag blev kørt op til den russiske grænse og retur af vognmanden og derefter, at han kørte mig til Tbilisi. Han skulle hente mig kl. 10 næste dag. De 8 km betød, at jeg var i

Stephansminda allerede før kl. 10. Jeg kunne gå til mit overnatningssted, men det var noget for tidligt. Selv om jeg havde vandret de 8 km, var jeg kommet for tidligt til tjek ind.

Derfor havde jeg planlagt at vandre op til en af de mest fantastiske og højest beliggende kirker i Georgien – Gegerti Trinity Church – der er opført på en stejl bakke i 2.200 m højde. Vandrer man op til kirken, vandrer man ad en smal sti med uret rundt om den stejle bakke omkring 400 højdemeter over knap 5 km. Da kirken er et stort turistmål, er der mange vandrere på stien, mest med en vandflaske i hånden eller en lille dagrygsæk, og så er der den gamle mand med den store rygsæk.

Det er et fantastisk syn at stå ved kirken – Gegerti Trinity Church – og lægge nakken bagover og se mod nord og op på naboen – det 3. højeste bjerge i Kaukasus – Mount Kazbek på 5.067 m – dens nordlige bjergfod står i Rusland. Det er enormt og selvfølgelig med sne på toppen.

Kirken er opført omkring år 1400 i sædvanlige georgiske korsform med fritstående klokketårn. Tilbage til Stephansminda vælger jeg at vandre af den nylagte asfalteret vej, der sine steder har et fald på 13 % gennem en række af hårnålesving og gennem et zigzag af små veje gennem landsbyen Gegerti. Stephansminda ligger på bjergfoden af Mount

Shani og har bjergvægen som bagtæppe, hvor bjergene er op til 4.500 m høje, så byen ligger som i en enorm gryde. Undseelig i forhold til de høje bjerge.

9. vandredag

Stephansminda – Dariali Gorge, 5 km

Man kan ikke kalde dagen en vandredag, når man tager taxa.

Jeg skal længere nordpå og skal slutte min pilgrimsvandring ved et klosterkompleks, der ligger ved den georgiske grænseovergang til Rusland i Dariali Kløften, der er en af de to pas med overgange til Rusland i Kaukasus. Klosteret og den tilhørende katedral er kun

få år gamle og erstatter de tidligere, der blev ødelagt ved et jordskælv. Komplekset er indviet til ærkeenglene, Dariali Monastery of the Archangels St. Michael and Gabriel. Det består af katedralen med fritliggende klokketårn, flere klosterbygninger beliggende på siderne af kløften. Katedralens kirkerum er meget smukt udsmykket og meget lys.

Et par kilometer længere nord for klosteret er bygget et moderne grænsekompleks for told og paskontrol mellem Georgien og Rusland for personbiler og lastvogne fra såvel syd som nord. Der kan ikke vandres over grænsen, der ligger ca. 10 km længere nord for grænsebygningen, da der er en 8 km lang tunnel ind i Rusland.

Her stopper så min pilgrimsvandring og færd. Fra Dariali kører jeg med taxaen tilbage til Tbilisi, de 175 km. Det tog mig ni dage at vandre herop og nu tager det mindre end tre timer i taxa for at komme retur til Tbilisi. Og dagens taxakørsel kostede mig under 450 danske kroner.

Tbilisi, Georgiens hovedstad er lige så stor som Storkøbenhavn og er alene en ferie værd at besøge.

Der er virkelig meget at se, og Tbilisi har rigtig meget at byde på, både af kultur, arkitektur, katedraler, kirker, borg, parker, varme bade, restauranter og caféer. Her kan man tage en flodbåd på Mtkvari, tage en kabelbane op til forlystelsesparken på det 400 m høje bjerg over byen, tage en svævebane op til den gamle fæstning og den botaniske have. Eller man kan slentre op i den nye bydel med indkøbsgader og indkøbscenter ved de brede gader. Her mødes øst og vest og Asien – her mødes kristne, jøder og muslimer. Her mødes kulturerne i en farverig forening og man nyder det fantastiske vejr, som Tbilisi byder på.

Men det er jo en helt anden historie – at være turist.

Har du lyst til at læse mere om min pilgrimsvandring i Georgien, så er du velkommen til at besøge mine hjemmesider, enten

georgienpilgrim.dk

eller

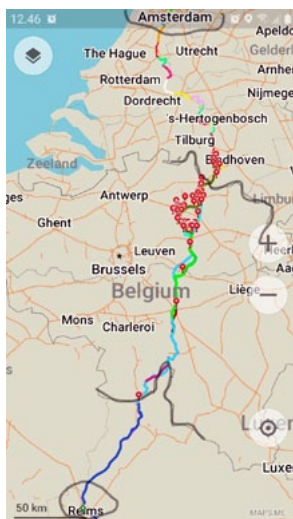
erikthepilgrim.dk

Holland, Belgien og lidt fransk Champagne

I 2019 var det muligt for mig at starte min Caminovandring den 1. oktober. Da det endnu ikke var vinter, valgte jeg at kigge lidt længere mod nord end Spanien. Valget faldt på Holland, hvor der er mange pilgrimsveje. Tanken var, at jeg måske kunne gå til den belgiske grænse, gennem Belgien og fortsætte mod Vezelay i Frankrig.

af Ana Refsgaard

Jeg søgte informationer på internettet, men måtte konstatere, at det meste var på hollandsk. De guidebøger, som jeg kunne finde, var typisk på hollandsk eller tysk, så jeg undlod at anskaffe en bog. Jeg valgte ruterne Pelgrimspad I og II i Holland og Via Monastica i Belgien, og jeg downloadede ruterne fra internettet og lagde dem på min telefon. Se yderligere på <https://www.wandelnet.nl/wandelroute/808/Pelgrims->

[pad-I/overzicht](https://www.vriendenopdefiets.nl/) og <https://www.vriendenopdefiets.nl/> På Facebooksiden for "Pelgrimspad" fik jeg det råd, at jeg skulle melde mig ind i foreningen "Vrienden op de Fiets" (Venner på Cykel). Jeg betalte 10€ og fik tilsendt en hel bog med adresser, hvor jeg kunne overnatte privat for 22,50€ inklusive morgenmad. Medlemmer kan desuden søge elektronisk efter de samme værter på foreningens hjemmeside. Tilbuddet henvender sig til cyklister og vandrere.

Dag 1, Amsterdam

Den 1. oktober 2019 tog jeg et fly fra København til Amsterdam. Jeg ankom klokken 14. Vejrudsigten lovede en våd dag, så det var ekstra dejligt at konstatere, at det ikke regnede. Jeg tog toget ind til Centraal Stationen, og jeg slugte de skiftende udsigter undervejs. Det var mit første besøg i Holland. Fra stationspladsen var der udsigt

til Basiliek Nicolaas, hvor det lykkedes mig at smutte ind kort før lukketid klokken fire. Jeg fik derfor mit første pilgrimsstempel og humøret steg yderligere en grad. Jeg gik en lille tur ad den rute, som jeg mente måtte være starten på min pilgrimsrute. Jeg så dog ingen afmærkninger. Ruten bragte mig til Red Light District og China Town. Her kunne jeg have drysset rundt længe, men jeg besluttede mig for at sætte kursen mod Camping Zeeburg, som ligger omtrent 5 km øst for centrum. Der var meget at studere på turen, og jeg blev kun forstyrret af et

par mindre regnbyger.

Efter indtjekning på pladsen var jeg kun lige gået i gang med at pakke ud, da regnen tog til. Teltet kom hastigt op, og jeg kunne vælge mellem finjustering af teltet, eller hurtigt ind i tørvejr. Jeg valgte at kaste alt ind i teltet og hoppede ind på toppen af bunken. Jeg tænkte, at jeg skulle trimme teltet ved første ophold i regnen. Det ophold kom bare ikke. Regnen tog til og det blev mørkt. Halv ni måtte jeg trodse regnen og finde toiletterne. Området til telte var godt gennemblødt. Der var forbavsende mange telte, der delte skæbne med mig i regnen. Mit telt var nok det mindste. Efter smutturen var noget af mit tøj vådt, men generelt var der fint og tørt i min lille hule. Jeg klarede mig fint gennem den meget våde nat.

Dag 2, Amsterdam til Amstelveen,

ca. 30 km

Næste morgen pakkede jeg mit våde telt og forlod Camping Zeeburg. Jeg gik tilbage til centrum og fulgte Pelgrimspad I ud af byen. Det gik langsomt, for seværdighederne ville ingen ende tage. Jeg nød kanalerne og husbådene, de flotte bygninger,

cykelkulturen og de sære butikker. I Oude Kerk (Old Church) fik jeg et stempel i mit pilgrimspas. Længere fra centrum gik turen gennem fine parker og grønne områder. Vejret skiftede hurtigt mellem regn, skyet og sol hele dagen. Omkring klokken halv seks ankom jeg til receptionen på Camping Amsterdamse Bos. Jeg var glad for at være nået frem, for batteriet på min mobil blinkede på 2 %, og jeg havde ikke noget kort med.

Jeg bad om en plads til mig selv og mit telt, og manden svarede: "Vi tager ikke imod telte efter 1. oktober". Jeg troede, at han spøjte, men jeg blev klogere. Han fortsatte: "og sådan har det været i 15 år, og for øvrigt lukkede jeg klokken fem". Han havde ikke andre tilbud til mig, og oplyste mig om, at den eneste campingplads i nærheden, som accepterede telte i oktober, var Camping Zeeburg. Jeg dristede mig til at bemærke, at det var jeg klar over, da jeg netop kom fra Zeeburg. Det affødte kommentaren: "Hvad laver du så her?" Jeg spurgte, om det var muligt, at jeg kunne oplade min telefon, så jeg kunne søge efter en ny overnatningsmulighed. Det fik jeg ikke

lov til, han skulle jo hjem! Jeg forlod pladsen. Efter at have øvet mig i alle de bandeord, som jeg har hørt gennem tiderne, ledt efter et stoppested, prajet en forkert bus m.m., brugte jeg de sidste 2 % mobilbatteri på at booke et værelse på det eneste hotel, der så ud til at findes i gåafstand. Nu var problemet at finde vej. To kilometer mellem udfaldsveje og togs Skinner uden kort og telefon. Det lykkedes med hjælp fra to venlige mænd på et autoværksted. Klokken otte lå jeg 500 kroner fattigere i min magelige seng på Best Western PLUS i Amstelveen, mens mit telt tørrede i badeværelset.

Dag 3, Amstelveen til Zwammerdam,

ca. 33 km

Jeg sov fantastisk i min hotelseng og vågnede veludhvilet. På vej tilbage til ruten passerede jeg et supermarked, og jeg tankede op til en god morgenmad. Det blev en dag med kedeligt vejr og mange byger. Jeg kom længere ud på landet. Der var fine grønne landskaber, fugle, kanaler og vindmøller. Jeg gik ad cykelstier, markveje og den smalleste asfalterede vej, jeg har set. Den strakte sig over 5 km og havde 50 cm bred asfalt. Ruten gik over

et par marker, og jeg kneb uden om en flok køer, der havde samlet sig lige dér, hvor jeg skulle forbi. Har "Angst For Køer" et fint navn? De sidste kilometer over markerne var tunge, men jeg fik en varm velkomst hos mine værter i Zwammerdam. Jeg overnattede privat på en adresse, som jeg havde fundet hos "Vrienden op de Fiets". Jeg havde ringet dagen før og lavet en aftale med mine værter.

Dag 4, Swammerdam til Camping Streffland (Haastrecht), 20 km
Dagens højdepunkt var turen over Reeuwijk-søerne, som grundlæggende er 13

søer kun adskilt af diger. Der var fint og roligt, og der var mange fugle. Området bliver flittigt brugt til rekreative formål, men regnen så ud til at holde de fleste væk den dag. Lige før søerne lå der en feriepark og en restaurant, hvor jeg spiste en pizza. Det skulle vise sig at være et godt valg. Den skrabede campingplads, som var mit mål for dagen, bød ikke på alverden. Om eftermiddagen og aftenen brugte jeg forgæves en del tid på at lede efter overnatning til den følgende dag. En del medlemmer hos "Vrienden

op de Fiets" tog ikke imod gæster i weekenden. Campingpladserne var begyndt at lukke for vinteren, og naturcampingpladserne var ved at drukne efter en periode med meget regn. Det havde desuden vist sig, at man skulle være medlem af en forening (www.kampeerclub.nl) for at kunne benytte de indhegnede naturcampingpladser, som jeg havde set i MapsMe. Det er forbudt at campere i det fri i Holland, og desuden ville det være ret vanskeligt at komme væk fra vejene i de områder, hvor "grøften" var en kanal.

Dag 5, Streffland Camping til Molenaarsgraaf, 27 km

Natten blev kold. Temperaturen kom ned og vende omkring 5 grader. Det blev svært at holde varmen ud på morgenen, og jeg pakkede igen et drivvådt telt ned. Om formiddagen stoppede jeg hos Den Ægte Bager i Haastrecht. Det var en livlig butik med behagelige borde og mulighed for at oplade telefonen. Jeg drak kaffe og betragtede aktiviteterne ved disken. Det var skønt at se, at der var kunder til rigtigt bagerbrød. Det lykkedes mig endelig at finde en overnatningsmulighed via "Vrienden op de Fiets". Det blev en speciel telefonsamtale, da damen ikke talte engelsk.

Efter kaffen kom der igen en lang flot strækning på et dige. Denne gang i et vel-friseret område med fine huse. Området var kønt, men bød på en praktisk udfordring, når jeg skulle

tisse. Der, hvor man normalt springer ind bag en busk, springer man på Pelgrimspad enten i en kanal eller ind i en indkørsel. Når man går mellem to kanaler, så findes begrebet "sidevej" heller ikke. Jeg fandt dog til sidst en lille bygning at gemme mig bag. Kort efter kom jeg til den mest velassorterede vejsidebod, jeg længe har set. Det var et lille hus med en ekstra bygning med træk-og-slip og rindende vand. En sand oase. Jeg benyttede lejligheden til at spise frokost, lade lidt på telefonen og lufte mit våde telt. Dagen bød på et flodkryds med en færge. Hurtigt og bekvemt for den fornemme pris af 5 kr. Jeg passerede desuden et par landsbyer og endnu et langt dige. Der var fine vindmøller, og denne dag var der to møller, der arbejdede. Det blev en dejlig vandredag i Hollands "grønne hjerte", som området kaldes. Vejret var skyet med enkelte solstrejf. Lige før mit logi var der en bekvem mulighed for en tur i supermarkedet. 100 meter før ankomsten fik jeg en sludder med Manuelas far. Manuela er cup-

cake-queen og bor i Jönköping i Sverige. Hun rejser verden rundt med sine kager, og farmand var vist lidt skuffet over, at jeg ikke havde hørt om hende. Dagens værter tog rigtig pænt imod mig. De stillede en masse spørgsmål om min bopæl på Christiansø og anviste mig plads i deres havehus. Havehuset var til fire stjerner og større end vores lejlighed hjemme på Christiansø.

Dag 6, Molenaarsgraff til Rijswijk, 27 km

Dagens vejrudsigt var våd, og den kom til at passe på en prik (eller dråbe). Turen blev skudt i gang med 5 km hen over et vådt dige med højt græs. Så var opvarmningen klar. I løbet af dagen valgte jeg et par gange digerne fra, og tog den alternative rute ad cykelstien for at undgå den tunge våde jord. Jeg passerede heste to steder. Det var de første heste, jeg så. Får og køer dominerede, og geder var ikke udsædvanlige. Enkelte indhegninger bød på lamaer, kalkuner, påfugle og "bambier". Jeg kunne have brugt mere tid

i Binnenstad, som havde et flot fæstningsværk. Der var anlagt små fine havne i voldgravene. Regnen var ubønhørlig, og trangen til at holde pause derfor meget lille. Jeg kunne dog ikke stå for en skøn café og restaurant, som var indrettet i en gammel bunker. Kaffen var god og kagen endnu bedre. Da jeg nåede færgekajen, viste det sig, at der var flere færger på række. Alle informationsskilte stod ude i regnen, så jeg kom i mit hastværk til at bestille en taxi-båd. Men for 7 euro var uheldet overskueligt. På det tidspunkt regnede det så meget, at jeg gerne havde betalt 7 euro for de 7 minutter i tørvejrs, som båden også tilbød. På den anden side af floden satte jeg slutspurten ind. Jeg blev belønnet med endnu et fint privat logi hos en cykelven.

Dag 7, Reiswijk til

Nederhemet, 22 km
Jeg tog det roligt fra morgenstunden. Jeg nød en tør, men grå dag. Formiddagen gik gennem et fint naturområde ved floden Waal og eftermiddagen mellem grønne marker langs en kanal. Jeg passede mange drivhuse og flere store landbrug.

Jeg var i et område, hvor dyrkning af blomster fyldte meget. Jeg så 3-4 indhegninger med heste og passerede en del store gøende hunde. De fleste dog bag hegn. Jeg gik fra provinsen Utrecht og ind i Gelderland. Midt på dagen faldt jeg over en lille restaurant ude midt i ingenting. Jeg var den eneste gæst, men det var et kærkomment afbræk på turen frem mod overnatningen i det næste private havehus.

Dag 8, Nederhemet forbi Nationalparken, 25 km

Det blev en dag uden byger. Det var dejligt. Jeg nød en formiddag med flotte naturområder og en god sti mellem små søer. Heusden var en charmerende by. Den ligger i et gammelt forsvarsværk, som er blevet piftet op. Dagen bød på to korte færgeture, en billig og en gratis. I Oudheusden var det tid til at sende mit telt hjem. Det så ud til, at jeg klarede mig bedre uden. Postskranken lå i COOP, og der var dejligt pakkemateriale og venlig betjening. Efter endt ekspedition var der i 5 minutter god plads i min rygsæk. Tomrummet blev hurtigt fyldt op efter et besøg i supermarkedet. Rygsækken blev dog så meget lettere, at jeg efter 1 km vandring stoppede for at tjekke, om jeg havde glemt noget grej i supermarkedet. Det var ikke tilfældet. Eftermiddagen startede på en dejlig cykelsti på et dige. Så kom der noget, der mindede om skov eller plantage, og til min store overraskelse gik jeg pludselig i sandbanker i et landskab med lyng, fyrretræer og marehalm-lignende planter. Jeg havde godt set i MapsMe, at jeg skulle passere en nationalpark (Nationaal Park

De Loonse en Drunense Duinen), men at den så sådan ud, kom helt bag på mig. Det var radikalt anderledes end resten af det Holland, som jeg havde betrædt. Da jeg endelig var ude af sandet, kom jeg til mit logi, som viste sig at være en bondegård. Parret talte ingen fremmedsprog, og vi var overladt til tegnsprog mv. Det gik nu fint. Min værtinde var flink og imødekomende. Jeg var kommet ”på landet”. Stedet var helt anderledes end de andre steder, jeg havde overnattet. Det mindede mig lidt om min barndoms besøg på mine bedsteforældres gård.

Dag 9, Udenhout til Hertogenbosch, 20 km
Dagens etape var ikke særlig lang, så jeg besluttede jeg mig for at besøge museet National Monument Kamp Vught uden for Den Bosch. Museet er etableret

på et sted, hvor der lå en hollandsk koncentrationslejr under 2. Verdenskrig. Det var et interessant besøg, som det tog tid at fordøje. Måske var det årsagen til, at jeg kort efter gik i den forkerte retning. Jeg opdagede det heldigvis rimelig hurtigt. Det var en skøn vandredag i flotte omgivelser. De første timer i udkanten af nationalparken og senere ved flod og forsvarsværk på vej ind til Den Bosch. Byen markerede fuldførelsen af Pelgrimspad I. Ruten strækker sig over 210 km fra Amsterdam til Den Bosch. Jeg fik klaret et par indkøb og besøgte en katedral og en kirke. Det lykkedes ikke at få et stempel i pilgrimspasset. Jeg var heldig at finde privat overnatning i et ældre hus med udsigt til Citadellet. Det var ganske charmerende. Om aftenen spiste jeg med fornøjelse varm mad på en restaurant.

Dag 10, Hertogenbosch til Haaren, 15 km
I Den Bosch spiste jeg morgenmad med to hollandske weekend-vandrere, som havde overnattet samme sted som jeg. Det var fint med en lille snak. De skulle dog gå ad en anden rute. Holland er spækket med vandrerruter. Efter Den Bosch tog jeg hul på Pelgrimspad II. Jeg skulle gå to etaper, før jeg drejede mod syd ad Via Monastica. Det blev en god dag. Solen skinnede af og til og bygerne var ganske små. Det var dejligt at være i Den Bosch. Det er en flot by med mange tilbud. Om formiddagen var jeg på kanalfart i Binnendieze inde i byen. Det var rigtig spændende. Vi sejlede rundt i kanalerne, under flere bygninger og et smut ud i voldgraven. Efter sejlturen gik jeg igen i katedralen, og denne gang fik jeg mit pilgrimsstem-

pel. Kanalerne, som havde domineret landskabet, var forsvundet. Det begyndte at tynde ud i dem et par dage tidligere. Andefuglene var skiftet ud med de fugle, som hører til mark og skov. Jeg overnattede på et B&B på en gård. Det lyder ret ydmygt, men det var det ikke. Værelset kunne måle sig med det firestjernede Best Western Hotel i Amstelveen. De flinke folk på gården havde valgt at modtage "Venner på cykel" på foreningens vilkår, så jeg betalte kun de sædvanlige cirka 24 euro (22,5€ + turistskat). Gården havde også en campingplads med et vaskeri, så jeg var en glad pilgrim.

Dag 11, Haaren til Vessem, 32 km

Det blev en dejlig vandre-dag, selvom det regnede det meste af eftermiddagen. Ved frokosttid drak jeg et par kopper kaffe på en sjov café ude på landet. En times tid senere holdt jeg pause ved et stort kapel ude i en skov. Jeg tændte et lys for mine kære og tænkte lidt over livet. Efter pausen kunne jeg se, at regnen ikke havde tænkt sig at stilne af, så jeg satte en mere direkte kurs mod Vessem. I Vessem har de et rigtigt pilgrimsherberg ved

navn Kaparnaum. Herber-get er fuldtidsbemandet med frivillige. Ugens værter var Marco og Ruud. De havde haft en nem uge. Jeg var deres første overnat-tende gæst. Jeg fik et fint værelse og Marco tilbe-redte aftensmaden. Jeg tog en hviledag i Vessem. Jeg fik ordnet noget papirarbejde, kigget lidt på ruten gennem Belgien, købt ind og sovet til middag. Det var dejligt at få serveret varm mad og at få en pilgrimssnak med mine værter.

til afgang allerede kvart i otte, da jeg forventede at skulle gå 35 km. Jeg havde fravalgt at overnatte i klosteret, da jeg gerne ville nå lidt længere frem på ruten. Jeg kom fint ud af byen og hurtigt ind på fine stier. Vejret var okay. Der kom en lille regnbyge i ny og næ. Efter en times tid var jeg på Landschotse Heide. Der var rigtig kønt og humøret var højt. Lidt før klokken ti fandt jeg en fin bænk til en pause, men kom hurtigt op igen.

Dag 13, Vessem i Holland til Mol Rauw i Belgien, 45 km

Jeg spiste morgenmad sammen med Marco. Vi fik en snak om livet og om ruten. Grænsen skulle være 20 km væk og klosteret i Postel yderligere 4 km væk. Vessem ligger lidt specielt, da man forlader byen samme vej, som man ankommer. Jeg var klar

Støvregnen blev til regn. Jeg "parkerede" under et træ og tjekkede afstanden til grænsen. Langt over 20 km! Jeg havde allerede gået næsten 10 km, men jeg var kommet længere væk fra grænsen. Et koncentreret blik på MapsMe afslørede hurtigt, at jeg, dér, hvor ruten deler sig kort efter Vessem, var gået i den forkerte retning. Det

burde faktisk være forbudt at afmærke en vandrerute ens i begge retninger! Den kvikke læser vil måske spørge sig selv, hvorfor jeg ikke opdagede, at jeg gik ad en etape, som allerede var afsluttet. Det skyldtes, at jeg ved at tage en genvej ind til Vessem to dage tidligere, havde styret uden om den hede, som jeg nød denne morgen. Jeg følte mig lidt presset, for jeg havde sagt til dagens værter, at jeg ville være fremme mellem klokken 17 og 18. Jeg besluttede mig for at vælge en ny rute, som hurtigst muligt ville bringe mig i den rigtige retning. Jeg sigtede efter at støde til pilgrimsruten, der hvor den passerer grænsen. Sigtepunktet var en campingplads. MapsMe kalkulerede det til 21 km. Fra grænsen var der stadig

omkring 14 km til min seng. Jeg hastede af sted med få pauser. Jeg skulle først ud fra heden og derefter gennem en skov. Nu begyndte der at dukke påfaldende mange heste op. Jeg skulle gå gennem skoven ad flotte cykelstier, så det vrimlede desuden med søndagscyklister. Jeg nåede grænsen omkring klokken 14, og tænkte, at jeg klarede den, hvis jeg kunne holde tempoet. Jeg så en hyggelig café i skoven, men jeg havde ikke tid til at stoppe. Ved klosteret i Postel var trængslen fuldendt. Der var heste og hestevogne, tilskuere, biler, cykler og motorcykler på en meget lang strækning. I klosteret forsøgte jeg forgæves at få et stempel. Tidsplanen var stadig presset, så jeg valgte den mest direkte vej til mit logi. Jeg ankom svedig og tørstig ved halvsektiden. Det var selvfølgelig denne eftermiddag, at solen havde valgt at skinne.

Dag 14, Mol Rauw til Geel, 33 km

Det blev en dejlig dag i Belgien. Vejret var fint og om eftermiddagen næsten sommerligt. Jeg gik først et par kilometer hen til ruten, som på dette sted fulgte en stor kanal. Det første stykke var der industri på den ene side af kanalen, men der blev hurtigt grønt. Så fulgte der lidt småveje og et par mindre byer, landbrug og sidste halvdel af etappen gik gennem et dejligt naturområde. I Hulsen fik jeg klemt mig ind i Sct. Hubertuskirken sammen med et par tjenende ånder. De var venlige at finde et lille stempel til mig i det tilhørende menighedshus. Jeg tog den med ro hele dagen og holdt mange behagelige pauser. Ved femtiden ankom jeg første gang til mit logi, som igen var en "cykelven". Der var ingen hjemme! Jeg konsulterede min telefon, og indså, at jeg havde skrevet til min vært, at jeg ville ankomme dagen efter. Jeg ventede forgæves et stykke tid og forsøgte uden held at ringe min vært op. Jeg besluttede at gå de 3 km ind til Geel centrum. Jeg satte mig på en bar og ringede et par gange mere.

Til sidst fik jeg fat i min vært. Jeg var velkommen hos hende. Værelset var heldigvis ledigt, så jeg travede de 3 km tilbage igen.

Dag 15, Geel, Veerle, Diest, 31 km

Dagens overraskelse kom, da jeg skulle krydse Albert-kanalen: Broen var lukket. Det lignede en total udskiftning af broen, og ikke et lille vejarbejde, hvor jeg lige kunne snige mig forbi. Jeg satte derfor kursen mod en bro længere mod øst. Da kanalen var passeret, virkede det fjollet at gå tilbage mod vest, da dagens logi faktisk lå mod sydøst. Jeg valgte derfor at skære en lille bid af ruten væk, og satte kursen direkte mod klosteret i Averbode. Den nye kurs bragte mig gennem Veerle og Veerle Hede. Det var en okay tur, selvom det ikke var den mest natur-skønne, jeg har gået. Ved klosteret i Averbode besøgte jeg kirken og kapellet, og jeg fik et stempel. Efter klosteret kunne jeg følge ruten igen. En pæn bid gik langs et vandløb i fine grønne omgivelser. Jeg ankom til Diest klokken fem og nåede lige at snuppe en pizza, før jeg fandt mit logi. Det var en dag med mange byger og gråt vejr.

Dag 16, Diest til Orsmaal, 37 km

Jeg forlod mit logi ved nitiden. Trods alle vejrusigner skinnede solen. Det gik dog over samtidig med, at jeg forlod byen. Resten af dagen var regnfuld. På et tidspunkt blev det så træls, at jeg hev min gule engangsponcho ud over min regnfrakke. Det lunede lidt. Dagen startede med en lille tur rundt i Diest. Der var marked i gågaden. Kort efter drejede jeg ud af byen ad en grøn sti. Jeg fulgte ruten, hvilket ikke var svært. På de første 30 km var der ingen caféer eller butikker, som jeg kunne blive distraheret af. Det gik stille og roligt ad små stier, grusveje og småveje mellem markerne. Afgrøderne skiftede markant i dag. De første vinmarker dukkede op, men æbleplantagerne dominerede. Jeg passerede

også raps og roer. Der var en del heste og endnu et hold "bambier". Gårsdagens vært kaldte det "romantik", da jeg spurgte ham, om dyrene var kæledyr eller bøffer.

Dag 17, Orsmaal til Noville-sur-Mehaigne, 38 km

Det var hæderligt vejr om formiddagen, men meget regnfuldt om eftermiddagen. Der var ingen opsigtsvækkende seværdigheder, men fine rolige vandreveje. Dagens logi var 2. salen hos et ægtepar. Manden havde selv gået fra hjemmet til Santiago. De inviterede på dejlig aftensmad, og på 2. sal lå der stabler af pilgrimsbøger. Tilfældet ville, at de begge skulle tidligt ud af døren næste morgen, så jeg fik min egen nøgle og kunne låse mig ud, når jeg havde nydt morgenmaden i køkkenet.

Dag 18, Noville-sur-Mehaigne til Namur, 26 km

Jeg kom først afsted klokken 11. Det var god timing, for der kom et par heftige byger, mens jeg sad inde i tørvejr. Da jeg var klar til at gå, var det stort set holdt op med at regne. Dagen føltes kold, formentlig på grund af den

kraftige blæst. Det blev en fin tur til Namur. Jeg gik 22 km ad en cykelsti, som udmærkede sig ved ikke at følges med en vej. Det skyldtes, at den var anlagt på en nedlagt jernbane. Ankomsten til Namur var et brat kulisseskiift. I løbet af 15 minutter gik jeg fra grønne omgivelser til storbystemning. Vejen til vandrehjemmet, som lå på den fjerne side af byen, førte mig først ned til floden Sambre. Her var der spækket med ungdom, der opførte sig præcis som de danske gymnasieelever fredag før ferien. Om der var ferie i Belgien ved jeg ikke. Efter passage af et ret forvirrende vejarbejde nåede jeg frem til floden Meuse. De to floder løber sammen inde i byen. Efter en lille gåtur langs Meuse fandt jeg vandrehjemmet. Det var ganske godt, og jeg fik vasket mit tøj.

Dag 19, Namur til Anhée, 22 km

Om morgenen mødte jeg en belgisk pilgrim på vandrehjemmet. Han håbede, at han skulle gå hele vejen til Santiago. Det var hyggeligt at snakke lidt med ham. Det var bygevejr. Distancen var kort, og der var tid til flere pauser. Den ene holdte jeg i Profondeville, hvor jeg besøgte en indisk restaurant. Det var dejligt med varm mad. Det var en nem rute langs floden Meuse. Til begge sider sås højere og højere bakker. Jeg nærmede mig Ardennerne. Der var veje, huse og byer langs floden. Jeg overnattede hos en fransktalende familie, hvor også den belgiske pilgrim Michelle dukkede op. Det hjalp lidt på kommunikationen, da han taler både fransk og engelsk. Vi fik alle sammen et kig på de heftige vabler under

hans forfødder. Imponeerende, hvor galt det kan gå allerede efter fem dage på vejen.

Dag 20, Anhée til Hastiere, 30 km

Jeg forlod huset ved nitiden, og gik ud i regnen med poncho over regnfrakken. Det blev heldagsregn. Efter 7 km ringede jeg på hos klosteret i Leffe. En venlig mand kom og gav mig et stempel. Han sagde, at de var på vej til gudstjeneste, og at jeg ville blive inkluderet i bønnerne. Efter 1 km yderligere ankom jeg til Dinant, hvor jeg spiste pandekager på en varm café. Efter pausen gik turen videre langs floden. Først nemt og fladt, men senere i det smukkeste Natura 2000-område. Træerne blev større og større, og stien mindre og mindre. Da det samtidig var vådt og glat, måtte jeg

til slut forlade stien og søge op mod vejen. Efter et par forgæves forsøg på at komme tilbage til flodbredden, fandt jeg endelig en god sti ned til Waulsort, hvor jeg igen var på ruten. Det var en rigtig flot eftermiddag, selvom stierne var lidt udfordrende i regnen. Klokken fem var jeg hos min couchsurfing-vært i Hastiere efter omkring 6 km ekstra.

Dag 21, Hastiere til Mazée, 28 km

I Hastiere fik jeg min debut som couchsurfer. Det var en stor succes. Det viste sig, at min værtinde og jeg havde meget til fælles. Om morgenen mødte jeg Michelle igen, og vi endte med at følges ad hele dagen. Vandreruten var overkommelig, og vi holdt et par fine pauser. Der var en strækning på en kedelig vej, og en anden strækning i et flot og kuperet skovterræn. Nu skulle benene vænne sig til stigningerne. I løbet af eftermiddagen var vi en tur i Frankrig og tilbage til Belgien igen. Det blev en dag uden regn, hvilket vi satte stor pris på. Om aftenen tog Michelle og jeg på restaurant med to af hans soldaterkolleger, som arbejdede på en base i nærheden af det B&B, som vi overnattede på.

Dag 22, Mazée i Belgien til Rocroi i Frankrig, 43 km

Det blev en fantastisk flot vandredag i tørvejr. Jeg fulgtes med Michelle. Den overvejende del af turen gik vi i skønne mennesketomme skove. Ved femtiden krydsede vi grænsen til Frankrig. Vi holdt en enkelt kaffepause og endte dagen på et særpræget B&B. Pilgrimsherberget var lukket for sæsonen. Ankomsten til Rocroi markerede slutningen af Via Monastica, som går fra Vessem i Holland, gennem Belgien til Rocroi i Frankrig. Jeg havde nu tilbagelagt omtrent 600 km siden Amsterdam.

Dag 23, Rocroi til Aubigny les Pothées, 27 km

Fra Rocroi ville jeg følge Via Campaniensis, som slutter i Vezelay. Michelle og jeg gik på turistkontoret for at købe en guide til ruten. Vi gik forgæves. Årets udgave var udsolgt og guiden for 2020 var ikke trykt endnu. Jeg vinkede farvel til Michelle, som havde flere ærinder i Rocroi. Det blev en dejlig rolig vandredag i godt vejr. Jeg gik ude på landet hos køerne. Der var ingen caféer, men jeg fandt et dejligt sted til en pause lige før Chilly. 5 km før mål var der en bilist, der stoppede og advarede mig om, at der var oversvømmet på den sti, jeg skulle gå ad. Jeg tog hans ord for gode varer, og fandt en overkommelig omvej ad nogle markveje efter Belzy. Jeg ankom til et B&B, hvor jeg fik langt mere end de 35 euro berettigede til. Det fremgik tydeligt, at pilgrimme fik en klækkelig rabat. Der blev budt på dejlig aftensmad, morgenmad og mulighed for at smøre en frokost-sandwich.

Dag 24, Aubigny les Pothées til La Lobbe, 24 km

Det var en smuk morgen i den franske provins Cham-

pagne. Solen skinnede. Ruteafmærkningen var lidt for nedadgående, men telefonen holdt mig på sporet. Jeg holdt en kaffepause i Signy-l'abbaye. Bageren og købmanden holdt efter fransk skik frokostpause. På vej ud af byen blev jeg tilbudt et lift af dagens vært, som tilfældigvis kom forbi i bil. Han gættede, at jeg var den gæst, de ventede. Jeg takkede nej og sagde på gensyn. Kort efter landsbyen holdt jeg en pause og spiste min sandwich. Et par spætter underholdt i træerne foran mig. Efter pausen kom der flere smukke skove, dejligt vejr, fred og ro og fuglefløjt. Efter et par timer dukkede La Lobbe op i en dal foran mig. Det var en charme-

rende lille landsby. Mine værter var hollændere, men havde haft deres hus Frankrig i 27 år. Jeg blev installeret i naboens hus. Min hollandske vært sagde "Velkommen til museet", da hun åbnede døren til "mit" hus. Og det forstås! Sådan må Champagne have været ude på landet for 50 år siden. Ganske interessant. Det blev en hyggelig overnatning med samtale, aftensmad, morgenmad og kirkebesøg med hollænderne.

Dag 25, La Lobbe til Château-Porcien, 25 km

Det blev en grå tørvejsdag ad småveje og grønne markveje. Vandreturen var fin og stille. Afmærkningen var lidt sjov. I området ved grænsen var afmærkningen til UG. Denne dag var den lidt mere tilfældig. Der hændte to nævneværdige ting. Den ene var, at det lykkedes mig at entrere et kommunekontor i åbnings-tiden. Jeg fik et stempel på rådhuset i Wasigny. Den anden var, at et hollandsk par kom vandrende på vejen, da jeg holdt pause på en bæk. De delte ruten i flere bidder, og havde denne gang en lang weekend til rådighed. Jeg hilste på dem et par gange. Jeg overnattede alene på

byens herberg for 10€. Herberget var lige flyttet til nye lokaler, og der var pænt og rent. Supermarkedet lå 200 meter væk.

Dag 26, Château-Porcien til Bezancour, 25 km

Jeg spiste morgenmad i herbergskøkkenet. Resterne af mine rigelige indkøb kom i rygsækken. Jeg holdt den første pause i Avançon efter et par timer. Der var en fin bæk i læ og sol, så pausen blev lang. Det meste af dagen gik med lange bløde bakker og marker. Der blev høstet roer og sprøjet gylle. Byerne var små og uden fristelser. Kort før L'Écaille fandt jeg en perfekt grøft, hvor jeg spiste frokost. Grøften havde højde som en bæk og jeg sad godt. Det svandt mærkbart i forsyningerne i rygsækken, men der var stadig rigeligt til aftensmaden. Flere marker og ankomst til Bezancour omkring klokken fire. Supermarkedet var enten helt lukket eller måske under ombygning, men der var bager, bar, kiosk, restaurant mv. Bageriet var stort og velassorteret. Køleskabet bød blandt andet på champagne. Jeg havde reserveret et hotelværelse, som var okay til prisen på 25€.

Dag 27, Bezancour til Reims, 20 km

Det regnede på hele turen til Reims og det var koldt. Ruten var lidt trist. Først skulle jeg ud af Bezancour og forbi noget større industri. Der var mange lastbiler, selvom det var søndag. Da jeg kom ud mellem markerne, var det koldt og blæsende, og vejen var træls at gå på. Meget af vejen var en markvej, som var glat, når den var våd. Jeg blev pænt mudret til, og fik den helt store tur, da en landbrugsmaskine med anhænger passerede i fuld fart to gange. Mudret stod ud til siden, som var det vand. Ved en forstad til Reims havde jeg håbet på en varm kop kaffe, men det eneste jeg så, var et havecenter. De havde til gengæld kronede dage. Det var kæmpe stort, og jeg gætter på, at der var 200 biler med besøgende. I Reims var jeg et smut i

katedralen. Der var meget at se på, men jeg var kold, så efter et stempel gik jeg videre. Jeg indlogerede mig på et stort sted, som var en slags vandrehjem. Jeg valgte en seng i et delværelse med plads til 4 kvinder. Prisen var 16,50 euro, hvilket var betydeligt mindre end hotellerne. Jeg købte noget mad til mikroovn. Vandrehjemmet havde et køkken. Jeg endte med at blive i Reims i fire dage. Det var en dejlig by at besøge, og jeg måtte kun dele

mit værelse med andre en enkelt nat. Det var skønt at være tør og ren, og billetten til næste destination var allerede købt. Jeg trængte til overnatninger uden reservation, flere pilgrimme og spanske barer med ild i brændeovnen. Turen fra Amsterdam sluttede derfor i Reims efter omkring 720 kilometer i Holland, Belgien og Frankrig. Det var en rigtig god tur, som dog var præget af det meget regnfulde vejr i Europa dette efterår.

Om at vandre i Holland

Holland er et smukt land at vandre i. Der er mange ruter at vælge imellem. På Pelgrimspad er der grønt og fladt. Den hollandske pilgrimsforening har en uovertruffen hjemmeside: www.santiago.nl. Undersiden med filer til download er en sand grundgrube. Jeg brugte filen med overnatningsmuligheder flittigt. Den kan lægges ind i kortappen på telefonen, således at overnatningsstederne fremstår som waypoints. "Vrienden op de Fiets" er

et flot og gennemtestet koncept. Mange af de værter, som jeg overnattede hos, brugte selv denne overnatningsmulighed, når de var på cykeltur. Det var mit fortrukne overnatningskoncept både i Holland og i Belgien. En overnatning koster 22,50€ plus eventuel turistskat. Værterne forpligter sig til at tilbyde en seng, et bad og morgenmad. Hvad der derudover måtte blive tilbudt er "bonus". Jeg overnattede i gæsteværelser, i en separat del af huset

(f.eks. i .sal) og i havehuse af god kvalitet. Jeg sørgede altid for at ringe i god tid, og jeg benyttede mig kun af tilbuddet om aftensmad, hvis værten inviterede, allerede når jeg lavede aftalen. Det er almindeligt, at man betaler omkring 10€ for et aftensmåltid. Ved ankomsten sad vi som regel og hyggede os lidt sammen og lavede en aftale om morgenmaden. Alle mine værter var søde og imødekommende og ville gerne høre om min tur og om Danmark.

Pilgrimsveje og bindingsværk-huse i Franken og Bayern

af Carsten Maegaard

I Tyskland er der et vidt forgrenet net af "Jakobuswege" – Caminoer. De bliver passet og udviklet af de lokale caminoforeninger. I slutningen af april og begyndelsen af maj 2019 vandrede jeg ca. 200 km i en kombination af to Jakobuswege. Fire dage på den nord-sydgående fra Würzburg til Rothenburg ob der Tauber, og fem dage på den vest-østgående fra Rothenburg til Nürnberg.

Den nord-sydgående rute udgør en del af den ene hovedrute nord-syd i Tyskland, som blev meget benyttet i Middelalderen. Den fortsætter til Bodensøen og gennem Schweiz til Le Puy en Velay i Frankrig og herfra til Saint Jean Pied de Port og Santiago de Compostela. Den anden tyske hovedrute går mere vestligt over den gamle kejserby Aachen, Köln og ind i Nordfrankrig mod Paris, Tours og Pyrenæerne.

Hvordan er det så at vandre i Tyskland?

Jeg kan med det samme sige, at naturen er skøn og afvekslende, pilgrimsvejene er godt afmærkede og med kun lidt asfalt undervejs. Det største problem er at finde pilgrimsherberger. Der er for så vidt gode overnattingsmuligheder, men det er i gasthaus og pensionat, og det gør turen noget dyrere, end hvis der havde været tilstrækkeligt med herberger.

Jeg lagde ud i den smukke by Würzburg ved Mainfloden. Vejret var helt sydlandsk og folk samlede sig sidst på dagen på den gamle stenbro over floden, hvor man hang ud og nød et glas af den lokale hvidvin. Jeg var på vej fra banegården til pilgrimsherberget, som ligger på den modsatte side af floden oppe på bjerget Spittelberg i forbindelse med den fine katolske barokkirke, Kappelle.

Jeg blev, efter forudgående anmeldelse, modtaget af præsten, som viste

mig tilrette. Her er der indrettet et fremragende herberg i en tagbolig med tre 2-sengs værelser, køkken, bad og stue, og jeg havde det hele for mig selv. Pris 15€. Næste morgen viste han mig rundt i kirken, der er tegnet af den berømte arkitekt Balthasar Neumann og dekoreret med svimlende baroktableauer på vægge og hvælv. Inden jeg, gik gav præsten mig sin velsignelse.

Det var det første tegn på, at de tyske Jakobuswege er koblet op på kirken, såvel den evangeliske som den katolske, og Jakobsforeningerne er tit tilknyttet en lokal kirke.

Min første vandringsdag foregik i lutter idyl langs Main, eller oppe i vinmarkerne på skråningerne langs floden. Her i foråret var der aktivitet med at gøde og rense mellem vinstokkene. På floden er der en jævn trafik af flodbåde. Det er imponerende, hvor meget de kan spare af landevejstransport. Floden driver også vandturbiner til elektricitetsforsyningen, og der bliver anlagt biotoper i flodens krumninger, så der kan opretholdes et mangfoldigt dyreliv.

Dagens mål var Ochsenfurt, ca. 30 km mod syd. En smuk by med byport og gamle bindingsværkshuse. Desværre ser man også her udkantproblematikken. Mange tomme butikker og tomme huse. Jeg fandt ikke noget herberg og måtte indlogere mig i Gasthaus Schmied. Det var hyggeligt med aftensmaden serveret

i aftensolen udenfor. Næste morgen gik jeg ind i kirken, som ligger lige over for og fandt pilgrimsstempet. Og da opdagede jeg til min overraskelse, at der for nylig er indrettet et værelse til pilgrimme, hvor jeg kunne have overnattet til 15€ i stedet for 35€. Men der er kun ét værelse.

Fra Ochsenfurt følger stien en nedlagt jernbane op på en slags højslette – "Ochsengaup". Her ligger der små landsbyer gemt i dalstrøgene mellem intensivt dyrkede marker i det kurvede landskab. Somme tider kunne jeg kun se marker så langt øjet rakte, indtil der dukkede et par træer eller et kirkespir op. Uden sammenligning i øvrigt gav det mig minder om Mesetaen i Spanien. I en af disse bevarede småbyer, Aub, fandt jeg frem til et ægtepar, som tilbød overnatning til pilgrimme.

Anne Marie og Elmer har solgt landbruget fra, men bor på gården. Hun har fået en sygdom, som begrænser hendes aktionsradius, men som hun siger: "Når jeg ikke kan komme ud blandt vandrerne, må vandrerne komme til mig". Jeg fik et

fint stort gæsteværelse og blev indbudt til hjemmelavet pizza. Bagefter spurgte Elmer, om jeg havde lyst til en tur rundt i omegnen. Så kørte han mig ellers rundt og fortalte om jagt, landbrug og vindenergi. Lige efter Aub skifter naturen fra de bare marker til mere blandet skov og agerland. Elmer havde, viste det sig, jagt en masse steder og var medejer af to store Vestas-møller. Dem var han meget tilfreds med.

Næste morgen efter morgenmad spurgte jeg, hvor meget jeg skyldte for mit storslåede ophold. Anne Marie svarede, at det var "donativo". Så lagde jeg 20€ i en lille kasse. Hun ville ikke se, hvor meget man gav. Da hun havde vist sig vældig glad for de postkort, som tidligere pilgrimme havde sendt, lovede jeg mig selv i det mindste at sende et, når jeg kom hjem.

Jeg ”snød” en dagsmarch ved at køre med Elmer på arbejde de 25 km til Uffenheim, hvor han arbejder på det lokale korn- og foderstoffirma. Derfra skiftede landskabet nemlig fuldstændigt til grønne småbjerge med masser af skov og marker ind imellem. Ude på en skovvej traf jeg sørme en anden pilgrim. Det var Nicole fra Frankfurt. Hun havde taget en forlænget weekend fri fra arbejde og familie for at få den indre ro. Vi fulgte gennem regnbyger med stempel-pauser i landsbykirker undervejs. Mange af dem er viet til Skt. Jakob, hvilket viser, at vi gik på en gammel pilgrimsvej.

Sidst på dagen kom vi til Rothenburg ob der Tauber og skiltes ved turistbureauet. Jeg skulle finde et logi og hun skulle hjem. Det blev en Airbnb. Jeg spurgte lige damen bag disken om, hvor mange turister, der årligt kommer til den velbevarede middelalderby. Svaret var 2,5 mio. personer. Ugh! Det viste sig nu, at de som sædvanlig klumper sig sammen på de centrale gader og torve. Går man lidt op ad en sidegade, er der ikke et (turist) øje. Jeg blev endda hentet

i bil af den søde 83-årige Frau Görtz, som selv passer udlejning af sine 4-5 værelser. Jeg betalte 30€ pr. nat inkl. morgenmad. Trods turister er Rothenburg en fryd for øjet med sine bindingsværkshuse, bymure, kirker og tårne.

Jeg fik en aftale i stand med pilgrimspræsten dr. Oliver Gussmann. Vi mødtes i Café Lebenslust (skønt navn) og snakkede om, hvordan de afmærker og vedligeholder deres pilgrimsveje. Svaret var, at man, dvs. præster, menighedsråd og St. Jakobs-foreninger, fra begyndelsen har arbejdet ud fra, hvor Jakobskirkerne ligger. Det giver nogle ruter i store træk. Derpå har man fået de lokale vandrer- og alpinistforeninger til at finde pilgrimsruterne i naturen, samt at afmærke dem med skilte og klæbere. Det virker godt i praksis. Ofte er der bare sat et lille selvkøbende mærke med en muslingeskal op på træer eller vejskiltestandere, hvor man kan komme i tvivl om, hvilken vej man skal gå.

Efter vores snak havde Oliver netop en omvisning i St. Jakobs Kirke. Det er en stor og smuk gotisk kirke. På bagsi-

den af den trefløjede middelalder-altertavle er der minsandten også et billede af Skt. Jakob, der bliver kørt på oksekærre fra Padrón til Santiago.

Efter et par dage i Rothenburg fortsatte jeg ad Jakobsvejen østpå mod Nürnberg. Min guidebog var skrevet, så den viste vej FRA Nürnberg, så den skulle altså læses baglæns. Det er altså træls, når man står ude i ingenting og skal læse anvisninger baglæns. Heldigvis havde jeg købt et godt vandrer kort med Jakobsvejen indtegnet, så det brugte jeg bare. Talte ved morgenmaden med et par hollandske herrer – pilgrimme, som var på vej fra deres hjem til Rom!

Den dag førte Jakobsvejen mig østpå gennem

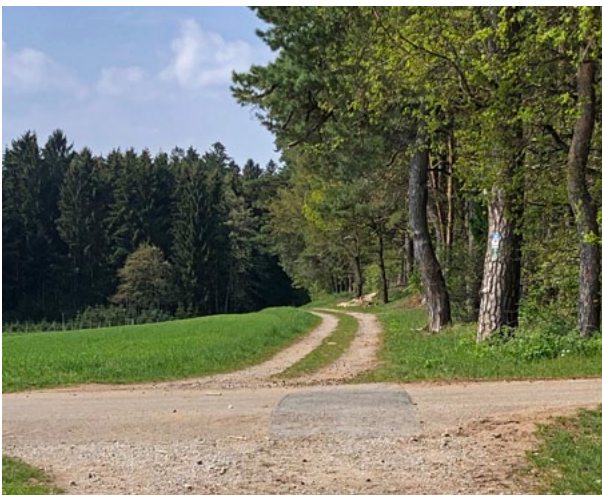
et frodigt bølget skov-område. På et stykke inde i skoven var der, udover muslingen, også skilte der fortalte, at nu befandt man sig på "Die Europäische Wasserscheidstrasse", altså på det Europæiske vandskel. Så alle grøfter og vandløb til højre for mig endte i Sortehavet, mens alle til højre endte i Nordsøen. Det var da sjovt at forestille sig.

Dagens mål var byen Colmberg, som ligger lige neden for en gammel borg, der nu er restaureret og fungerer som hotel. Jeg fandt husly i et Gasthof og ærgrede mig bagefter over, at jeg ikke havde spenderet de ekstra 10 € på at overnatte i borgen. Næste dag kom jeg til Weihenzell uden

andet end en kirke og et mindre supermarked. Spurgte om og fik lov til at overnatte i menigheds- huset ved siden af kirken. Købte ind til aftensmad og nød aftenen alene oppe under tagbjælkerne på 2. sal. Næste morgen afleverede jeg nøglen og takkede præsten for husly, og kom ellers ikke ret langt. For på en vil-

lavej i byens udkant var en mand ved at læsse en træbænk op på en trailer. Jeg hjalp ham, og han fortalte, at han nørklede med sådanne ting i sit hobbyværksted. Så foreslog han, at vi afprøvede bænken oppe på traileren for at se, om den duede. Det gjorde den og han inviterede på morgenkaffe i haven, inden jeg fortsatte. Undervejs traf jeg igen et par mandlige pilgrimme, hvoraf den ene havde gået hele vejen til Santiago sidste år. Den dag kom jeg til Heilbronn, en lille by med en stor smuk klosterkirke. Da det var omkring middag, spiste jeg på en restaurant, inden jeg fortsatte. Det viste sig at være en fejl, for i den næste by, som skulle være dagens mål, var det kun ét hotel, og det var lukket. Det endte med, at

jeg tog en bus mod næste by, hvor der var et gasthaus. Rossthal, som byen hedder, er en velbevaret by, der ligger på en mindre bjergtop med kirke og bindingsværkshuse og den nyere by nedenfor. Jeg fik lov til at kigge ind i menighedshuset, der er et firetages bindingsværkshus fra 1500-tallet. Simpel håndværksmæssig bygningskunst i topklasse.

nazisternes to enorme paradepladser og den næsten fuldførte Kongresshalle, der skulle have rummet 50.000 overdækkede pladser, hvis ikke krigen havde sat en stopper for det. Mit endemål var naturligvis Skt. Jakobuskirken i Nürnberg, hvor jeg igen blev modtaget af Oliver Gussmann, som også er pilgrimspræst dér.

Hvis det ikke var fordi jeg ikke vidste bedre, ville jeg på min pilgrimsvandring have været mere offensiv, når jeg kom til en by og skulle søge husly. Man skal blot spørge præsten, om man kan få husly som pilgrim. Det har jeg siden fået fortalt, at man bare skal gøre. Det ville have bragt udgifterne noget ned, men dette område i det centrale Tyskland er meget smukt, folk er åbne og søde og der er en masse historie at opleve undervejs. Så mere Tyskland en anden gang.

Nu var der kun 15 km til Zirndorff, som ligger lidt før Nürnberg. Her skulle jeg tilbringe nogle dage hos min svigerdatters forældre for at opleve deres gæstfrihed og den historiske by Nürnberg. Den er virkelig også en rejse værd. Såvel middelalderborg som bevarede eller genopbyggede huse efter krigen, som f.eks.

Sommervandring

af Ida Marie Lefevre

December 2018 – det er vintersolhverv og jeg sætter mål for det kommende år. Blandt andet er overskrifterne i 2019 fokus på et sundere arbejdsliv og en camino. Jeg har længe drømt at gå den portugisiske camino med min datter og havde en drøm om, at det blev i 2019.

Jo nærmere sommerferien kom, jo mindre var overblikket over eget liv og hvad ferien skulle bruges på. Foråret var farvet af et hektisk arbejdsliv, for meget stress og mindre frugtbart arbejdsmiljø, der gav uro, og på nippet af en sygemelding gik jeg på fire ugers ferie, uden tanke for mit mål om at vandre.

24 timer efter jeg var gået på ferie, var rygsækken pakket og jeg havde besluttet mig for at gå en dansk camino med start i Helsingør. Jeg havde ikke meget viden om ruten, andres erfaringer eller om hvad jeg ville møde. Tanken var at se, om jeg kunne skabe den samme rejse i sindet som på mine tidligere ture i Spanien.

Planen var at vandre og overnatte i hængekøje.

Proviant og vand skulle findes langs ruten.

Den 6. juli går turen fra Midtfyn med toget mod Helsingør, bevæbnet med hængekøje, pilgrimspas, og højtt humør.

Det går hurtigt op for mig, at eventyret er startet, og følelsen af pilgrimsånden rammer mig. Jeg møder forskellige mennesker i toget, der fortæller historier.

I regnen finder jeg den første sten i Helsingør og turen starter. Mødet med muslingeskallen og de gule pile gør mine fødder lette og glade i sindet. Jeg får det første stempel i mit pilgrimspas og jeg er på vej. Dagens etape slutter ved Gurre Sø, hvor jeg

overnatter i hængekøje ved søbredden.

Næsten dag går turen videre mod Esrum Kloster. Jeg bliver ramt af indre modstand, da det viser sig, at mit udstyr ikke er som det skal være. Jeg løber tør for vand, får meget våde tæer og kilometerne er næsten ikke til at overkomme. På en eller anden måde lykkes det mig alligevel at gå, et skridt ad gangen.

Esrum kloster besøges og der spises en skøn frokost. Jeg får tanket op på vand, humør og energi. Fra klosteret går jeg til Grib skov. Humøret er ganske fint, og der er medbragt chokoladekage fra klosteret. Jeg vælger at slå lejr i skoven, selvom klokken ikke er så mange. Det føles rigtigt og viser sig at være den rigtige beslutning. Det begynder at regne, lyne og tordne hen over hovedet på mig. Jeg tilbringer 14 timer liggende i hængekøjen i skoven, mens jeg løber tør for smøger, vand og mad, og hovedet fyldes med tanker. Lige der ude i skoven, alene, føles det som mere en indre rejse end en ydre rejse, og der er et væld af følelser. Jeg kommunikerer

med et par andre pilgrimme og skriver om det, der fylder i tankerne.

Næste dag står jeg op, pakker ned og går gennem Grib skov, får tanket vand i et hus i skoven. Skovskolen stempler mit pas til stor morskab for dem og mig. Turen går til Nødebo, hvor jeg møder en ung mand, der viser sig at være hjemløs, da jeg tanker vand på kirkegården. Vi taler om livet og arbejde, tilvalg og fravalg.

Jeg drager videre gennem skoven, og de går, de gode skridt. Jeg kommer til Hillerød, hvor jeg får stempler både på Fredensborg Slot, i en ravbutik og lige pludselig der i gågaden dukker der en ægte camino café op. Kaffebær, hvor der tantes kaffe, strøm, stempel og et pause.

Det var helt magisk og jeg fik en skøn snak med ejeren. Jeg drager videre gennem Hillerød. Handler ind til natten og går ud af byen. Hele tiden møder jeg mennesker, der vil tale med og til mig. Der er en løftet stemning og jeg bliver ønsket god vandring. Uden for Hillerød er der en stump skov med fri teltning, hvor hængekøjen hænges op.

Det bliver en rolig nat, og god søvn oven på en lang indholdsrig dag.

Næsten morgen står jeg op og går videre. Jeg har kurs mod næste mål. Mine ben er lidt trætte og jeg kan mærke, at det en udfordring både at sove alene i skoven og vandre. Der er mange praktiske gøremål, og det er ikke muligt for mig at gå så mange kilometer som jeg gerne ville. Jeg går mod Allerød, og det tager utroligt lang tid, jeg går meget lidt ad gangen og holder mange pauser. Jeg går lidt forkert og ender ved Lillerød Kirke. Det er en vejkirke og da jeg kommer ind, er der kaffe og brød til vandrere og cyklister. Jeg bliver utrolig taknemmelig. Tilstede er to kirketjenere, der begge fortæller mig deres historier om et arbejdsliv med stress, sygdomsmeldinger og efterfølgende omskoling.

Deres historier rører mig dybt, og jeg tænker over, hvor jeg selv er på vej hen. Jeg er samtidigt løbet tør for kræfter og beslutter mig for at stoppe vandringen.

Min tanke er, at jeg nok har gået det jeg skulle. Jeg tager til Ørestaden, hvor min søster bor. Jeg får rent tøj på, pizza, hvidvin og bliver mødt med omsorg og nærvær.

Næste dag står jeg op og starter rejsen tilbage mod Fyn. Da jeg kommer ned på gaden, går det op for mig, at jeg ikke er færdig. Jeg er ikke klar til at rejse hjem. Jeg tager toget tilbage til Allerød, hvor jeg beslutter mig for at pakke tasken om, og sende tøj og udstyr til Fyn. Jeg køber en tom kasse i en boghandel, og får lov til at klæde om i deres kælder. Biblioteket giver kaffe, opladning af powerbank og print af nye rutekort. Jeg går afsted mod næste mål.

Jeg møder et par unge mænd på en tankstation, hvor jeg køber kaffe. Jeg holder pause sammen med dem og den ene fortæller om sit arbejdsliv.

Det var meget inspirerende at møde to fremmende og holde pause

midt i det normale liv. Jeg går videre og møder et galleri, hvor de er ved at gøre klar til udstilling. Jeg får lov til at komme ind, møder et par af kunsterne, får nogle flere livshistorier om at prioritere, sorg, tab og livsvalg. Jeg får en pose med croissanter med og drager mod skoven og natten. Køjen hænges et smukt sted ved søbredden. På shelterappen står der, at der er vand på pladsen, det viser sig ikke at stemme overens, og endnu en gang er jeg uden vand. Et tilbagevendende tema på denne vandring. Jeg føler mig ikke tryk på pladsen og jeg tilbringer en nat i køjen, hvor jeg nærmest ikke lukker et øje.

Næste dag indtages nærmeste børnehave, og jeg får tanket vand. Det var en god oplevelse, og der er masser af snak med de mennesker, jeg møder. Trods udfordringer og bump på vejen føles det helt rigtigt at være på vej igen.

Jeg går med en let følelse i benene og det går i et godt tempo.

Jeg har besluttet at sove i Pilgrimshuset Albergue Ballerup. Jeg tænker, det skal prøves og det føles rigtigt.

Jeg bliver vel modtaget og der udveksles en lang samtale om arbejdsliv. Jeg overnatter alene i pilgrimshuset, og det føles ret sjovt at sove der alene, i huset. Det føles utrolig dejligt at være en del af et fællesskab, og et sted, hvor vi alle er lige. At vandre bringer os sammen. Det føles som at være tilbage i Spanien. Det giver lyst til at komme ud af komfortzonen og give tilbage til fællesskabet.

Jeg står op og beslutter mig for at gå til Roskilde. Tror, jeg havde fejlberegnet noget på kilometerne, fordi jeg tænkte der ikke var så langt. Der var nu længere end jeg troede. Det er en skøn dag, hvor kilometerne går sig selv. Lang skridt – store tanker. Ruten på det stykke er velegnet til en lang gåtur i hurtigt tempo. Jeg lander i Roskilde efter en dag med mange finurlige oplevelser og samtaler. Jeg sidder ved domkirken, klokken er blevet sent og jeg er i tvivl om, hvad jeg

skal. På den ene side har jeg mulighed for at overnatte i en baghave, eller jeg kan tage hjem. Jeg havde en følelse af at mangle noget. Da jeg endelig får rejst mig og går rundt om hjørnet, viste det sig, at der var natkirke. Jeg får kaffe og en lang snak med præsten, der også er pilgrim i hjertet. Lige der i det rum sluttede rejsen og ringen blev lukket, Fyn ventede forude.

En måned efter jeg var kommet hjem fra vandringen havde jeg fået nyt job. To måneder efter hjemkomst var jeg efter 20 år på Fyn flyttet til Sjælland, hvor jeg oprindeligt kommer fra. Der er startet et nyt liv og der skrives nye kapitler.

I hvilken grad Caminoen var medvirkende kan jo være svært at sige, men oplevelsen af at gå alene ud i verden, blive mødt med venlighed, hjælpsomhed, kærlighed og kloge ord har været medvirkende til at få mig til at forstå, at jeg kunne træffe anderledes valg.

Buen Camino – rejsen fortsætter med taknemmelighed til dem, jeg mødte undervejs, og det fællesskab det giver at være pilgrim.

Er Pilgrimme nærige?

af Rikke Ærtebjerg

Jeg har netop læst bogen Camino – der er ingen vej udenom af Jean-Christophe Rufin, der bl.a. er medstifter af Læger uden Grænser. Han siger på bogens side 7, at pilgrimme er nærige. Bogen er ganske vist skrevet i 2013, men jeg har også for nylig hørt flere, uafhængigt af hinanden, fortælle, at det ofte forekommer, at pilgrimme ikke betaler, når de overnatter på herberger, der drives på donationsbasis.

Selv pilgrimme, der ellers har råd til at betale. For nogen går der nærmest sport i ikke at betale noget. Og det fik mig til at spekulere. Er pilgrimme nærige?

Spørgsmålet bærer ved til den evige diskussion om, hvad den moderne pilgrim skal gøre for at gå Caminoen autentisk. Skal rygsækken kun indeholde det mest nødvendige, skal rygsækken bæres og ikke transporteres, skal vi leve af pilgrimsmenuer undervejs – selvom den kulinariske oplevelse ved disse ofte er begrænset, sove på sovesale med

snorkende ronkedorer og tidligt larmende medvandrere, vælte ud af køjen før en vis person har fået (vandre)sko på hver morgen, og hver aften drøfte de seriøse strabadser, vi har været udsat for undervejs, såsom vabler, for varmt eller for koldt vejr, for mange eller for få pilgrimme, dårlig mad og dyr kaffe, manglende skiltning, spaniere, der ikke taler engelsk, overbookede herberger og så videre?

Er det utopi at tro, at vi kan efterligne det, pilgrimme for tusinde år siden udsatte sig for? Alene baggrunden for at vandre en moderne pilgrimsfærd udfordrer autenticiteten, da der dengang ikke var nogen, der gik for spiritualitetens eller sportens skyld. Og da slet ikke cyklede! Pilgrimme gik til Santiago for at gøre bod, få aflad, takke for et mirakel, undgå straf, eller for andre mod betaling. (Det sidste gør jeg med glæde, så kom gerne med tilbud!). Lange stræk uden mulighed for husly, mad eller vand, risiko for røvere, griske kroværter, dårligt helbred, uden mulighed for

at få tilsendt flere penge, eller en rejseforsikrings udvidede dækning, hvis dårligdommene krævede læge eller hospital. Væk hjemmefra flere måneder, uden garanti for at komme hjem igen, for ikke at nævne, at det dengang var almindeligt, at man kun talte sit eget sprog. Er dét den autentiske måde, kan mange af os lige så godt blive hjemme.

Donativo no es Gratis

Filosofien bag donationsdrevne herberger er, at hvad du giver i dag, brødføder en pilgrim i morgen. Det bidrager til at drive herberget, så der er et sted at sove. Hvis du får tre retter mad med brød, vand og vin til, et varmt bad, mulighed for at vaske dit tøj og en seng at sove i en nat og morgenmad næste morgen, og ikke lægger et beløb i donationskassen, vil der være en pilgrim i morgen, der ikke får det samme som du har fået. På lang sigt må herberget måske lukke, fordi der ikke er flere penge i kassen. Er pilgrimme blevet så egoistiske, at vi ikke betaler for det, bare fordi vi kan lade være? Et

russisk ordsprog er – også ifølge Jean-Christophe – at den, der er nærig, altid kommer til at betale to gange.

En tommelfingerregel for, hvad du skal betale på herberger drevet på donationsbasis vil være mindst 5 Euro. Du kan ogsp vælge at betale det, du normalt betaler for

hhv. en køje, et bad, et måltid til aften og måske morgenmad. Det har de fleste råd til. For så er det, hvad det koster at leve på Caminoen. Og når du har råd til rejsen til Spanien, har du også råd til at betale for overnatning på et herberg, der drives ved hjælp af donationer. De fattige pilgrimmes dage er ovre.

Donativo

En donation er en gave, der gives til velgørenhed, humanitære organisationer eller for at støtte en sag.

En donation kan antage flere former inkl. penge, almisser, services, eller ting så som tøj, legetøj, mad eller køretøjer.

Redaktionen

Foto: Inge Larsen

Sankt Jakob i Stockholm

I det centrale Stockholm, i trekanten mellem Den Danske Ambassade, Operaen og Kungsträdgården, står den røde S:t Jakobs Kyrka meget iøjnefaldende i bybilledet.

af Niels Henrik Lieberkind

Stockholm ligger på en samling øer. En del af disse har i deres navn endelsen 'malm', og her på Norrmalm har der næsten lige fra Sverige blev kristnet – været et gudshus. Først et kapel af træ, opkaldt efter Sankt Jakob. Det kan have haft tilknytning til et gilde, som havde navn efter apostelen. Senere blev kapellet af træ erstattet med en kirke i tegl, men den blev i 1527 revet ned, for at gøre forsvaret af byen bedre. Dog, allerede 60 år senere, begyndte man på samme sted opfø-

relsen af en tredje kirke. En brand i 1723 ødelagde det meste af tag og tårn, men med genopbygningen, som sluttede i 1739, fik kirken sin nuværende form. I mange år var farven hvid eller grå, og den skilte sig ikke særligt ud i byen. Men i 1969 blev kirken malet i de nuværende og oprindeligt tænkte farver, og sikke en forskel! I dag står den markant med sine røde mure i flot kontrast til de tre smukke sandstensportaler, det grønne kobbertag og tårnet med ur og de hvide hjørnefelter.

Så snart man fra Centralstationen er drejet op ad Jakobsgatan, ses kirken i den modsatte ende. De store lyse sandstensportaler passer farvemæssigt så fint imod de røde mure. Den mest interessante vender ud mod Jakobs Torg på sydsiden. Kunstneren er ukendt. Dette mesterværk, viser øverst relieffer, der symboliserer Treenigheden med Faderen, Sønnen og Helligånden samt to adelslægters (giversnes) våben. Til venstre står Moses med stentavlerne og til højre apostelen Jakob.

Inde i kirken er der flere Jakobfigurer, en spinkel, ca. 30 cm høj, er gemt i et skab i sakristiet. Den kan man kun se, hvis en af kirkens medarbejdere er venlig at tage den besøgende med derind. Des-

uden er der en jakobfigur i et af sidealtrene – og så den, de besøgende straks lægger mærke til. Det er en træfigur – jeg bedømte den til at være af eg – som på en hylde på en af de bærende søjler står ret højt, tæt på alteret. Det var den, Pilgrimmens serie om kunstværker af Sankt Jakob.

Derfor spurgte jeg en af kirkens medarbejdere, om han kunne fortælle noget om den. Det ville være interessant at vide, hvor gammel den er, og hvem, der har skåret den m.m.

Desværre vidste han intet om den, men han var meget imødekommende og gav mig bøger og hæfter om kirken og dens inventar, så jeg selv kunne finde de ønskede informationer, når jeg fik tid, (jeg fandt dog intet om figuren). Derefter foreslog han til min forbavelse, at vi kunne tage figuren ned for at se, om der var årstal og kunstnernavn i bunden eller på bagsiden. Han hentede en stige og bad mig holde, så han sikkert kunne hente figuren ned. Da det var gjort, kunne jeg til min overraskelse konstatere, at figuren slet ikke var af træ.

Det var en gipsafstøbning, der var malet i en farve som gammelt træ, og den var uden datering eller anden mærkning. Vi var blevet klogere, men ikke på det, vi havde forventet.

Sådan oplevede jeg endnu en gang en venlig imødekommethed, man slet ikke kunne forvente. Og jeg blev igen belært om, at ikke alt er, hvad man tror, det er. Men at det alligevel kan være helt OK.

*Tak for hjælp og imødekommethed til
kyrkovaktmästare Petri Junttila*

Se – hvad jeg fik i julegave!

LEGO-model af katedralens vestside

Hvad giver man en mand, der siger, at han har alt, hvad han behøver? Det spørgsmål må min søn have stillet sig, da han begyndte at tænke på julegaver. Selv om han er voksen, er han stadig LEGO-entusiast, og han kom på den idé, at en model af Sankt Jakobs katedral måtte kunne interessere en pilgrim som mig. Han kender selvfølgelig alle LEGO's byggesæt. Han vidste også, at firmaet har

en politik, der gør, at man ikke fremstiller noget med våben, og selv om en del af ejerfamiliens navn er Kirk, afholder koncernen sig også fra byggesæt af religiøse bygninger.

Men rundt om i verden er der entusiaster, som ikke kun beskæftiger sig med LEGO's egne sæt. De laver modeller af alt muligt andet og udbyder byggevejledninger dertil – også af katedralen i Santiago de Compostela. Så med lidt søgning på nettet kan man finde og bestille en vejledning, hvorefter det blot er at gå i gang med at anskaffe sig de brikker, der skal bruges, både de helt almindelige, og de mere specielle. Ja, selv en muslingeskal

af Niels Henrik Lieberkind

findes i LEGO's sortiment. En af de bedre hjemmesider med vejledninger er rebrickable.com – gamle og udgåede brikker kan købes på bricklink.com.

Så til min behagelige overraskelse fik jeg en julegave bestående af en pose med 494 enkeltdele og en byggevejledning med 36 tegninger af, hvordan man går frem. Den opmærksomme læser vil kunne se, at byens navn er stavet forkert på forsiden af vejledningen, men der er intet galt med instruktionen, og jeg brugte et par timer af første juledag på at lave modellen.

God fornøjelse, hvis nogen skulle få lyst!

Lykke, Længsel og Linsesuppe af Lene Theill

af Mariann Melhedegaard

Lene vandrer over godt to måneder på Via de la Plata, nordpå til Santiago, ca. 1.000 km. Starten går i Sevilla med jagten på pilgrimskontoret for at få et stempel. Herefter søges en overnatning og det er ikke nemt, men det lykkes efter kontakt til et par alberger. Regnvejr – ikke den bedste start, men næste morgen er vejret fint og fødderne skal bare i gang. Bekymringer om tyve, der ligger på lur og andre udfordringer viser sig at være helt overflødige.

Sådan går dagene med bekymringer, men alt går jo, også når man vandrer. Der er beskrivelser af helbredsproblemer, varmen trykker, hjertet galoperer, hovedet værker og maven slår knuder. Der er beskrivelser af pilgrimme, hun møder på sin vej, som hun ikke orker at bruge tid eller høre på, men også nogen, som hun finder sammen med i en Caminofamilie, hvor de mødes på vejen og ind i mellem spiser og sover de samme steder. Vi hører om alberger, om nattesøvn eller mangel på samme, enten fordi nogen går for sent i

seng eller snorker, tisser om natten eller står for tidligt op. Det er kendt stof.

Vejen går gennem landskaber, bakker, landbrugsland, langs større trafikerede veje og gennem mindre byer med hyggelige torve, broer over floder, og åer, der skal krydses gennem vandet. Der er regnvejr og solskin, blæsevejr og stille smukke morgener, i det hele taget naturen og det at opleve den, når man går hver dag. Som bogen skrider frem, kommer der flere glade øjeblikke, en flok rådyr, en fisker ved en flod, harer, der springer på dugvåde bakker og senere udsigten til sne-dækkede bjerge. Ruten beskrives som fint afmærket, og det er muligt at finde en seng at sove i. På den sidste side i bogen er der et kort over ruten med de fleste byer angivet. Det er godt at kunne slå op og følge, hvor på ruten, man er.

Hun beskriver et møde med en ganske lille ko-reansk kvinde med tung rygsæk og ødelagte fødder. Der er stor forskel på den "sejhed", vi hver især besidder, og denne kvinde lyder til at være noget sejere end forfatteren.

Kvinden er troende og finder, til forfatterens store undren, glæde ved sit valg. Gennem bogen kommer det dog frem, at Lene har haft sine udfordringer, og måske derfor har valgt ikke at ville kæmpe så meget. Det kan være derfor, hun har valgt at gå langsomt og i sit eget tempo, og derfor hun vælger mange pause-dage.

I efterskriftet skriver Lene, at hun går, fordi hun oplever frihed, tid, overskud og sjov. Det er en god grund til at gå. Min oplevelse af bogen er, at turen var en stor udfordring for Lene med mange bekymringer og tunge tanker. Jeg ønsker for hende, at hun har lagt bekymringerne bag sig og fremover nyder sin frihed og fokuserer på at leve og have det sjovt.

Den bevægelige spiritualitet – pilgrimsvandring som opdagelsesrejse

af Elisabeth Knox-Seith

af Hanna Vestena

Bogens formål er, som beskrevet i forordet, at øge den moderne pilgrims længsel efter at finde tilbage til sig selv og til den Gud, der er en usynlig medvandrer gennem livet.

Der er ingen tvivl om, at pilgrimsvandringens væsen for forfatteren er en åndelig vandring. Bogen giver en spændende og klar beskrivelse af pilgrimsbevægelsen gennem århundreder. Med Martin Luther gik pilgrimsvandringen på mange måder tabt for den protestantiske kirke, men blev vakt til live af menneskets evindelige søgen efter selvforståelse. Dette beskrives i et flydende sprog i bogens første del på en levende måde, ud fra både New Age-bevægelsen, og med rødder i den keltiske spiritualitet, hvor længsel efter nærvær og indsigt i hvem jeg er, beskrives med henvisning også til naturens stærke indflydelse på vandreren.

Forfatteren vælger i bogens anden del at komme nærmere ind på tro, kamp og håb. Der berettes om,

hvorfor vi moderne mennesker tager rygsækken på og vandrer ud på de mange forskellige Caminoer/pilgrimsruter. Der vandles i forbindelse med livsovergange (fx skilsmisse og pensionering).

For mig var afsnittene om Frans af Assisi og Olav den Hellige en øjenåbner. De to personers forskellighed beskrives, en forskellighed, som også præger os mennesker/pilgrime i dag. Mange af os kender til Frans af Assisi, hvor Olav den Helliges livshistorie er knap så kendt. Det beriger bogen med de to beskrivelser og giver en klarhed over, hvorfor også Nidaros-kirken i Trondhjem er et helligt pilgrimsmål, samtidig med, at det sættes i forhold til nyere spirituel praksis som de syv pilgrimsord og vedkommende bibeltekster, og de syv pilgrimsord forklares på en letforståelig måde.

Den sidste del af bogen har en spændende

beskrivelse af naturen som helligsteder. Naturens elementer som sol, måne, stjerne etc. knyttes sammen med et kort skrift om de enkelte elementer samt relevante bibeltekster og salmer, samtidig med at de kan bruges af både grupper og enkeltpersoner.

Bogen er meget anbefalelsesværdig for alle pilgrimsvandrere, der ønsker en indføring i en mere spirituel vandring, og er et godt supplement til de mere praktiske rutevejedledninger.

Bogen er meget velskrevet og spændende at læse.

På sheltertur En guide til nære oplevelser i naturen

af René Ljunggren

af Rikke Ærtebjerg

Da jeg modtog bogen, var jeg skeptisk. For et par år siden foreslog et af medlemmerne i et lokalt vandredvalg, at vi arrangerede en todages-vandring med overnatning i shelter. Jeg kiggede bare på ham over brillerne og sagde "Det gør I bare". "Vil du ikke med?", spurgte han, og jeg forklarede tålmodigt, at det ikke liiiiige var mig. Mest pga. de kryb, der er derude, men også fordi jeg generelt er mageligt anlagt og ikke kan se fidusen i at ligge på et tyndt liggeunderlag i en sovepose, når jeg kan ligge på en skøn boxmadras med en rigtig dyne.

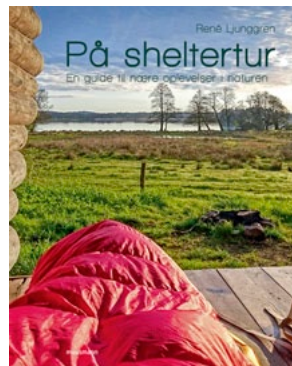
Det er en fornøjelse at læse Renés bog. Beskrivelserne af, hvilke oplevelser der venter, hvis jeg overvinder min modvilje, er inspirerende. Tips til udstyr giver et godt overblik over, hvad der er nødvendigt og hvad der er rart at have med. Indretning af både shelter og bålplads får det til at virke mindre uoverskueligt at tage springet, og beskrivelserne af, hvordan man finder shelter-pladserne, hvordan man booker,

og hvordan man deles om dem og hjælper hinanden er inspiration til ledere over hele verden, der kunne lære mangt og meget af en sheltertur, hvis de følger denne gode guide. Der er oven i købet en beskrivelse af de kryb, man kan risikere at møde derude, hvis man ønsker at stifte nærmere bekendtskab med dem, og det viser sig, at hvis jeg vælger et shelter, der ikke er så langt fra en parkeringsplads, kan jeg have en ordentlig madras med OG en rigtig dyne – hvis det er det, jeg vil. Jeg fristes til at bruge ordsproget "Intet er umuligt for den, der bærer viljen i hjertet" – eller har et stort bagagerum og vil gå frem og tilbage et par gange for bekvemmelighedens skyld. Men hvis det er, hvad der skal til for at lokke sådan nogle luksusdyr som mig ud i et shelter, lad det ske.

Der er vejledning til forskellige typer bål, der er beskrivelser af, hvad man kan spise i naturen, opskrifter på bålmad – udover snobrød, naturligvis – og hvordan man åbner en flaske vin, når man har glemt proptrækkeren.

René kommer i sin bog også ind på, hvad der er væsentligt ved vandring mellem sheltere, nemlig selve vandringen, og ikke målet, altså shelteret. Som han skriver, skal der være tid til pauser og vandring i roligt tempo, så man kan nyde udsigten og naturen. Jeg er så enig.

Bogen er fint delt op i logiske kapitler som *Før shelterturen*, *På shelterpladsen*, *Forskellige typer af shelterture*, *Aktiviteter* – ved shelteret (med beskrivelse af brug af kniv og økse og bushcraft), at se på stjerner, geocaching og udeliv med børn, *Byg et shelter*, og *Områder til shelterture i Danmark*. Hvis du er i tvivl om, hvordan du kommer i gang med at bruge sheltere i Danmark, er denne bog en fin begyndelse.

Festlig markering af foreningens 20-års jubilæum

af Troels Beck

Godt 100 medlemmer tog del i årsmødet i Odense tilbage i oktober 2019. Det var samtidigt en markering af, at foreningen har eksisteret i 20 år.

Jubilæet blev afviklet i ideelle rammer i Seniorhuset i Odense. Der blev serveret sangria ved eftermiddagens pause i forhallen, hvor snakken gik livligt deltagerne imellem om mange dejlige camino-oplevelser gennem årene. Foreningens første formand, Henrik Tarp, holdt et interessant indlæg, hvor han kom ind på pilgrimshistorien og egne oplevelser. Et fint indslag var koret fra Farum, der iført munkekutter fremførte gregorianske sange.

Forplejningen var valgt ud fra et spansk tema; festaftenen var med lækre tapas, Den Spanske Stats Turistkontor havde sponsoreret en kæmpe stor 'Santiagokage' – som vi kender den fra pilgrimsålet i Santiago de Compostela. Aftenens indslag var lagt i hænderne på en lokal musikgruppe: Braoininband, der spillede herligt keltisk-/irsk musik.

Søndag var der fælles vandretur i fint vejr ad 'pilgrimsruten' fra 'Pilgrims-træet' i Eventyrhaven, langs Odense å til Fruens Bøge. Pilgrimspræst Elizabeth Knox-Seith forestod den afsluttende andagt i kirken i det katolske kloster i Dalum.

Alt i alt et rigtig hyggeligt årsmøde/ jubilæum.

Årsmøde 2020 afholdes lørdag den 31. oktober 2020!
Hold øje med hjemmesiden vedr. sted og program!

vandringer i 2020

ENDAGSTURE

GURREVANG – ESRUM LØRDAG DEN 21. MARTS 2020

Vandretur fra Gurre Vang til Esum. Turen er på 15 km.

Mødested: Ved P-pladsen ved Gurrevej 447 (overfor indgangen til Gurre Vang). Bus 390R fra Helsingør til Helsingør stopper lige før.

Mødetid: Kl. 10.00.

Kontakt: Mabel og Lasse, tlf. 61786294. Mail: lasseogmabel@stofanet.dk.

Tilmelding til turen.

ANEMONETUREN FRA FJENNESLEV FREDAG DEN 24. APRIL 2020

Vandretur fra Fjenneslev til Kongskilde. Turen er på 20 km.

Mødested: Ringsted Station. Herfra bus til Fjenneslev.

Mødetid: Kl. 9.30.

Kontakt: Birgit Larsen og Birgit Nygaard, tlf. 23367804. Mail: birgit.nygaard@gmail.com.

SLAGELSE – KORSØR SØNDAG DEN 3. MAJ 2020

Vandretur fra Slagelse til Korsør. Turen er på 20 km.

Mødested: Slagelse station.

Mødetid: Kl. 9.00.

Kontakt: Bent, mail: stib39@yahoo.com, Frede, mail: frede@morck.eu

ESRUM – HILLERØD SØNDAG DEN 17. MAJ 2020

Vandretur fra Esum Kloster til Hillerød station. Turen er på 18 km.

Mødested: Foran Esum Kloster.

Mødetid: Kl. 10.00.

Kontakt: Maria Brigitte Arborg, mail: mariabirgitte@gmail.com.

FRA ISHØJ TIL VALLENSBÆK OG RETUR LØRDAG DEN 13. JUNI 2020

Vandretur fra Ishøj Station ad Den Danske Pilgrimsrute gennem Ishøj dyrepark, rundt om Vallensbæk sø og retur til Ishøj station. Turen er på 15 km.

Mødested: Ishøj Station.

Mødetid: Kl. 10.00.

Kontakt: Winnie og Jørgen, tlf. 51803544. Mail: wgronbech@hotmail.com.

FLERDAGSTURE

VEJEN – VOJENS ONSDAG DEN 27. – FREDAG DEN 29. MAJ 2020

Onsdag d. 27. maj mødes vi på Vejen Station ca. kl. 13.00. Derfra går vi til Kongeåens herberg, ca. 10 km. Torsdag den 28. maj går vi fra Kongeåen til Jels, ca. 21 km. Her overnattes i hytter. Fredag den 29. maj går vi fra Jels til Vojens, ca. 21 km.

Prisen er 500 kr. for overnatninger + måske lidt mere. Max. 12 deltagere.

Turledere: Anette Brøndum og Grethe Dyrby.

Tilmelding + betaling på MobilePay senest 1. maj til Anette Brøndum, tlf. 50 49 29 95.

Mail: anettebrondum@icloud.com.

VEJLE/VINGSTED – BOV SØNDAG DEN 7. JUNI – LØRDAG DEN 13. JUNI

Søndag den 7. juni mødes vi på Vejle Station ca. kl. 13.00 og slutter lørdag den 13. juni sidst på dagen. Overnatninger vil være på herbergerne langs Hærvejen. Vi går mellem 20 og 30 km om dagen, så du må være fortrolig med at vandre, også med rygsæk. Der er ikke bagagetransport.

Vandringen går fra Vingsted-centeret til Ølgård, Vejen, Kongeåen, Frihedsbroen, Stursbøl, Tørningmølle, Østerløgum, Kliplev og Bov. På denne tur er der flere fra sidste års tur fra Viborg, der allerede har meldt sig, men der er stadig et mindre antal pladser tilbage. Man kan stå af i Bov, og er man "ny", kan man stå på turen ad Gendarmstien i Kollund, hvor den første overnatning er.

Pris 1.000 kr., der dækker overnatning og to aftensmåltider, resten kommer til hen ad vejen. Max. 12 deltagere. Tilmeldingsfrist og betaling via MobilePay er senest 25. maj til Grethe Dyrby, tlf. 41 420422. Mail: grethedyrby@gmail.com.

Turledere: Vibeke Mørdrup og Grethe Dyrby.

GENDARMSTIEN KOLLUND – FYNS HAV LØRDAG DEN 13. – TIRSDAG DEN 16. JUNI

Vi mødes i Kollund lørdag aften den 13. juni ca. kl. 19.00 til første overnatning. Pilgrimme fra den foregående tur (7.-13. juni) kan fortsætte turen fra Bov til Kollund. Vi går ca. 20 km om dagen. Ruten bliver Kollund, Rinkenæs, Sønderborg, og vi slutter ved Fynshav. Prisen for overnatninger er 800 kr. Da der ikke findes herberger på den strækning, er der overnatning i hytter på campingpladser. Max 12 deltagere.

Turleder: Vibeke Mørdrup

Tilmelding og betaling via MobilePay er senest 25. maj til Vibeke Mørdrup, tlf. 26 157173. Mail: v.moerdrup@mail.com.

HÆRVEJEN VIBORG – AARS TORSDAG DEN 18. – SØNDAG DEN 21. JUNI

Torsdag den 18. juni mødes vi i Viborg Domkirke ca. kl. 11.00 og går til Hjarbæk Herberg, ca. 16 km. Fredag den 19. juni går vi til Skals, ca. 15 km. Lørdag den 20. juni går vi til Testrup, ca. 16 km. Søndag den 21. juni starter vi i Testrup kirke og går til Aars, ca. 11 km. Prisen er 500 kr., og beløbet dækker overnatning og et aftensmåltid. Max. 10 deltagere. Turledere: Jørgen Eskildsen og Grethe Dyrby.

Tilmelding + betaling via MobilePay senest 1. juni til Grethe Dyrby, tlf. 41 420422.

Mail: grethedyrby@gmail.com.

AARS – HIRTSHALS LØRDAG DEN 22. – FREDAG DEN 28. AUGUST

Lørdag den 22. juni mødes vi på Aars busstation ca. kl. 14.30, og går derfra til Himmerlands Camping, ca. 10 km. Ruten er derefter: Løgstør, Fjerritslev, Tranum strand, Hune, Lønstrup og Hirtshals. Distancerne er mellem 20 og 26 km om dagen, og en enkelt dag 32 km.

Prisen er 1.000 kr., der dækker overnatning + 2 aftensmåltider. Max. 10 deltagere.

Turledere: Jørgen Eskildsen og Grethe Dyrby.

For alle vandringerne over flere dage gælder det, at der kommer flere informationer til deltagerne efter sidste tilmeldingsfrist, og du er velkommen til at ringe, hvis du har spørgsmål til de enkelte ture.

KLAR TIL CAMINO

Vejen til målet kan være lang og hård, men det rette udstyr gør altid turen sjovere. I Spejder Sport ved vi alt om, hvilket grej der får dig i mål og står klar til at hjælpe dig med din Camino.

Husk rabatten!

Som medlem af Danske Santiago-pilgrimme kan du handle alle ikke-nedsatte varer med 10% rabat. Brug fordelskoden **santiago16** i webshop eller vis denne annonce i din nærmeste Spejder Sport.

MAMMUT NOVA
& MERCURY
MID LTH
1.399,-

BLACK
DIAMOND
DISTANCE FLZ
Z 105-125
1.099,-

ASIVIK
RAINCOVER
UL, 35-50 L.
209,-

BERGANS
HELIUM 40
1.399,-

SPEJDER SPORT

Udstyr til eventyr